د پوهنې وزارت
د تعلیمي نصاب، د ښوونکو د روزنې
او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي
کتابونو د تالیف لوی ریاست

ریاضي

دریم ټولګی

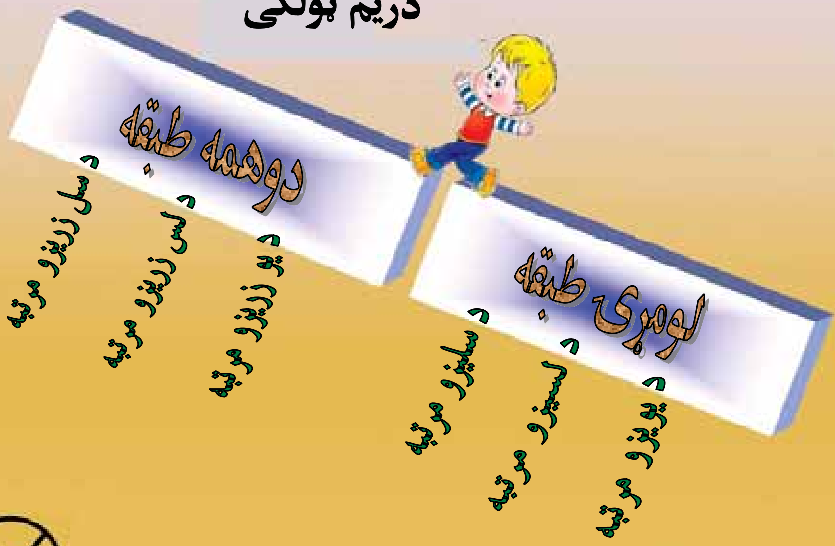

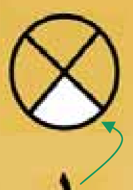

$\frac{۱}{۴}$

۶-۱ > ۶+۱

۹+۲ > ۱۰

۶+۵ = ۱۱

Ketabton.com

د چاپ کال: ۱۳۹ هـ . ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې وزارت
د تعلیمي نصاب، د ښوونکو د روزنې
او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي
کتابونو د تالیف لوی ریاست

رياضي

دریم ټولگی

د چاپ کال: ۱۳۹۰ هـ . ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب د تالیف، څېړنې او تدقیق کمیټې

لیکوالان:

- سرمؤلف الحاج عبدالله شاه د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د ریاضي دیپارتمنت غړی
- سرمؤلف عبدالکبیر د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د ریاضي دیپارتمنت غړی
- سرمؤلف نظام الدین د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د ریاضي دیپارتمنت غړی

تایید او مطالعه:

ملي شورا:

- د ولسي او مشرانو جرګو د دیني، پوهنې او لوړو زده کړو د کمیسیونونو غړي.

د څېړنې او تدقیق کمېټې:

پوهنې وزارت:

- سر مؤلف امان الله د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د ریاضي دیپارتمنت غړی.
- سر مؤلف میر نقیب الله د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د څېړنې او ارزونې د دیپارتمنت آمر.
- دوکتور ننګیالی ارسلا د پوهنې وزارت سلاکار.
- محمد عزیز تحریک د پښتو دیپارتمنت آمر، ادیتور.

ژباړونکی:

سرمؤلف نظام الدین د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د ریاضي دیپارتمنت غړی.

د محتوا، دیني او سیاسي فرهنګي برخو د څېړنې او بررسۍ کمیته:

- ډاکټر عطاء الله واحدیار د پوهنې وزارت ستر سلاکار او د نشراتو رئیس.
- دوکتور محمد یوسف نیازی د پوهنې وزارت سلاکار.
- د مؤلف مرستیال محمد سهراب دیدار د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د پښتو دیپارتمنت علمي غړی.

د څېړنې او تدقیق د څارنې کمیته:

- دکتور اسدالله محقق د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د روزنې او د ساینس مرکز معین
- دکتور شېر علي ظریفي د تعلیمي نصاب د پراختیا د پروژې مسؤول
- د سرمؤلف مرستیال عبدالظاهر ګلستاني د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف لوی رئیس

طرح او ډیزاین: حمیدالله غفاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطـــن افغانـــستـان دی ‌ ‌ دا عـــزت د هـــر افغـــان دی

کـور د سـولې کـور د تـورې ‌ ‌ هـــر بچـــی يـــې قهرمـــان دی

دا وطــن د ټولــو کـــور دی ‌ ‌ د بلوڅــــــو د ازبکـــــو

د پـــښتـــون او هـــزاره وو ‌ ‌ د ترکمنـــــو د تاجکـــــو

ورســره عــرب، ګوجــر دي ‌ ‌ پامیـــــریان، نورستانیـــــان

براهــوي دي، قزلبــاش دي ‌ ‌ هــم ایمــاق، هــم پــشه یــان

دا هيـــواد بــه تــل ځليـږي ‌ ‌ لکـــه لمـــر پـــر شـــنه آسمـــان

پــه سينـــه کـــې د آسيـــا بــه ‌ ‌ لکـــــه زړه وي جــــــاويدان

نـــوم د حـــق مـــودی رهبـــر ‌ ‌ وايـــو الله اکبـــر وايـــو الله اکبـــر

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

د پوهنې د وزیر پیغام

گرانو ښوونکو او زده کوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختيا او پرمختگ بنسټ جوړوي. تعليمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توکی دی چې د علمي پرمختگ او ټولنې د اړتياوو له مخې رامنځته کيږي. څرگنده ده چې علمي پرمختگ او ټولنيزې اړتياوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعليمي نصاب هم علمي او رغنده انکشاف ومومي. البته نه ښايي چې تعليمي نصاب د سياسي بدلونونو او د اشخاصو د نظريو او هيلو تابع شي.

دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دی، پر همدې ارزښتونو چمتو او ترتيب شوی دی. علمي گټورې موضوعگانې پکې زياتې شوې دي. د زده کړې په بهير کې د زده کوونکو فعال ساتل د تدريسي پلان برخه گرځيدلې ده.

هيله من يم دا کتاب له لارښوونو او تعليمي پلان سره سم د فعالې زده کړې د ميتودونو د کارولو له لارې تدريس شي او د زده‌کوونکو ميندې او پلرونه هم د خپلو لوڼو او زامنو په باکيفيته ښوونه او روزنه کې پرله پسې گډه مرسته وکړي چې د پوهنې د نظام هيلې ترسره شي او زده‌کوونکو او هېواد ته ښې برياوې ور په برخه کړي.

زه پر دې ټکي پوره باور لرم چې زموږ گران استادان او ښوونکي د تعليمي نصاب په رغنده پلي کولو کې ستره دنده او دروند مسؤوليت لري.

د پوهنې وزارت تل زيار کاږي چې د پوهنې تعليمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دين له بنسټونو، د وطن دوستی د پاک حس په ساتلو او علمي معيارونو سره سم د ټولنې د څرگندو اړتياوو له مخې پراختيا ومومي.

په دې ډگر کې د هېواد له ټولو علمي شخصيتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او د زده‌کوونکو له ميندو او پلرونو څخه هيله لرم چې د خپلو نظريو او رغنده وړانديزونو له لارې زموږ له مؤلفانو سره د درسي کتابونو په لا ښه تاليف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه چې ددې کتاب په چمتو کولو او ترتيب کې يې مرسته کړې، له ملي او نړيوالو درنو موسسو، او نورو ملگرو هېوادونو څخه چې د نوي تعليمي نصاب په چمتو کولو او تدوين او د درسي کتابونو په چاپ او وېش کې يې مرسته کړې ده، مننه او درناوی کوم.

ومن الله التوفيق

فاروق وردگ

د افغانستان د اسلامي جمهوريت د پوهنې وزير

د کتاب د محتوا فهرست

شمېره	عنوانونه	مخ
	لومړی فصل	
۱	د عددونو مقامي قيمت	۱
	دوهم فصل	
۲	تجسس او تخمين کول	۹
	دريم فصل	
۳	د عددونو لوستل او ليکل له (۱۰۰۰) څخه تر (۱۰۰۰۰۰) پورې	۱۱
۴	د عددونو پيژندنه له ۱۰۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې	۱۵
	څلورم فصل	
۵	د جمعې په عمليې کې د لس دانه ييزو ګروپونو له جوړولو څخه کار اخستل	۱۸
۶	د څو رقمي عددونو جمع چې د جمعې حاصل يې له ۱۰۰۰۰۰ زيات نشي	۲۰
۷	د هغو عددونو جمع چې له دوو جزو څخه زياتې اجزاوې ولري	۲۲
۸	د جمعې د عمليې آزمايل	۲۴
	پنځم فصل	
۹	له يو بل څخه د دوه رقمي، دري رقمي او څلور رقمي عددونو تفريق	۲۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰	د تفریق د عملیې سرته رسول د پور کولو (قرض) د اړتیا په صورت کې	۲۸
۱۱	د تفریق د عملیې آزموینه	۳۳

شپږم فصل

۱۲	د عددونو د خط پیژندنه	۳۵
۱۳	د دوولسونو په شا او خوا کې د عددونو پرتله	۳۷
۱۴	د عددي خط څخه په کار اخستنې سره د جمعې عملیه	۳۹
۱۵	د عددي خط څخه په کار اخستنې سره د تفریق عملیه	۴۰

اووم فصل: ضرب

۱۲	د ضرب د عملیې د مفهوم پیژندنه	۴۲
۱۷	د ۲ او ۷ د ژبني ضرب جدول پیژندنه	۴۲
۱۸	د ۸ ، ۹ او ۱۰ عددونو د ژبني ضرب جدول پیژندنه	۴۹
۱۹	له (۱-۱۰) د ژبني ضرب له جدول څخه د کار اخیستلو طریقه	۵۲
۲۰	د ضرب په عملیه کې د بدلون (تبدیلي) خاصیت	۵۵
۲۱	د یوه عدد ضربول په ۱ ، ۱۰ او ۱۰۰ کې	۵۷
۲۲	د ۱۰ او ۱۰۰ ضربول په یوه عدد کې	۵۹

اتم فصل: د اندازه کولو واحدات

۲۳	د اوږدوالي د اندازه کولو واحد (متر)	۲۳
۲۴	د سانتي متر پیژندنه	۲۵
۲۵	د دیسي متر پیژندنه	۲۷
۲۲	د ملي متر پیژندنه	۲۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۷ د کیلو متر پیژندنه ۷۰

نهم فصل: هندسه

۲۸ په شکلونو کې د ټکي (نقطې) ټوټه خط، نیمايي خط او خط پیژندنه ۷۱
۲۹ د خط د ډولونو پیژندنه ۷۴
۳۰ د زاویو د ډولونو پیژندنه ۷۲

لسم فصل

۳۱ د خلاصو او تړلو شکلونو پیژندنه ۸۰
۳۲ تخمیني او دقیق اندازه کول ۸۲
۳۳ د مربع، مستطیل او مثلث د محیط (چاپیریال) پیدا کول ۸۴

یوولسم فصل: د کتلې، وخت او مایعاتو اندازه کول

۳۴ د کتلې د اندازه کولو واحد (کیلوګرام) ۸۷
۳۵ د ساعت (ګړۍ) پیژندنه ۹۱
۳۶ د ساعت په واسطه د وخت ټاکل ۹۵
۳۷ د اونۍ – میاشت او کال پیژندنه ۹۸
۳۸ د جنتري پیژندنه ۹۹
۳۹ د لیتر پیژندنه ۱۰۳
۴۰ د یوه رقمي عددونو ضرب کول په څو رقمي عددونو کې . ۱۰۵
۴۱ د دوه رقمي عددونو ضرب کول په دوه رقمي عددونو کې ۱۰۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولسم فصل

۴۲ د ویش (تقسیم) د عملیې پېژندنه ۱۱۴

۴۳ د دوه رقمي عددونو ویشل په یوه رقمي عددونو باندې .. ۱۱۷

۴۴ د دري رقمي عددونو ویشل په یوه رقمي عدد باندې ۱۲۱

۴۵ د ضرب او ویش د عملیو آزموینه د یو بل په واسطه ۱۲۴

دیارلسم فصل : کسر

۴۲ د کسر پېژندنه ۱۲۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی فصل

د عددونو مقامي قیمت

لومړی لوست: د عددونو مقامي قیمت

هدف: زده کوونکي دې د یوه رقم مقامي قیمت په اړوندو مرتبو کې تشخیص کړای شي.

ګرانو زده کوونکو تاسو مخکې د یویزو، لسیزو او سلیزو مرتبې پیژندلې دي دا چې د عددونو په لیکلو کې د مرتبو پیژندل مهم دي یو ځلې بیا د هغو یادونه کوو.

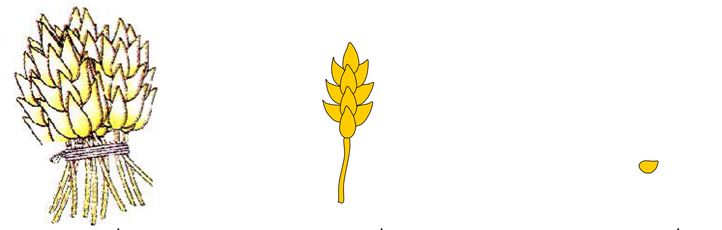

۱۰۰ ۱۰ ۱

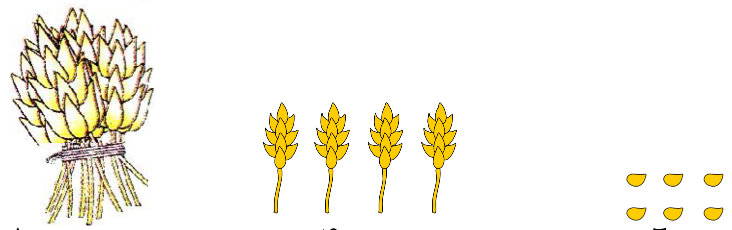

۱۰۰ ۴۰ ٦

پورته شکل د ۱۴٦ عدد راښیي په داسې حال کې چې ٦ دانې غنم د ٦ عدد، او ۴ د غنمو ۱۰ دانه یي وږي د ۴۰ عدد او د غنمو یو سلی وږي د ۱۰۰ عدد راښیي چې په جدول کې په لاندې توګه ښودل کیږي.

یویز	لسیز	سلیز
٦	۴	۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ. د هغو له مخې لاندې تش ځایونه ډک کړئ.

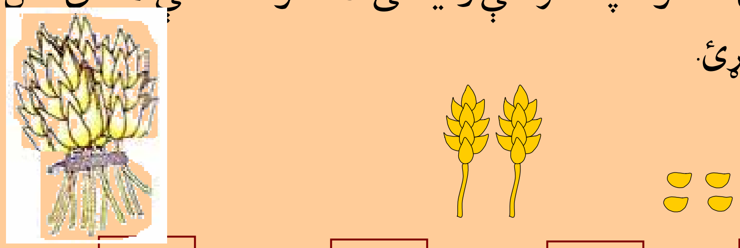

[ ] یویز [ ] لسیز او [ ] سلیز، ټوله [ ] کیږي.

لاس ته راغلی عدد څو رقمي دی؟ دغه رقمونه د لاندې جدول په اړوند مرتبو کې ولیکئ.

سلیز	لسیز	یویز

۲. لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ. د جدول تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

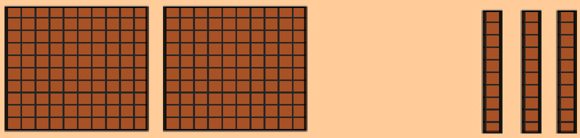

۳ لسیز او ۲ سلیز [ ] کیږي دا عدد په لاندې جدول کې ولیکئ.

سلیز	لسیز	یویز

۳. د لاندې شکلونو له مخې تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

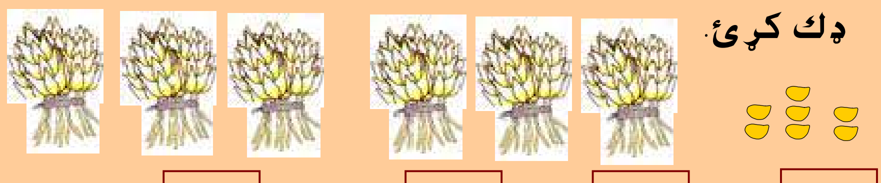

[ ] یویز [ ] لسیز [ ] سلیز ټول [ ] کیږي دا عدد په لاندې جدول کې وښیاست.

سلیز	لسیز	یویز

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

١- د لاندې مثال سره سم تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډك کړئ.

مثال: ٨ یویز ٩ لسیز ٣ سلیز [٣٩٨] کیږي.

٦ یویز ٥ لسیز ٩ سلیز [ ] کیږي.

٩ یویز ٩ لسیز ٨ سلیز [ ] کیږي.

٢- د لاندې مثال څخه په کاراخستنې سره تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډك کړئ.

١-مثال:	٧٨٢	=	٢	یویز	٨	لسیز	٧	سلیز
٢-مثال:	٨٩	=	٩	یویز	٨	لسیز	٠	سلیز
	٧٠	=		یویز		لسیز		سلیز
	٢٠٦	=		یویز		لسیز		سلیز
	٧٦٠	=		یویز		لسیز		سلیز
	٩٥٢	=		یویز		لسیز		سلیز

٣- لاندې هر یو عدد په خپلو کتابچو کې په رقم سره ولیکئ.

- دوه اویا
- پنځه سوه څلوراتیا
- دوه سوه پنځه دیرش
- شپږ پنځوس
- اووه سوه څلور څلویښت
- پنځه سوه درویشت

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- لاندې عددونه ولولئ او هر يو په خپلو کتابچو کې په حروفو وليکئ.

۷۴۶ ....

۶۴۲ ....

۷۰۷ ....

۹۰۲ ....

۴۳۰ ....

۱۲۳ ....

۵- د ۴ او ۶ په عددونو سره څو دوه رقمي عددونه ليکلای شئ؟

۶- د ۲۰۰ او ۲۵۰ عددونو په منځ کې ټول هغه عددونه چې د ۵ رقم ولري وليکئ.

۷- فهيم ۳۳ افغانۍ لري د ښي لوري د ۳ رقم ته او هم د کيڼ لوري د ۳ رقم ته ځير شئ.

الف: ووایاست چې دا دواړه رقمونه يو له بله سره څه توپير لري؟ ....

ب: د دواړو رقمونو ارزښت يو شی دی؟ ....

ج: د نوموړي عدد ښي او کيڼ لوري رقمونه په عملي توګه د لرګوتو په واسطه وښياست؟

د: د نوموړي عدد رقمونه په چوت کې وښياست.

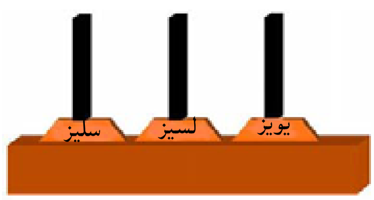

(c) ketabton.com: The Digital Library

هـ: د ۱۰۰ عدد په چوټ کې وښیاست.

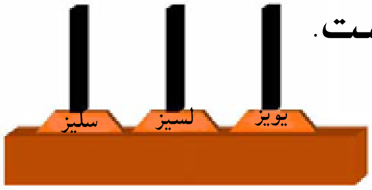

۸- لاندې عددونه په نظر کې ونیسئ.

الف ـ د ٦٦ په عدد کې څو یویز او څو لسیز شتوالی لري؟ ....

ب ـ د ٦۰٦ په عدد کې څو یویز، څو لسیز او څو سلیز شتوالی لري؟ ....

ج ـ د اووه نوي په عدد کې څو یویز او څو لسیز شتوالی لري؟ ....

د ـ د اته سوه په عدد کې څو یویز او څو لسیز شتوالی لري؟ ....

هـ ـ د دوه رقمي تر ټولو په کوچني عدد کې څو یویز او څو لسیز شتوالی لري؟ ....

و ـ د دوه رقمي تر ټولو په لوی عدد کې څو یویز او څو لسیز شتوالی لري.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

دلاندې شکلونو یا کارتونو په ډول د ۳،۲،۱ عددونه په نظر کې ونیسئ څو درې رقمي عددونه لیکلای شئ، او هم د هغو تر ټولو د کوچنی او تر ټولو د لویو عددونو نومونه واخلئ.

ترټولو کوچنی عدد ------

ترټولولوی عدد ------

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښاغلی ښوونکی دې د زده کوونکو څخه درې تنه د ټولګي مخې ته ودروي. او هریوه ته دې د ۱، ۲، ۳ یو یو کارت ورکړي. او له هغو څخه دې وغواړي چې خپل اړوند کارت خپلو ټولګیوالو ته وښيي. بیا دې ښاغلی ښوونکی له زده کوونکو څخه پوښتنه وکړي. تاسو د کارتونو په واسطه کوم درې رقمي عدد لیکلای شئ. په دوهم وار دې د زده کوونکو ځایونه بدل کړي، او لاس ته راغلی عدد دې په جدول کې ولیکي په همدې ډول دې د ځایونو بدلولو ته ادامه ورکړي او د هر بدلون عدد دې تر هغه وخت پورې په جدول کې ولیکي چې لاس ته راغلی عدد تکراري رانشي. او په پای کې دې وشمیري چې څو درې رقمی عددونه د ۱، ۲، ۳ عددونو څخه لاس ته راغلي دي او یو له بله سره دې پرتله کړي. د مقامي قیمت یا مقامي ارزښت په نظر کې نیولو سره دې ترتیب کړي.

کورنی دنده

د ۴، ۵، ۶ عددونو څخه څو درې رقمي عددونه لاس ته راځي په خپلو کتابچو کې یې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

۱- د مثال په توګه دواړه مساوي عددونه په خپلو کتابچو کې یو له بله سره وننښلوئ.

۱۳یویزاو ۲ لسیز	۴یویزاو ۷ لسیز	۲ یویزاو ۵ لسیز
۱۴ یویزاو ۲ لسیز	۱۲ یویزاو ۴ لسیز	۳ یویزاو ۷ لسیز

۲- د حل شوي مثال څخه په کار اخیستنې سره د ښي لوري جدولونه د کیڼ لوري له جدولونو څخه داسې بشپړ کړئ چې هر رقم یې په خپله مرتبه کې راشي.

مثال:

یویز	لسیز	سلیز
۲	۴	

→

یویز	لسیز	سلیز
۱۲	۳	

یویز	لسیز	سلیز

→

یویز	لسیز	سلیز
۳	۱۷	

یویز	لسیز	سلیز

→

یویز	لسیز	سلیز
۱۳		۲

۳- د لاندې مثال په ډول د پوښتنو ځوابونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

مثال: د ۳۵ د عدد ارقام په کومو مرتبوکې قرار لري؟ (۵ د یویزو په مرتبه کې او ۳د لسیزو په مرتبه کې).

- د ۷۶ د عدد ارقام په کومو مرتبو کې قرار لري؟..........................او ....
- د ۶۴۵ د عدد ارقام په کومو مرتبو کې قرار لري؟

په خپله خوښه یو عدد ولیکئ چې په هغه کې یو یز، لسیز شتوالی ولري او وواياست چې دا عدد څو رقمي دی؟

- په شمیرلو کې د ۵۹ له عدد څخه وروسته کوم عدد راځي؟
- په شمیرلو کې د ۹۹ له عدد څخه وروسته کوم عدد راځي؟
- په شمیرلو کې د ۹۹۹ له عدد څخه مخکې کوم عدد راځي؟
- د ۹۹۹ عدد څو رقمي دی؟

د ۴۰۰ او ۵۲۰ په منځ کې هغه عددونه ولیکئ چې د یو یز و رقمونه یې ۵ وي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم لوست: تجسس او تخمین کول

هدف: زده کوونکي وکړای شي مخکې تر شمیرلو د تخمین په واسطه د شیانو مقدار په تقریبي توګه پیدا کړي. وروسته له دقیق شمېرلو قیمت یې ولیکي.

مونږ ځني وخت مقدارونه تخمین کوو او بیا د شمیرلو په واسطه دقیقه اندازه د یویزو او لسیزو په شکل تاکو. او ګورو چې زمونږ تخمین په کومه اندازه حقیقت ته نژدې دی. په حقیقت کې تخمین کول یو هوښیارانه سوچ یا حدس دی چې د ذهن د انکشاف لپاره مهم ګڼل کیږي. عموماً په کورنیو کې د کوچنیانو د ساعت تیرۍ د پاره ډیره ښه ده. مثلاً که چیرې په کورنۍ کې زرد آلو وخوړل شي او د هغو مندکې (زړي) سره یو ځای کړي او خپلو کوچنیانو ته ووایې. څو دانې موخوړلي دي؟ چا زیاتې خوړلي دي؟ چا لږې خوړلي دي؟ هر یو د خپل ذهن سره سم یو عدد وایي په پای کې دقیق شمیرل کیږي. او لیدل کیږي چې د کوم یوه تخمین حقیقت ته نژدی دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

ښاغلی ښوونکی دې یو نا معلوم مقدار د لوبیا دانې، یا د زرد آلو مندکې، د هندوانې یا ختکی او یا کدو زړي ټولګي ته راوړي او د ټولګي مخې ته دې کښیږدي، ټولو زده کوونکو ته دې وښیي. او هغه دې په یوه پاکټ یا کڅوړه کې واچوي. بیا دې زده کوونکي په ګروپونو باندې وویشي. داسې دې ورته ووایي.

١. هر ګروپ دې جدول وکاږي.

٢. د ګروپ هر یو تن دې د پاکټ یا کڅوړې د شي مقدار په تخمیني توګه وټاکي.

٣. دهر ګروپ جدول دې د ټولګي مخې ته زوړند شي.

۴. له هر ګروپ څخه دې یو، یو تن راشي د پاکټ یا کڅوړې د ننه مواد دې داسې وشمیري چې لومړی دې، لس، لس جلا کړي چې څو لسه او څو یو دانه یي دي.

۵. د شمیر حقیقي اندازه دې د ګروپونو د تخمین له جدول سره پرتله کړي.

٦. کوم ګروپ او کوم زده کوونکی د مسابقې وړونکی کیږي هغه ګروپ او هغه زده کوونکی دې تشویق شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم فصل

له (۱۰۰۰) شخه تر (۱۰۰۰۰۰) پورې د عددونو لوستل او ليکل

دريم لوست: د عددونو پيژند نه له ۱۰۰۰ شخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې

هدف: زده کوونکي وکړای شي عددونه له ۱۰۰۰ شخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې ولولي وشميري او وليکي.

گرانو زده کوونکو تاسو پوهيږئ چې د ۹ له عدد وروسته د (۱۰) عدد راځي. دا عدد، د يويز او لسيز د مرتبو لرونکی دی ويلای شي چې تر ۹۹ پورې دوه رقمي عددونه دي او د ۹۹ له عدد وروسته د ۱۰۰ عدد راځي چې د يويز، لسيز او سليز دري مرتبو لرونکی دی که چيرې د هغوپه تولو مرتبو کې د ۹ عدد وليکل شي د ۹۹۹ عدد لاس ته راځي. دا دري مرتبې لومړی طبقه (د يويزو طبقه) بلل کيږي تا سو له ۱ شخه تر ۹۹۹ پورې ټول عددونه په دوهم ټولګي کې لوستلي دي چې په همدې طبقې پورې اړه لري. که چيرې په ۹۹۹ باندې د يوه عدد ور زيات کړو د ۱۰۰۰ عدد لاس ته راځي چې دا عدد څلور رقمونه لري چې څلورم رقم يې د (۱) عدد او په دوهمې طبقې پورې اړه لري تا سو په لاندې جدول کې دوه طبقې ليدلای شئ چې هره طبقه يې دري مرتبې د (يويز، لسيز او سليز) لري.

عدد	لومړی طبقه (د يويزو طبقه)			دوهمه طبقه (زريزو طبقه)		
	د يويزو مرتبه	د لسيزو مرتبه	د سليزو مرتبه	د زريزو مرتبه	د لس زريزو مرتبه	د سل زريزو مرتبه
۹۹	۹	۹				
۱۰۰	۰	۰	۱			
۹۹۹	۹	۹	۹			
۱۰۰۰	۰	۰	۰	۱		
۲۰۰۰	۰	۰	۰	۲		
. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .		
۹۰۰۰	۰	۰	۰	۹		

(c) ketabton.com: The Digital Library

که چیرې اوس په دوهمه طبقه کې د یو زریزو مرتبې ته پاملرنه وکړئ لیدل کیږي چې د (۱) عدد په همدې طبقه کې دی او د لومړۍ طبقې ټولې مرتبې یې صفر دي چې یو زر لوستل کیږي. که چیرې د (۱) د عدد په ځای د ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ عددونه ولیکو د ۲۰۰۰، ۳۰۰۰، ۴۰۰۰، ۵۰۰۰، ۶۰۰۰، ۷۰۰۰، ۸۰۰۰ او ۹۰۰۰ عددونه حاصلیږي.

تاسو پوهیږئ چې د پورته عددونو صفرونه په لومړۍ طبقې پوري اړه لري که چیرې د لومړۍ طبقې د صفرونو په ځای د ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸ او ۹ مختلف عددونه ولیکل شي په دې صورت کې د ۲۰۰۱، ۲۰۱۱، ۳۰۶۳، ۴۰۲۰، ۸۲۵۱، ۹۹۹۹ ... عددونه په لاس راځي.

د یوزریزو مرتبه — د سلیزو مرتبه — د لسیزو مرتبه — د یویزو مرتبه

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

الف: هغه عدد چې د پورتنیو ۴ کارتونو څخه په لاس راځي ولیکئ.

ب: نوموړی عدد څو رقمونه لري؟

ج: نوموړی عدد ولولئ او په حروفو باندې یې ولیکئ.

د: د صفر کارت په کومه مرتبه کې موقعیت لري؟ د لوستلو په وخت کې تلفظ کیږي او که نه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د ۱۲۷۴، ۳۰۰۲ او ۲۰۵٦ عددونه ولولئ او په حروفو يې وليکئ د نومړو عددونو رقمونه په خپلو کتابچو کې د لاندې جدول په واسطه په اړوند مرتبو کې وليکئ.

زريز	سليز	لسيز	يويز

۲- د يوزرو دوه، او وه زرو پنځه اتيا، او نه زرو اته سوه درې څلويښت عددونه په رقم سره وليکئ او په جدول کې وښياست چې د هر يوه د سلو په مرتبه کې کوم رقم راغلی دی؟

زريز	سليز	لسيز	يويز

۳- کله چې تا سو، نهه زره او درې وواياست په يوه جدول کې وښياست چې د ۹ رقم په کومه طبقه او مرتبه کې او همدارنګه د ۳ رقم په کومه طبقه او مرتبه کې قرار لري او هغه مرتبې چې نه لوستل کيږي کومې دي او په هغو کې کوم رقم قرار لري؟

زريز	سليز	لسيز	يويز

۴- د پنځه زرو او وه عدد وليکئ. په جدول کې يې وښياست او رقمونه يې په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

زريز	سليز	لسيز	يويز

کورنۍ دنده

هر يو زده کوونکی دې د طبقو يو جدول رسم کړي د ۲۰۰۷، ۳۰۱٦، او ۱۸۸۷ عددونو رقمونه دې په اړوندو مرتبو کې وليکي او هم دې نومړي عددونه په تورو سره وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- اته زره نهه سوه نهه ويشت په رقم سره وليکئ او رقمونه يې په لاندې جدول کې په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز

٦- څلور زره يو سلو شپږ په رقم سره وليکئ او رقمونه يې په لاندې جدول کې په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز

۷- اته زره اووه سوه شپږ نوي په رقم سره وليکئ او رقمونه يې د جدول په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز

۸- نهه زره نوي د جدول په اړوند مرتبو کې وليکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز

۹- نهه زره نهه سوه نهه نوي د جدول په اړوند مرتبو کې وليکئ او هم د ۸ ، او ۹ ګڼو پوښتنو د مرتبو په منځ کې توپير په خپلو کتابچو کې وليکئ.

يويز	لسيز	سليز	زريز

کورنۍ دنده

څرنګه چې د ۹۹ په عدد باندې د (۱) عدد ورزيات شو د ۱۰۰ عدد په لاس راغلی که چيرې د ۹۹۹ په عدد باندې د (۱) عدد زيات شي کوم عدد لاس ته راځي او څو رقمي دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم لوست

د عددونو پیژندنه له ۱۰۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې

هدف: زده کوونکي وکړای شي تر ۱۰۰۰۰۰ پورې عددونه ولولي او وليکي.

ګرانو زده کوونکو تا سو د ۹۹۹۹ عدد پیژندلی دی که چېرې اوس په دې عدد باندې د (۱) عدد زیات کړو د ۱۰۰۰۰ عدد په لاس راځي چې دا عدد یو پنځه رقمي عدد دی او د (۱) عدد رقم د دویمې طبقې د لس زریزو په مرتبه کې قرار لري. که چیرې اوس د لس زریزو په مرتبه کې د (۱) د عدد په ځای د ۲، ۳، ۴، ۵، ٦، ۷، ۸ او ۹ عددونه ولیکو د ۲۰۰۰۰، ۳۰۰۰۰، ۴۰۰۰۰، ۰۰۰۰ ، ۹۰۰۰۰ عددونه په لاس راځي. او س که چیرې د ۹۰۰۰۰ د لومړۍ طبقې د یویزو په مرتبه کې د۱ ، ۲، ۳، ۴، ۵، ٦، ۷، ۸ او ۹ عددونه ولیکو د ۹۰۰۰۱ ، ۹۰۰۰۲ ، ۹۰۰۰۳، ۰۰۰۰ ، ۹۰۰۰۹ عددونه په لاس راځي . همدارنګه که چیرې د ۹۰۰۰۹ عدد د لسیزو، سلیزو او زریزو په مرتبو کې د ۱، ۲، ۳، ، ۹ ، ۰۰۰۰۰ رقمونه ولیکو د ۹۰۷٦۸، ۹٦۰۲۵، ۹۷۵۴۲، ....، ۹۹۹۹۹ عدد په لاس راځي که چیرې د ۹۹۹۹۹ په عدد باندې د ..... (۱) عدد ورزیات شي د ۱۰۰۰۰۰ عدد په لاس راځي تاسو کولای شئ ځني عددونه د لاندې جدول په اړوند طبقو او مرتبو کې مطالعه کړئ.

لومړی طبقه (دیویزو طبقه)			دوهمه طبقه (د زریزو طبقه)		
د یویزو مرتبه	د لسیزو مرتبه	د سلیزو مرتبه	د زریزو مرتبه	د لس زریزو مرتبه	د سل زریزو مرتبه
۹	۹				
۰	۰	۱			
۹	۹	۹			
۰	۰	۰	۱		
۹	۹	۹	۹		
۰	۰	۰	۰	۱	
۹	۹	۹	۹	۹	
۰	۰	۰	۰	۰	۱

کورنی دنده

هر یو زده کوونکی دې د طبقو یو جدول رسم کړي د ۱۲۰۵ ، ٦۰۰۰۳ ، ۱۲۸۰۱ عددونه دې د اړوندو طبقو په مرتبو کې وښيي.

مشق او تمرین

د لاندې تش ځایونه په مناسبو رقمونو سره د حل شوي مثال په ډول په خپلو کتابچو کې ډك کړئ.

مثال: شپږ او یا زره دوه سوه

٧	٢	٢	٠	٠

پوښتنې:

١) شل زره
٢) اوولس زره شپږ سوه پنځه څلوېښت
٣) دوه دېرش زره
۴) اته ویشت زره پنځه دېرش

	٠	٠	٠	٠
١		٢		۵
٣	٢			
٢				۵

لاندې عددونه لکه حل شوی مثال په حروفو باندې ولیکئ.

مثال: ٣٨٩٣٠ – اته دېرش زره نهه سوه دېرش

١- ٦۵٠٠۴ ....
٢- ٧٣٦۴٢ ....
٣- ١٠٠٠٠٠ ....
۴- ٨٧٠٠٧ ....
۵- ٩٩٩٩٩ ....

کورنی دنده

زده کوونکی دې یو طبقاتي جدول په خپلو کتابچو کې رسم کړي بیا دې لاندې عددونه د جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکي او هم دې په تورو ولیکی.

٣۴٠٠٣، ١٠٠٠٠٠، ٩۵٩٩٩

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- څو عددونه ولیکئ چې د هغو د سلیزو په مرتبه کې ۹ او د لسیزو په مرتبه کې یې ۳ وي.

۲- یو عدد ولیکئ چې د سلیزو په مرتبه کې ۴ او د یوزریزو په مرتبه کې یې ۲ وي.

۳- یو عدد ولیکئ چې د یویزو په مرتبه کې ۴ او د لس زریزو په مرتبه کې یې ۷ وي.

۴- یو عدد ولیکئ چې د لس زریزو په مرتبه کې ۴ او د سلیزو په مرتبه کې یې ٦ وي کوم عدد دی؟

۵- یو عدد ولیکئ چې د لس زریزو په مرتبه کې ۹ وي او هم وواياست چې دا عدد څو رقمونه لري؟

۶- که چیري د سلو زرو په مرتبه کې د (۱) رقم قرار ولري د لومړۍ او دویمې طبقې په نورو مرتبو کې صفر وي کوم عدد لاس ته راځي؟

۷- په خپلو کتابچو کې یوطبقاتي جدول رسم او د ۶۰۷۰۴ عدد د لاندې جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز	لس زریز	سل زریز

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم فصل: جمع

پنځم لوست: د جمعې په عملیې کې د لس دا نه ییزو ګروپونو له جوړولو څخه کار اخیستل

هدف: زده کوونکي وکړای شي د جمعې عملیه د لسونو د ګروپونو په جوړولو سره سرته ورسوي.

لاندې شکلونه او د هغو اړوند عملیو ته پاملرنه وکړئ.

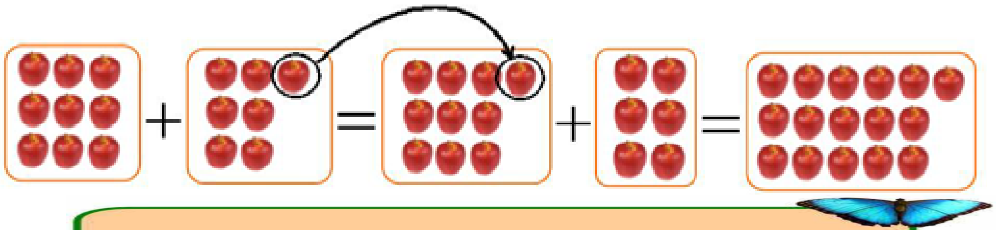

$9+7 = 10+6 = 16$

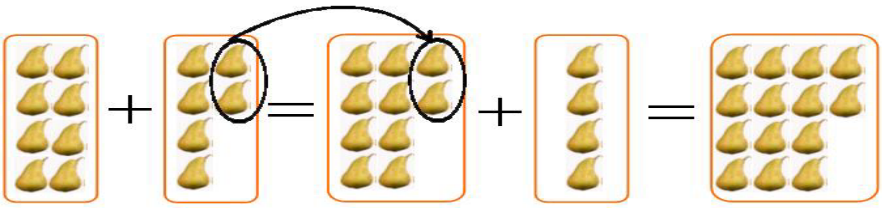

$8+6 = 10+4 = 14$

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

د حل شوي مثال په ډول کار وکړئ او تش ځایونه ډک کړئ.

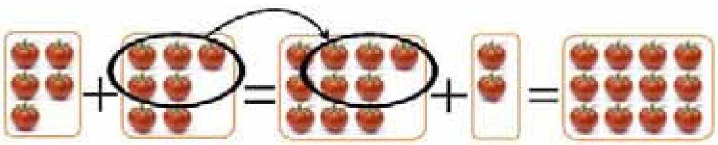

☐ + ☐ = ☐ + ☐ = ☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- لاندې مثال په نظر کې ونیسئ او د هغه سره سم د جمعې د عملیې په نظر کې نیولو سره تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

مثال: ۲ + ۷ = ۱۰ + ۳ = ۱۳

۷ + ۹ = ۱۰ + ___ = ___ ، ۵ + ۲ = ۱۰ + ___ = ___

۸ + ۷ = ۱۰ + ___ = ___ ، ۹ + ۲ = ۱۰ + ___ = ___

۸ + ۹ = ۱۰ + ___ = ___

۲- د پورته مثال په ډول د لسو په جوړولو سره لاندې تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

مثال: ۸ + ۲ = ۱۰ + ۴ = ۱۴

۷ + ۸ = ___ + ___ = ۱۵ ، ۹ + ۴ = ___ + ___ = ۱۳

۹ + ۷ = ___ + ___ = ۱۶ ، ۳ + ۹ = ___ + ___ = ۱۲

۷ + ۲ = ___ + ___ = ۱۳

۳- د جمعې په عملیه کې لاندې تش ځایونه ډک کړئ.

۶ + ۸ = ___ + ۴ = ___

۳ + ۷ = ۱۰ + ___ = ___

۴ + ۶ = ___ + ۰ = ___

کورنۍ دنده

څو عددونه پیدا کولای شو چې د ۴ سره جمع شي او د جمعې حاصل یې ۱۰ شي.

شپږم لوست: د څو رقمي عددونو جمع چې د جمعې حاصل يې له ۱۰۰۰۰۰ زيات نشي

هدف: زده کوونکي وکړای شي د څو رقمي عددونو د جمعې حاصل په لاس راوړي.

- زده کوونکي پوه شي چې په هره مرتبه کې يوازې يو رقم ليکلای شو.

پاملرنه وکړئ: تاسو د حاصل لرونکو عددونو جمع په کوچنيو عددونو کې په دوهم ټولګي کې ولوستل او زده مو کړل، د جمعې دا عمليه په لويو عددونو کې داسې په نظر کې ونيسئ.

مثال:

يويز	لسيز	سليز	زريز
	①	①	①
۴	۳	۵	۲
۷	۶	۷	+ ۶
① ۱	① ۰	① ۳	۹

```
  ①① ①
  ۲۵۳۴
+ ۶۷۶۷
 ------
  ۹۳۰۱
```

په ټولګي کې د زده کوونکو فعاليت

مخامخ پوښتنې حل کړئ:

```
  ۶۴۳۵        ۵۸۴۳        ۷۳۲۱
+ ۱۵۸۶      + ۶۰۸۰      + ۲۶۰۹
 ------      ------      ------
```

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ.

```
  ۲۷۰۳        ۱۰۸۷        ۳۴۰۵۶
+ ۹۶۱۹      +  ۹۹۴      + ۶۴۹۶۷
 ------      ------      -------
```


(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د حاصل څخه په کار اخستنې سره لاندې پوښتنې حل کړئ.

۱۴۴۳	۱۰۰۴۷	۳۴۵۶
+ ۱۸۵۸	+ ۹۹۹۳	+ ۴۰۹۰۷
□	□	□

۲- پوښتنې خپلو کتابچو ته نقل او په تشو ځایونو کې مناسب عددونه ولیکئ.

□ □ □	(۱) (۱) □ ۷ ۳	(۱) ۸ ۸ ۶
+ ۴ ۷ ۸	+ ۳ ۴ □	+ □ ۰ □
۴ ۷ ۸	۵ ۲ ۲	۱۳ ۹ ۴

(۱) (۱) ۶ ۷ ۸	(۱) ۸ ۷ ۶	(۱) ۷ □ □ ۶
+ ۳ ۲ □	+ □ □ □	+ ۴ ۳ □
۱۰ ۰ ۱	۱۱ ۰ ۹	۷ ۷ ۹ ۰

۳- احمد ۲۸ افغانۍ لرې پلار یې د سودا را نیولو لپاره ۷۰۶ افغانۍ ورکړې اوس د احمد سره څو افغانۍ شته؟

۴- په یوه بڼ کې د بادامو ۱۸۰۰ نیالګې او د زردآلانو ۵۵۰ نیالګې شته، معلوم یې کړئ چې په بڼ کې ټول څو نیالګې دي؟

۵- کریم له ذبیح څخه ۱۸۰ افغانۍ زیاتې لرې. که چیرې ذبیح ۳۸۰ افغانۍ ولرې د کریم پیسې معلومې کړئ.

۶- د اختر په ورځ پلار خپل زوی کریم ته ۵ افغانۍ او نورو ۴ ورونو یې هم هر یوه کریم ته ۵،۵ افغانۍ ورکړې معلوم یې کړئ چې اوس کریم څو افغانۍ لرې؟

کورنۍ دنده

د پوښتنې په ډول یوه عبارتي پوښتنه ترتیب او حل کړئ.

اووم لوست: د هغو عددونو جمع چې له دوو جزو څخه زيات ولري

هدف: زده کوونکي وکړای شي د جمعې عمليه چې له دوو جزو څخه زيات اجزاوې ولري سرته ورسوي.

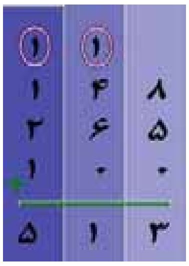

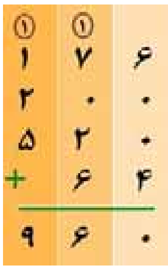

په ټولګي کې د زده کوونکو فعاليت

۱- جمع يې کړئ.

الف:
۳۴۷
۱۰۰
۱۲۳
۱۴۷ +

ب:
۱۰۱
۲۳۴
۵۶
۱۲ +

ج:
۳۴۷
۱۱۲
۶۲۳ +

۲- تول هغه عددونه وليکئ چې د جمعې حاصل يې ۹ شي په داسې حال کې چې اجزاوې يې تکرار نشي.

۳- تول هغه عددونه وليکئ چې د جمعې حاصل يې ۱۲ وي او مساوي اجزاوې ولري.

کورنۍ دنده

جمع يې کړئ:

۷۰۰۲
۱۸۷۰
۹۴۰۲
۸ +

۳۵
۷۴۳
۳۷۱
۱۰۰ +

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

١- يوه بڼوال د ٣٦٢٠٠ افغانيو مڼې د ١٢٠٠٠ افغانيو ناك او د ٦١٠٠ افغانيو شفتالو وپلورل معلوم كړئ چې نوموړي بڼوال ټولې څو افغانۍ په لاس راوړې دي؟

٢- يوه هټۍ وال په لومړي ورځ د ١٢٠٠ افغانيو په دوهمه ورځ د ١٢٠ افغانيو په دريمه ورځ د١٨٠٠ افغانيو او په څلورمه ورځ د ٢٠٢٠٠ افغانيو اجناس پلورلي دي معلوم كړئ چې هټۍوال په څلورو ورځو كې ټولې څو افغانۍ په لاس راوړې دي؟

٣- لاندې پوښتنې خپلو كتابچو ته نقل او تش ځايونه يې په مناسبو عددونو سره ډك كړئ.

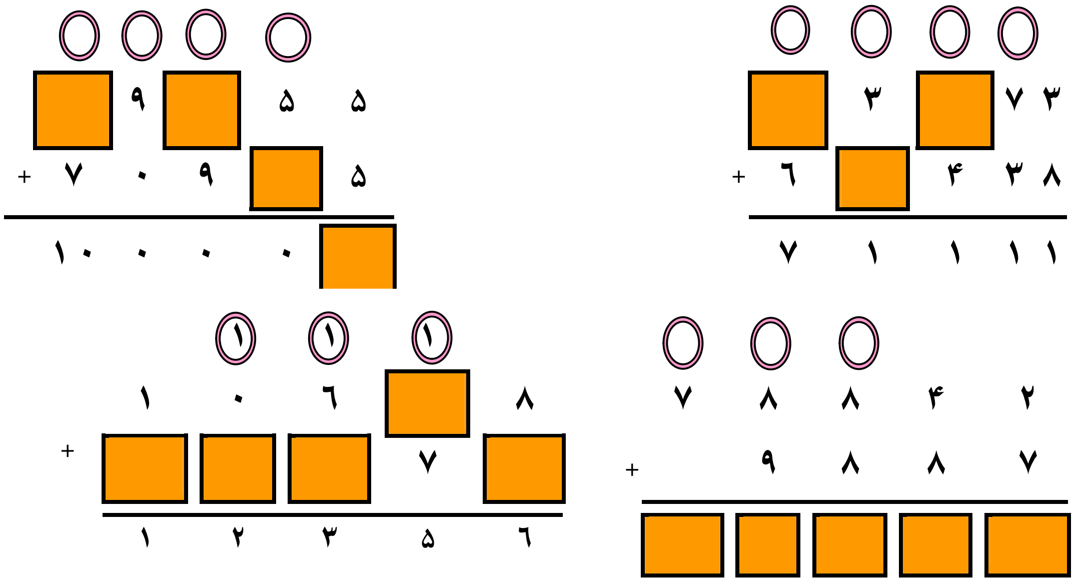

كورنۍ دنده

د ټوكر اوبدلو يوې فابريكې په لومړۍ ورځ ٤٣٠ متره ټوكر، په دوهمه ورځ ٧٤٠ متره ټوكر او په دريمه ورځ ١٠٢٠ متره ټوكر توليد كړى دى معلوم يې كړئ چې په درې واړه ورځو كې يې ټوله څو متره ټوكر او بدلى دى.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم لوست: د جمعې د عملیې ازمویل

هدف: زده کوونکي وکړای شي د جمعې د عملیې په صحیح والي باندې خپل ځان ډاډ من کړي.

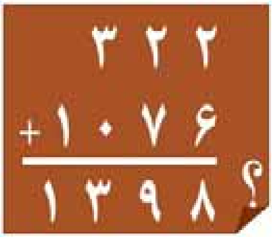

شاکر، فهیم ته وویل: کولای شې چې د ۳۲۲ عدد د ۱۰۷۶ له عدد سره جمع کړې؟

فهیم وویل هو، داسې یې جمع کوم:

۳۲۲
+ ۱۰۷۶
۱۳۹۸

شاکر وویل: څرنګه پوهیږې چې پوښتنه دې صحیح حل کړې ده او که غلطه؟

فهیم وویل: ددې کار د پاره د جمعې د اجزاوو ځایونه بدلوو او د جمعې عملیه سرته رسوو.

۱۰۷۶
+ ۳۲۲
۱۳۹۸

څرنګه چې په دواړو حالتونو کې عینې عدد لاس ته راغلی نو ځواب صحیح دی.

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې لومړی په کتابچو کې جمع او بیا یې وآزمویئ.

۲۳۴۵	۱۰۸۶۰	۲۹۷۶۴
+ ۱۰۲۳	+ ۲۸۰۱۵	+ ۵۰۲۳۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرين

۱. لاندي عددونه لومړی جمع او بيا يې امتحان کړئ؟

۳۷٦۴	۷٦۵۰	۱۷۸۹۱
+ ۱۵۳۲۱	+ ٦۳۴۲۵	+ ۷۱۸٦۴

۲. د ۷۲۰۵ او ۶۰۱۰ عددونه يو له بله سره جمع او امتحان کړئ؟

۳. د ۹۹۹۹ لـه عـدد څخـه دوه مخکنـي او دوه وروسـتي عددونه يو له بله سره جمع او امتحان کړئ.

۴. په يوه بڼ کې ۸۰۰۰۰ د منو نيالګيو شتوالی درلـود ۱۶۷۴۵ نيالګی يې نور کينـودل اوس په بڼ کې څو نيالګي شته. په دوه ډوله يې ځواب په لاس راوړئ.

کورنی دنده

لاندي پوښتني لومړی په خپلو کتابچو کې حل او بيايې وآزمويئ.

۱۶۴۲	۷۰۰۴۲
+ ۸۶۰۷	+ ۲۰۸۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم فصل

تفریق

نهم لوست: له یو بل څخه د دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو تفریق

هدف: زده کوونکي په دوه رقمي، دري رقمي او څلور رقمي عددونو کې تفریق سرته ورسوي.

پاملرنه وکړئ:

احمد ۹۴ افغانۍ لري په ۴۲ افغانیو یې قلم او کتابچه راونیول اوس د احمد سره څو افغانۍ پاتې دي؟

۹۴-۴۲=۵۲

یا :

۹۴	مفروق منه
− ۴۲	مفروق
۵۲	د تفریق حاصل

کریم ۱۳۸ کریته منې لري. که چیرې د هغو څخه ۲۸ کریته منې خرڅې کړي څو کرېته منې د هغه سره پاتې دي؟

۱۳۸
− ۲۸
۱۱۰

یوه هټۍ وال ۳۹۸۰ متره توکر درلود که چېرې یې له هغو څخه ۷۸۰ متره توکر پلورلی وي څو متره توکر نور ورسره پاتې دی؟

۳۹۸۰
− ۷۸۰
۳۲۰۰

کورنی دنده

هر یو زده کوونکی دې یوه عبارتي پوښتنه ترتیب او حل کړي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د اووه اویا زره د عدد څخه د اووه زره عدد تفریق کړئ.

۲- لاندې پوښتنې حل کړئ.

۱۹۹۹۹	٦۸۹۲۷	٦۷۴۲
_ ٦۹۹۹	_ ۵٦۷۰٦	_ ۱۰۳۰

۳- په لاندې پوښتنو باندې د تفریق عملیې په خپلو کتابچو کې سرته ورسوئ.

۱۹۹۵۲	۱۹۹۵۲	۱۷۳۱۰
_ ۲٦۴۲	_ ۱۷۳۱۰	_ ۲٦۴۲

کورنی دنده

لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې تفریق کړئ.

۱۸۹۷۹	۱۸۹۷۹	۱۷۱۳۲
_ ۱۷۱۳۲	_ ۱۸۴۷	_ ۱۸۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم لوست: د تفریق د عملیې سرته رسول د پور اخیستلو د اړتیا په صورت کې

هدف: که چیرې د مفروق منه د کومې مرتبې رقم د مفروق د هم هغې مرتبې څخه کوچنی وي زده کوونکي د وروستي رقم څخه په پور اخیستلو سره د تفریق عملیه سرته ورسولای شي.

ګرانو زده کوونکو څرنګه چې د عددونو په جمع کولو کې مو یو لسی د یویزو له مرتبې څخه ولسیزو ته او یو سلی د لسیزو له مرتبې څخه د سلیزو مرتبې ته انتقال کړل، د عددونو په تفریق کې کولای شئ د لسیزو له مرتبې څخه یو لسی د یویزو مرتبې ته او یا د سلیزو له مرتبې څخه لسیزو ته او یا د زریزو له مرتبې څخه د سلیزو مرتبې ته انتقال کړئ او د تفریق د عملیې په حل کې له هغه څخه کار واخلئ.

۱ مثال:

	۲	۱۴	۱۲
	۳	۵	۲
−	۱	۷	۵
	۱	۷	۷

لاندې پوښتنې حل کړئ.

	۳	۰	۰	۰	۶
−	۱	۱	۲	۴	۸

	۷	۳	۵	۸
−	۶	۳	۵	۹

د جمعې او تفریق تمرینونه:

۱- د کړۍ یا چوکاټ په د ننه کې دوه عددونه یو له بله سره جمع کړئ

۶۰۷ او ۵۸۳	۸۴۰ او ۷۰۳
۲۵۶۴ او ۸۴	۱۰۴ او ۱۱۱
۳۷۲ او ۶۴۱	۱۰۰ او ۲۱۳

۲- د کړۍ یا چو کاټ په د ننه کې دوه عددونه په نظر کې ونیسئ د لوی عدد څخه کوچنی عدد تفریق کړئ.

۱۰۰۰ او ۹۷۸	۴۸۱ او ۱۷۳۲
۱۹۲ او ۶۴۰	۳۲۵ او ۷۸۶
۱۷۶ او ۸۷	۳۰۰۵ او ۱۰۹

۳- ۱۸۰ تنو چې سرې او شنې جامې یې آغوستې دي، د ځغاستې په یوې لوبې کې یې ګډون وکړ که چیرې ۹۲ تنو یې سرې جامې آغوستې وي څو تنو یې شنې جامې آغوستې دي؟

۴- په یوه لومړني ښوونځي کې ۴۸۲ زده کوونکي دي که چیرې ۱۷۴ یې نجونې وي د هلکانو شمیر معلوم کړئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- په یوه الوتکه کې ۳۵۰ تنه مسافر دي ۲۳۰ تنه یې په یوه هوائي ډګر کې کوز شول او ۱۲۰ تنه نور نوموړې الوتکې ته وختل. اوس د مسافرینو شمیر څو تنه دي؟

٦- په یوه کارتن کې ۱۰۰ دانه ییز دوه قطیه قلمونه و. که چیرې ۶۸ دانې قلمونه زده کوونکو ته ویشل شوي وي نور څو دانې قلمونه پاتې دي؟

۷- که چیرې د دریم (الف) ټولګي په حاضرۍ کې ۳۷ زده کوونکي او د دریم (ب) په ټولګی کې ۴۳ زده کوونکي شامل وي ، په داسې حال کې چې په دواړو ټولګیو کې ۱۰ تنه غیر حاضر دي، نو په دواړو ټولګیو کې د حاضر زده‌کوونکو شمیر معلوم کړئ؟

۸- د چرګانو په دوو فارمونو کې ۶۰۰ چرګان شته دي. که چیرې د هغه په یوه فارم کې ۲۷۹ چرګان وي د بل فارم د چرګانو شمیر معلوم کړئ.

۹- که چیرې د چرګانو په یوه فارم کې ۲۰۵ چرګې او په بل کې ۳۱۱ چرګې وي. په دواړو فارمونو کې د جوړو چرګو شمیر معلوم کړئ په داسې حال کې چې د هغو د ناروغو چرګو شمیر ۲۱ وي؟

کورنی دنده

د تفریق یوه عبارتي پوښتنه ولیکئ او حل یې کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰- لاندې پوښتنه حل کړئ!

$$\begin{array}{r} ۱۴۲۱ \\ + \quad ۲۱۸ \\ \hline \end{array}$$

۱۱- احمد یو خوراك، محمود دوه خوراکه او سلیم درې خوراکه کباب وخوړل او د هوټل خاوند ته یې ۵۰۰ افغانۍ ورکړلې که چیرې د یو خوراك کباب قیمت ۵۰ افغانۍ وي معلوم کړئ چې هوټلي بیرته څو افغانۍ باید ورکړي؟

۱۲- کریم ۹۸۰ افغانۍ درلودې خپلو درېو زامنو هر یو ته یې ۹۹ افغانۍ د ښوونځي د اړتیا شیانو لپاره ورکړې، معلوم کړئ چې د کریم سره څو افغانۍ پاتې دي؟

۱۳- د ?= ۶۴ - ۱۲۵ د تفریق عملیه په نظر کې ونیسئ هغه حل کړئ! بیا داسې عبارت ورته ولیکئ چې د عملیې مفهوم وښیي.

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې دې زده کوونکي په خپلو کتابچو کې ولیکي.

۱- ۱۰۹ + ۶۱۳ + ۷۸ = [ ]

۲- ۴۰۳۹ + ۷۰۴۷ + ۲۰ = [ ]

۳- ۸۱۱۰ − ۶۱۸ = [ ]

۴- ۴۰۱۷ + ۰ = [ ]

۵- ۱۲۱۴ − ۱۲۱۴ = [ ]

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۴- د (۷۸۶۴۲) او (۱۹۸۷۶) عددونو څخه کوم يو يې لوی او کوم يې کوچنی دی؟ له لوی عدد څخه کوچنی عدد تفريق کړئ!

۱۵- د <، = او > نښې په څه نامه سره ياديږي، د پوښتنو تش ځايونه په مناسبو نښو سره ډك کړئ!

۷٦۴۲	☐	۲۳۴۵۱
۴۳۲۱٦+۳۰۴	☐	۴۳۵۲۰
۴۳۵۲۰-۳۰۴	☐	۴۳۲۱٦
۸۷۹۸٦	☐	۷۸۴۳۰

کورنی دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ!

	۷	۶	۴	۲	۱
-	۶	۷	۸	۴	۰

	۱	۸	۰	۴	۲
-		۸	۷	۲	۴

	۱	۰	۰	۰	۰	۰
-		۹	۲	۴	۶	۸

	۱	۰	۰	۷	۶
-		۹	۳	۲	۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوولسم لوست: د تفريق د عمليې ازموينه

هدف: زده کوونکي پوه شي چې د تفريق پوښتنه يې په صحيح توګه حل کړې ده او که نه؟

د دې لپاره چې پوه شو د تفريق پوښتنه مو په صحيح او سمه توګه حل کړې ده او که نه؟ هغه په لاندې توګه آزمويو:

مثال

۸	۳	۴	مفروق منه
۴	۲	۲	مفروق −
۴	۱	۲	د تفريق حاصل

آزموينه

۴	۱	۲	د تفريق حاصل
۴	۲	۲	مفروق +
۸	۳	۴	مفروق منه

د تفريق د عمليې د آزموينې لپاره لومړی د تفريق حاصل له مفروق سره جمع کوو که چيرې مفروق منه لاس ته راشي پوښتنه صحيح ده او له هغه پرته غلطه ده.

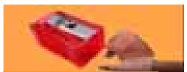

پوښتنې:

۱- د حل شوي مثال په توګه لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل او وآزمويئ!

۸۴۴۷   آزموينه:

_۶۲۴۵

۷۶۲۹   آزموينه:

_۴۵۵۲

کورنۍ دنده

هر زده کوونکی دې په خپله يوه پوښتنه وليکي او حل دې کړي بيا دې وآزمويي.

۲- لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل او امتحان کړئ.

الف:
$$\begin{array}{r} ۶۴۲۰ \\ -\ ۱۸۴۰ \\ \hline \end{array}$$

ب:
$$\begin{array}{r} ۷۳۲۵ \\ -\ ۱۹۷۶ \\ \hline \end{array}$$

ج:
$$\begin{array}{r} ۱۰۰۰۰۰ \\ -\ ۹۹۹۹۹ \\ \hline \end{array}$$

۳- یوه بټوال ۱۰۸۰ نیالګي وپلورل، ۲۱۰ نیالګي له هغه سره پاتې شول. معلوم یې کړئ چې نوموړي بټوال ټول څو نیالګي درلودل؟

۴- یوه مال لرونکي ۱۲۰۰۰ میږې درلودې، نوموړي ۹۰۴ میږې وپلورلې معلوم یې کړئ چې څو میږې ورسره پاتې دي؟

۵- یوه توکر خرڅوونکي په څلورو ورځو کې د ۸۷۶۰۲ افغانیو توکر پلورلی دی. که چیرې په لومړۍ ورځ یې د ۱۰۸۰۰ افغانیو، په دویمه ورځ یې د ۱۶۰۷۰ افغانیو او په دریمه ورځ یې د ۳۸۰۰۰ افغانیو توکر پلورلی وي. د هغه د څلورمې ورځې پلورنه معلومه کړئ؟

٦- یو تن مامور په میاشت کې ۳۴۰۰ افغانۍ معاش اخلي که چیرې ۹۰۰ افغانۍ د اوړو او ۲۰۰۰ افغانۍ د کور کرایه ورکړي. څو افغانۍ له هغه سره پاتې کیږي؟

۷- یوه بزګر په یو کال کې ۵۰۰ منه غنم حاصل واخیست، ۲۰۰ منه یې د خپل خوراك لپاره وساتل، پاتې څومره غنم وپلوري تر څو خپلې نورې اړتیاوې بشپړې کړي؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د خپلې پوهې او ذوق سره سم د تفریق یوه عبارتي پوښتنه ترتیب کړي، بیا دې هغه حل او وآزمویي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم فصل: د عددونو خط

دولسم لوست: د عددونو د خط پیژندنه

هدف: زده کوونکي د عددونو خط وپیژني او په ترتیب سره عددونه په هغه باندې وليکلای شي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعاليت

۱_ د عددي کارتونو د شکلونو څخه په کار اخیستنې سره د لاندې جدول تش ځایونه ډک کړئ!

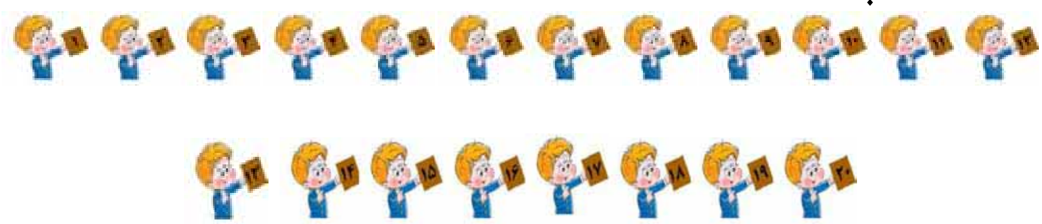

۱		۳			۶				۱۰		۱۲			۱۵			۱۸		

۲_ د پورته ډک شوي جدول څخه په کار اخستنې سره د لاندې خط په هغو ټکو باندې چې عدد ليکل شوی نه دی په ترتيب سره په خپلو کتابچو کې د هغو اړوند عدد وليکئ.

الف: د پيل ټکی په صفر کې قرار لري.

ب: د صفر ټکی د عددي خط د پيل (مبدأ) په نامه يادېږي.

ج: دا ډول خط د عددونو د خط په نامه يادېږي.

د: د ۵، ۶، ۷، ۱، ۴، ۲، ۳عددونه داسې ترتيب کوو.

۱،۲،۳،۴،۵،۶،۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د عددونو یو خط په خپلو کتابچو کې رسم کړئ! د هغه په مخ باندې لس ټکي په مساوي فاصلو سره جلا کړئ په ترتیب سره عددونه له کیڼ لوري څخه ښي لوري ته ولیکئ!

۲- یو زده کوونکی دې د ټولګي مخې ته په قدم وهلو پیل وکړي او نور زده کوونکي دې د هغه قدمونه حساب کړي او د عددونو د خط په مخ باندې دې وښیي.

۳- د ۳، ۵، ۲، ۷، ۶او ۴ عددونه په ترتیب سره د عددي خط په مخ ولیکئ.

۴- د ۹، ۳، ۶، ۲، ۵، ۷، ۱۰، ۸، ۱ او ۴ عددونه په ترتیب سره د کوچنیو عددونو څخه د لویو عددونو خواته ولیکئ!

۵- د لاندې خط ټکي په نظر کې ونیسئ! عددونه په ترتیب سره د کیڼ لوري څخه ښي لوري ته ولیکئ!

کورنی دنده

د عددونو خط په خپلو کتابچو کې رسم کړئ! د ۸، ۶، ۷، ۵، ۴، ۲، ۱ او ۳ عددونه په ترتیب سره د عددونو په خط باندې ولیکئ.

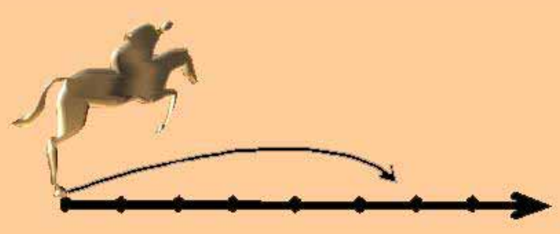

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یار لسم لوست: د دوو لسونو په شا او خواکې د عددونو پرتله

هدف: زده کوونکي لسونو ته نژدې عددونه یعني(۱۰ ، ۲۰ ، ۳۰ ، ۴۰ ، .... ته نـژدی عددونـه) تشخیص کړای شي.

مثال: د ۲۲ عدد د عددونو په خط باندې په لاندې توګه ښودل شوی دی، د ۲۲ عدد کوم یوه لسونو ته نژدې دی؟یعنی ۲۰ تـه او که ۳۰ ته نژدې دی؟

د خط په مخ باندې لیدل کیږي چې د ۲۲ عدد د ۲۰ او ۳۰ عددونو په منځ کې قرار لري څرنګه چې ۲۲ له ۲۰ څخه د ۲ واحدونو په اندازه او د ۳۰ څخه د ۸ واحدونو په اندازه فاصله لري نو ۲۲ د ۲۰ عدد ته نژدې دی، نسبت د ۳۰ عدد ته نو مونږ ۲۲ په ۲۰ باندې حساب وو.

پوښتنه: آیا تاسو ۲۵ په ۲۰ او که په ۳۰ باندې شمیرئ یعنې کوم یوه ته نژدې دی؟

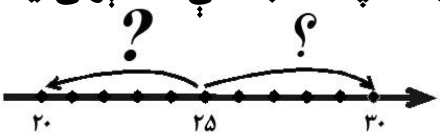

ځواب: ۲۵ د ۲۰ او ۳۰ په منځ کې قرار لري. کله چې داسې پیښیږي مونږ هغه د لوی لس خواته شمیرو یعنې د ۳۰ عدد ته نژدې شمیرو.

۱- هغه عددونه چې د ۱۰ او ۲۰ په منځ کې قرار لري کوم یې ۱۰ ته او کوم یې ۲۰ ته شمیرل کیږي؟ جلا جلا یې ولیکئ!

۲- هغه عددونه چې د ۳۰ او ۴۰ په منځ کې قرار لري کوم عددونه چې ۴۰ ته شمیرل کیږي (نژدې دی)؟ ویې لیکئ!

کورنۍ دنده

د ۹۳ ، ۹۸، ۹۷، ۹۵ او ۹۱ په عددونو کې کوم یو یې چې ۹۰ او یا ۱۰۰ ته شمیرل کیږي جلا، جلا یې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرين

۱- لاندې عدد ډېر نږدې لس ته د حل شوي مثال په توګه وشميرئ او تش ځايونه ډک کړئ!

٦١ [٦٠]	٦٧ [ ]	٦٥ [ ]
٦٩ [ ]	٦٣ [ ]	٦٦ [ ]

۲- لاندې د عددونو خط په نظر کې ونيسئ در کړل شوي عددونه ډېر نږدې لسونو ته وشميرئ او تش ځايونه ډک کړئ.

۴۴ [ ]	۴۸ [ ]	۴٦ [ ]
۴۵ [ ]	۴۲ [ ]	۴۴ [ ]

۳- هغه عددونه چې ۷۰ ته شميرل کيږي يعنې نږدې دي په خپلو کتابچو کې په ترتيب سره وليکئ!

--- --- ---

--- --- ---

۴- څو عددونه ۵۰ ته شمير لای شئ يعنی ۵۰ ته نږدې دي؟

کورنی دنده

د ۷۹ ، ۷۵ او ۷۶ عددونه کوم يوه لس ته شميرل کيږي؟

شپږم لوست: د عددي خط څخه په کار اخیستنې سره د جمعې عملیه

هدف : زده کوونکی وکړای شي د جمعې عملیه په عددي خط باندې سرته ورسوي.

مثال: د ۱۳=۵+۸ د جمعې عملیه په عددي خط باندې داسې سرته ورسوو.

لومړی د لاندې عددي خط په مخ باندې د ۸ عدد په نښه کوو، وروسته له هغه د په نښه شوي نقطې څخه د ۵ واحدونو په اندازه ښي خواته حرکت کوو. لیدل کیږي چې د ۱۳ عدد ته رسیږو دا عدد د ۸ او ۵ د عددونو د جمعې حاصل ښیي.

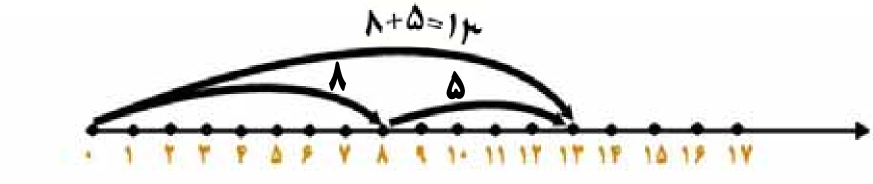

۸+۵=۱۳

پوښتنې:

د لاندې شکلونو له مخې د ریاضي افاده یې ولیکئ او د جمعې عملیه سرته ورسوئ!

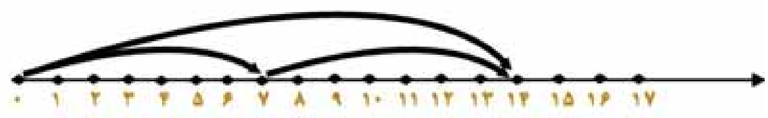

___ + ___ = ___

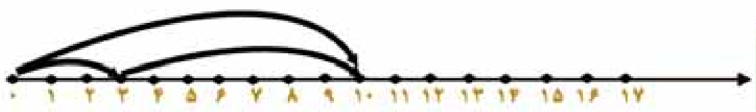

___ + ___ = ___

کورنۍ دنده

لاندې عملیې د عددي خط په مخ باندې سرته ورسوئ.

۷ = ۳+۴ ‎ ‎ ‎ ‎ ۳+۶ =۹

۱۰= ۴ + ۶ ‎ ‎ ‎ ‎ ۸+۷ =۱۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځلسم لوست: د عددي خط څخه په کار اخیستني سره د تفریق عملیه

هدف: زده کوونکي وکړای شي په عددي خط باندې د تفریق عملیه سرته ورسوي.

لومړی مثال: غواړو د عددي خط په مخ باندې د ۱۱ له عدد څخه د ۶ عدد تفریق کړو. د عددي خط په مخ باندې د صفر له نقطې څخه د ۱۱ واحدو په اندازه ښي خواته حرکت کوو. وروسته د هم هغه عددي خط په مخ باندې د ۱۱ له عدد څخه کیڼې خواته د ۶ واحدو په اندازه شاته ګرځو او حرکت کوو. لیدل کیږي داسې نقطې ته رسیږو، چې د ۵ عدد راښیي. د شکل له مخې معلومیږي چې د ۵ د رقم او د حرکت د لومړنی نقطې تر منځ واټن ۵ واحده دی. او په ریاضي کې د هغه عملیه داسې لیکو.

۱۱-۶ = ۵

دوهم مثال: د صفر له نقطې څخه ښي خواته ۱۲ واحده حرکت کوو تر څو د ۱۲ نقطې ته ورسیږو. وروسته له هغه د ۱۲ د نقطې څخه د ۸ واحدو په اندازه کیڼې خواته ګرځو لیدل کیږي چې د ۴ نقطې ته رسیږو د هغه عملیه داسې لیکو.

۱۲−۸=۴

د عددي خط څخه په کار اخستني سره د تفریق لاندې عملیې سرته ورسوئ.

| ۱۲ | − | ۸ | = | ۴ |

پوښتنې:

□ − □ = □

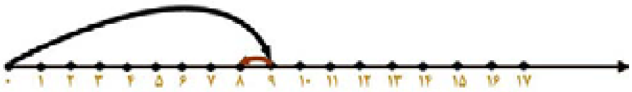

□ − □ = □

۱ - د تفریق لاندې عملیې سرته ورسوئ او د عددي خط په مخ باندې وښیاست؟

۱۶-۷ =?

۱۴-۸=?

۸-۳=?

۷-۴=?

۲- په عددي خط باندې د مثال سره سم د لاندې عددونو د جمعې او تفریق عملیې وښیاست؟

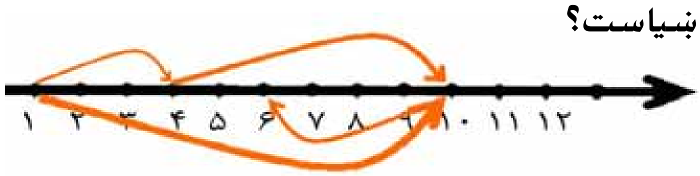

مثال: ۴+٦=۱۰

۱۰-۴=٦

الف: ٦ +۵ = ?

۱۱-٦ =?

ب: ۱۵ - ۵ =?

۱۰ + ۵ =?

کورنی دنده

که چېرې ستا سو د ښوونځي د وره او د تولګي د وره ترمنځ واټن ۵۰ متره وي د تولګي او ښوونځي تر منځ واټن پیدا کړئ!

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم فصل
ضرب

شپاړلسم لوست: د ضرب دعمليې د مفهوم پيژندنه

هدف: زده کوونکي د ضرب عمليه په داسې حال کې چې د جمعې اجزاوې مساوي وي د جمعې کولو د ډېرې لنډې طريقې په مفهوم وپيژني.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعاليت

لاندې شکلونه په نظر کې ونيسئ او په شفاهي توګه ورته ځواب وواياست:

۱- په څو ښاخونو باندې دوه، دوه مرغۍ ناستې دي؟ ټولې څو کيږي؟

۲- څو ګلدانۍ وينئ؟ په هره ګلدانۍ کې څو ګلان دي؟ ټول څو ګلان کيږي؟

لومړی مثال:

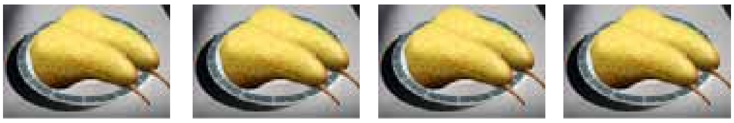

څو قابه دي؟ په هر قاب کې څو ناکونه دي؟ د ټولو ناکونو شمېر څو کيږي؟

۸=۲+۲+۲+۲

په پورته عمليه کې د ۲ رقم ۴ واري ليدل کيږي په دې معنا چې: ۴ واري ۲ د ۸ سره مساوي کيږي او د ضرب په شکل يې داسې ليکو. ۸=۴ × ۲ داسې لوستل کيږي، ۲ ضرب په ۴ کې مساوي له ۸ سره کيږي.

۲ مثال:

شپږ ستوري په څو گروپونو کې وينئ ټول څو ستوري کېږي؟

٦+٦+٦+٦=۲۴

هغه د ضرب په شکل داسې ليکو: ٦×۴=۲۴

مشق او تمرين

۱- د لاندې شکلونو د جمعې او ضرب افادې وليکئ!

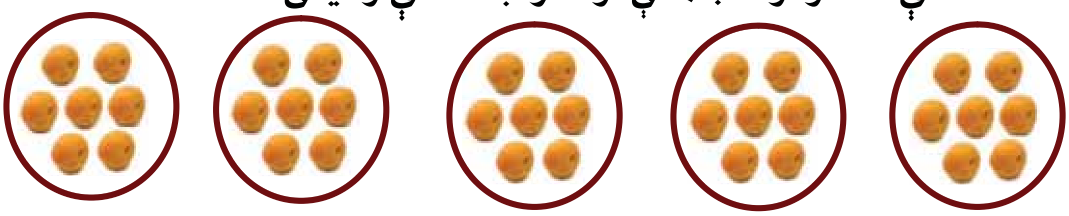

۲- د چاپېريال د موادو په واسطه د ۳×۴ افاده د جمعې په شکل وښياست!

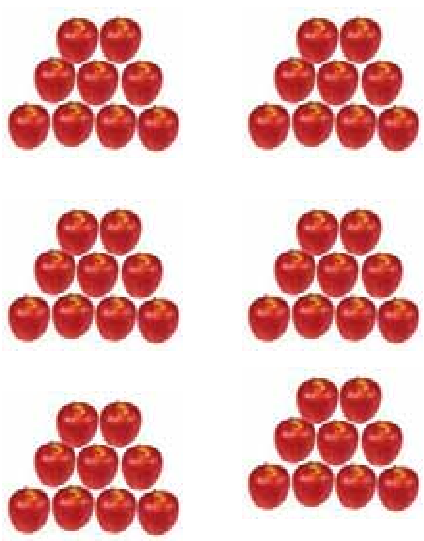

کورنی دنده

لاندې شکلونه په نظر کې ونيسئ د هغو د جمعې او ضرب افادې په خپلو کتابچو کې وليکئ او حل يې کړئ!

___+___+___+___+___+___=___

___×___=___

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱-د لاندې عددونو مجموعه د ضرب په شکل سره وليکئ او حل يې کړئ.

۵+۵+۵+۵+۵+۵+۵+۵

___ = ___ × ___

۲- د لاندې عددونو د ضرب حاصل د حل شوي مثال په ډول کار وکړئ!

مثال : تاسو په دويم ټولګي کې د دوه رقمي او يو رقمي عددونو ضرب ولوستل اوس د لاندې پوهيدو د پاره د ۶۳ × ۵ د ضرب حاصل له نظره تيره وو. په دې پوښتنه کې لومړی ۵ د يويزو له رقم يعنی ۳ سره ضرب کوو چې ۱۵ کيږي د ۵ رقم د ضرب حاصل د يويزو په مرتبه کې ليکو د لسيزو مرتبه يې چې له ۱ لس څخه عبارت دي د لسيزو په سر يې ياد داشت کوو. لکه:

$$\begin{array}{r} \overset{1}{63} \\ \times\ 5 \\ \hline 5 \end{array}$$

اوس ۵ د لسيزو په مرتبه يعنی ۶ کې ضرب کوو چې د ضرب حاصل يې ۳۰ کيږي او د حاصل سره يې چې ياد داشت شوی دی جمع کوو او په حاصل ضرب کې يې ليکو.

$$\begin{array}{r} \overset{1}{63} \\ \times\ 5 \\ \hline 315 \end{array}$$

لاندې عددونه يو له بل سره ضرب کړئ!

۱۵ × ۸ = ☐	۴۱ × ۸ = ☐	۲۵ × ۷ = ☐	۴۴ × ٦ = ☐
۲۵ × ۹ = ☐	۳۰ × ٦ = ☐	۵۳ × ۷ = ☐	۲۲ × ٦ = ☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- تش ځایونه د ژبنی ضرب او د ضرب د معلوم جز څخه په کار اخستني سره په مناسبو عددونو ډك کړئ.

□	×	۴	=	۱٦			□	×	۳	=	۲۷			□	×	۲	=	۱۸
۵	×	□	=	۳۵			۴	×	□	=	۲۴			۳	×	□	=	۲۴

۲- د کین لوري د جدول له بشپړ کولو وروسته د لوبیا، وړو ډبرو، لرګوتو او یا د چاپیریال د نورو توکو څخه په کار اخستني سره د ښي لوري د جدول تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډك کړئ!

۵	×	۵	=	۲۵
٦	×	۵	=	
۷	×	۵	=	
۸	×	۵	=	
۹	×	۵	=	
۱۰	×	۵	=	

۵	×	۵	=	۲۵
۵	×	٦	=	
۵	×	۷	=	
۵	×	۸	=	
۵	×	۹	=	
۵	×	۱۰	=	

۳- د لوبیا، وړو ډبرو او یا د چاپیریال د نورو توکو څخه په کار اخیستني سره د لاندي جدول تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډك کړئ!

×	۱	۲	۳	۴	۵	٦	۷	۸	۹	۱۰
۱										
۲										
۳										
۴										
۵										

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووه لسم لوست: د ۶ او ۷ د ژبنی ضرب جدول پیژندنه

هدف: زده کوونکي د ۶ او ۷ ژبنی ضرب مشق او تمرین وکړي او کار ور څخه و اخیستلي شي.

پاملرنه و کړئ!

١	×	٧	=	٧
٢	×	٧	=	١۴
٣	×	٧	=	٢١
۴	×	٧	=	٢٨
۵	×	٧	=	٣۵
۶	×	٧	=	۴٢
٧	×	٧	=	۴٩
٨	×	٧	=	۵۶
٩	×	٧	=	۶٣
١٠	×	٧	=	٧٠

١	×	۶	=	۶
٢	×	۶	=	١٢
٣	×	۶	=	١٨
۴	×	۶	=	٢۴
۵	×	۶	=	٣٠
۶	×	۶	=	٣۶
٧	×	۶	=	۴٢
٨	×	۶	=	۴٨
٩	×	۶	=	۵۴
١٠	×	۶	=	۶٠

کورنی دنده

زده کوونکي دي د پورتني جدول سره سم یو جدول په خپلو کتابچوکې رسم کړي بیا دي د ٧ او ٨ ژبنی ضرب په کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. دژبنی ضرب څخه په کار اخستني سره لاندي تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډك کړئ!

۴ × □ = ۲۴	۴ × ۷ = □
□ × ٦ = ۲۴	۷ × □ = ۴۹
□ × ۷ = ۲۸	٦ × □ = ۳٦
۷ × □ = ۳۵	□ × ۷ = ۴۹
٦ × ۵ = □	۷ × □ = ۵٦
□ × ٦ = ۴۲	□ × ٦ = ۵۴
٦ × □ = ۴۸	۹ × ۷ = □
□ × ۷ = ۵٦	٦ × □ = ۵۴
۷ × ٦ = □	□ × ۷ = ٦۳
□ × ۵ = ۳۵	□ × ٦ = ۴۸

کورنی دنده

لاندي عددونه ضرب کړئ!

۳×۷=	۴ × ۹ = □	۵ × ۸ = □
۷×۳=	۹ × ۴ = □	۸ × ۵ = □

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. لاندې پوښتنې حل کړئ!

☐ = ۸ × ۳	☐ = ۷ × ۴
☐ = ۳ × ۸	☐ = ۴ × ۷
☐ = ۸ × ۴	☐ = ۷ × ۵
☐ = ۴ × ۸	☐ = ۵ × ۷
☐ = ۸ × ۵	☐ = ۷ × ٦
☐ = ۵ × ۸	☐ = ٦ × ۷

۳. لاندې پوښتنې د مثال سره سمې حل کړئ!

مثال :

۲۴
× ۷
۱٦۸

۳۲ × ۶ = ☐	۶۴ × ۷ = ☐
۴۶ × ۶ = ☐	۷۶ × ۷ = ☐

کورنۍ دنده

د ۶ او ۷ ژبني ضرب په یوه جدول کې په خپلو کتابچو کې ولیکئ!

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتلسم لوست: د ۸، ۹ او ۱۰ عددونو د ژبنی ضرب جدول پیژندنه

هدف : زده کوونکی د ۸ ، ۹ او ۱۰ په ژبني ضرب باندې پوه شي او پـه ورځینـي ژونـد کې کار ورڅخه واخلي .

د ژبني ضرب لاندې جدول ته پاملرنه وکړئ.

١	×	٨	=	٨
٢	×	٨	=	١۶
٣	×	٨	=	٢۴
۴	×	٨	=	٣٢
۵	×	٨	=	۴٠
۶	×	٨	=	۴٨
٧	×	٨	=	۵۶
٨	×	٨	=	۶۴
٩	×	٨	=	٧٢
١٠	×	٨	=	٨٠

١	×	٩	=	٩
٢	×	٩	=	١٨
٣	×	٩	=	٢٧
۴	×	٩	=	٣۶
۵	×	٩	=	۴۵
۶	×	٩	=	۵۴
٧	×	٩	=	۶٣
٨	×	٩	=	٧٢
٩	×	٩	=	٨١
١٠	×	٩	=	٩٠

١	×	١٠	=	١٠
٢	×	١٠	=	٢٠
٣	×	١٠	=	٣٠
۴	×	١٠	=	۴٠
۵	×	١٠	=	۵٠
۶	×	١٠	=	۶٠
٧	×	١٠	=	٧٠
٨	×	١٠	=	٨٠
٩	×	١٠	=	٩٠
١٠	×	١٠	=	١٠٠

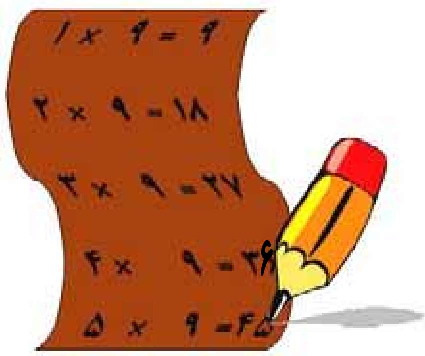

زده کوونکی دې د ۸ او ۹ ژبنی ضرب د کاغذ په ټوټو باندې ولیکـي او یـاد دې کړي.

مشق او تمرین

۱- د ۸ ژبني ضرب څخه په کار اخستنې سره لاندې تش ځایونه ډك کړئ.

۸		۲۴				۵۶			۸۰

۲- د ۹ او ۷ د ژبني ضرب په نظر کې نیولو سره لاندې تش ځایونه ډك کړئ.

	۸۱					۳۶		۱۸	۹

	۶۳			۴۲			۲۱		۷

۳- په یوه بڼ کې ۸ هلکان د منو په ټولولو بوخت دي که چیرې هر هلك ۷ دانې منې ټولې کړې وي معلوم کړئ چې ټولې یې څو منې ټولې کړې دي.

۴- د لاندې مثال سره سم څو پوښتنې در کړل شوې دي د عددي خط په مخ باندې وښیاست.

۲۴=۸×۳ یا ۲۴=۳×۸

الف: ۱۸=۹×۲ ۱۸=۲×۹

ب: ۲۴=۴×۶ ۲۴=۶×۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- لاندې پوښتنې د حل شوي مثال په ډول حل کړئ.

۱مثال:

	۴۷ × ۸ = ۳۷٦	۱۲۸ × ۹ = ۱۱۵۲
۱۱۴ × ۷ = ☐	۲۴ × ۹ = ☐	۳۸ × ۸ = ☐
۱۷۸ × ۹ = ☐	۹۸ × ۷ = ☐	۲۸۹ × ۸ = ☐

۲- د لاندې تساوي صحيح والی د حل شوي مثال په ډول معلوم کړئ!

مثال:

(۸×۱)×۷ = (۸×۷)×۱

۸ ×۷ = ۵٦ × ۱

(٦×۱)×۸ = (٦×۸)×۱

(۹×۰)×۷ = (۹×۷)×۰

نولسم لوست: د (۱ - ۱۰) د ژبني ضرب له جدول څخه د کار اخستلو طریقه

هدف: زده کوونکي د ژبني ضرب جدول ویژني او له هغه څخه کار واخستلای شي.

د لاندې ژبني ضرب جدول ته پاملرنه وکړئ:

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۲	۲	۴	۶	۸	۱۰	۱۲	۱۴	۱۶	۱۸	۲۰
۳	۳	۶	۹	۱۲	۱۵	۱۸	۲۱	۲۴	۲۷	۳۰
۴	۴	۸	۱۲	۱۶	۲۰	۲۴	۲۸	۳۲	۳۶	۴۰
۵	۵	۱۰	۱۵	۲۰	۲۵	۳۰	۳۵	۴۰	۴۵	۵۰
۶	۶	۱۲	۱۸	۲۴	۳۰	۳۶	۴۲	۴۸	۵۴	۶۰
۷	۷	۱۴	۲۱	۲۸	۳۵	۴۲	۴۹	۵۶	۶۳	۷۰
۸	۸	۱۶	۲۴	۳۲	۴۰	۴۸	۵۶	۶۴	۷۲	۸۰
۹	۹	۱۸	۲۷	۳۶	۴۵	۵۴	۶۳	۷۲	۸۱	۹۰
۱۰	۱۰	۲۰	۳۰	۴۰	۵۰	۶۰	۷۰	۸۰	۹۰	۱۰۰

د جدول نه د کار اخیستنې طریقه:

د ۵ × ۴ د ضرب د پیدا کولو له پاره د ښي لاس یوې ګوتې ته د لومړی لیك د ۴ له عدد څخه کښته خواته حرکت ورکړئ او د کیڼ لاس یوې ګوتې د لومړی ستنې (ستون) د ۵ له عدد څخه ښۍ خواته حرکت ورکړئ په نتیجه کې دواړه ګوتې په یوه عدد باندې سره یو ځای کیږي کله چې عدد ولولئ لیدل کیږي چې د ۲۰ عدد دی چې د ۵× ۴ د افادې د ضرب حاصل دی یعنې: ۲۰ = ۵ × ۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- ځوابونه په خپلو کتابچو کې په تش ځايونو کې وليکئ.

☐ = ۱۰×۱	☐ = ۵×۶
☐ = ۶×۸	☐ = ۷×۸
☐ = ۴×۸	☐ = ۹×۶

۲- لاندې عددونه يو له بله سره ضرب کړئ او ځوابونه يې دڅرنګې ضرب په جدول کې پيدا کړئ.

۷	۸	۹	۵	۶	۴
۶ ×	۸ ×	۶ ×	۷ ×	۸ ×	۵ ×
☐	☐	☐	☐	☐	☐

۳- په متناوب ډول، اته، اته وشميرئ او تش ځايونه ډک کړئ.

۸	☐	☐	۳۲	☐	☐	۵۶	☐	۷۲	☐

۴- د ژبني ضرب څخه په کار اخستنې سره لاندې تش ځايونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

☐	۹	۹	☐	☐
۶ ×	☐ ×	۶ ×	۹ ×	۰ ×
۰	۴۵		۷۲	۰

۷	۶	۸	۸
☐ ×	☐ ×	☐ ×	☐ ×
۰	۵۴	۸	۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- په ۸، ٦ او ۴ عددونو کې ډیر لوی عدد له ډیر کوچني عدد سره ضرب کړئ او د ضرب حاصل یې پیدا کړئ.

☐ ☐ = ☐

٦- لطیفې ۹ قطۍ تباشیر راونیول که چیرې په هرې قطۍ کې ۸ قلمه تباشیر وي معلوم یې کړئ چې لطیفې څو قلمونه تباشیر رانیولي دي؟

٧- د ژبنی ضرب د جدول په مرسته لاندې جدول ډک کړئ.

×	۸	٧	۹	۵	٦
۸					
٧					
۹					

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې حل کړي.

۲۴ × ۴ = ☐

۱۴ × ٧ = ☐

۱۵ × ۸ = ☐

۱٦ × ۵ = ☐

۲۲ × ۹ = ☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

شلم لوست: د ضرب په عمليه کې د بدلون (تبديلي) خاصيت

هدف: زده کوونکي پوه شي که چېرې د ضرب په عمليه کې د ضرب د اجزاو ځايونه سره بدل شي دضرب حاصل بدلون نه مومي.

لومړی مثال: تاسو پوهيږئ چې: ٦+٦+٦+٦+٦=٣٠

يا:

د ضرب حاصل		د ضرب دويم جز		د ضرب لومړی جز
٣٠	=	٥	×	٦

اوس غواړو چې د ٥ عدد ٦ واري جمع کړو.

٥+٥+٥+٥+٥+٥=٣٠

يا:

د ضرب حاصل		د ضرب دويم جز		د ضرب لومړی جز
٣٠	=	٦	×	٥

د دوو پورتنيو افادو له پرتله کولو څخه نتيجه اخستل کيږي چې د ضرب د اجزاو د ځايونو په بدلون سره د ضرب حاصل بدلون نه کوي. يعني:

$$٦×٥=٥×٦=٣٠$$

پوښتني:

١- د ٥٦= ☐ ×٧ افاده په نظر کې ونيسئ.

الف: د ضرب کوم جز نا معلوم دی؟ - - - - - - -

ب: د ٧ عدد د ضرب کوم جز دی؟ - - - - - - -

ج: د ٥٦ عدد په څه نامه يادېږي؟ - - - - - -

د: نامعلوم جز يا تش ځای په يوه مناسب عدد سره ډک کړئ.

- -

٢- د ٥٦ =٧× ☐ په افاده کې.

الف: د ضرب کوم جز نامعلوم دی؟ - - - - - - -

ب: نامعلوم جز يا تش ځای په يوه مناسب عدد سره ډک کړئ.

ج: د (١) او (٢) پوښتنو افادې يو له بله سره پرتله کړئ او وواياست چې څه توپير لري؟

د: کوم مفهوم چې د (۱) او (۲) پوښتنو له پرتله کولو څخه لاس ته راغلی په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۳- د حل شوي مثال په ډول تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډك کړئ.

مثال:

۴۲ = ۷ × ۶ = ۶ × ۷

۵۴ = ۶ × □ = □ × ۶

□ = ۷ × □ = ۸ × ۷

د کیڼ لوري له ضرب څخه په کار اخستنې سره د ښي لوري ضرب بشپړ کړئ.

۴۲ = □ × ۷	↔	□ = ۷ × ۶
۶۳ = ۹ × □	↔	□ = ۷ × ۹
□ = □ × ۸	↔	□ = ۸ × ۳
۲۴ = ۶ × □	↔	□ = ۴ × ۶
□ = □ × ۳	↔	۲۱ = ۳ × ۷

۴- په لاندې پوښتنو کې تش ځایونه ډك کړئ.

الف: □ × ۴ = ۴

ب: ۶ × □ = ۰

ت: ۷ × □ = ۷

۵- لاندې جدولونه بشپړ کړئ.

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱۰			۳۰			۶۰			۹۰	

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۷	۷			۲۸			۴۹			

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۸		۱۶			۴۰		۵۶		۷۲	

کورنۍ دنده

په لاندې تشو ځایونو کې داسې عددونه ولیکئ چې د ضرب حاصل بدلون ونکړي.

□ = ۷ × ۴ = ۴ × □

□ = ۸ × □ = ۴ × ۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو ویشتم لوست: د یوه عدد ضربول په ۱ ، ۱۰ او ۱۰۰ کې

هدف: ۱- زده کوونکي د یوه عدد ضربول په ۱ ، ۱۰ او ۱۰۰ کې د یوې آسانې طریقې په توګه وپېژني.
۲- زده کوونکي پوه شي ګه چیرې د (۱) عدد په هر عدد کې یا هر عدد د یوه پـه عـدد کـې ضرب شي د ضرب حاصل یې په خپله هم هغه عدد دی.

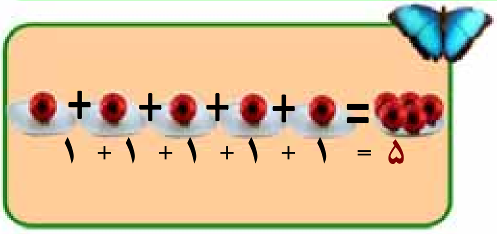

په لنډ ډول داسې لیکل کیږي.

۱× ۵ = ۵

کولای شو چې د ضرب عملیه په لاندې ډول هم وښیو.

په پورته شکل کې ۵ دانې مڼې یو واري وینو نو د ضرب عملیه یې داسې لیکو.
۵×۱=۵

له پورته دوو عملیو څخه دا نتیجه لاس ته راځي که چیرې (۱) په هر عدد کې او یا هر عدد په (۱) کې ضرب شي د ضرب حاصل یې په خپله هم هغه عدد دی ، نو لیکلی شو چې:

۱ × ۸ = ۸

۸ × ۱ = ۸

۴ × ۱ = ۴

۱ × ۴ = ۴

۶۴ × ۱ = ۶۴

۱ × ۱۶۴ = ۱۶۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

په تشو ځایونو کې د مثال په ډول مناسب عدد ولیکئ!

مثال : ۱×۵=۵

□ = ۱ × ۱	□ = ۷۱ × ۱	□ = ۱۸۲ × ۱
۱۲۷۸ = ۱ × □	۲۵۴ = ۲۵۴ × □	۴۲۰ = ۴۲۰ × □
□ = ۱ × ۲۷۸۱	□ = ۱ × ۱۹۴	۳۰۷ = □ × ۳۰۷
۲۷۶۴ = □ × ۱	□ = ۱ × ۷۰۰۲	۴۰۰۵ = □ × ۴۰۰۵
□ = ۱ × ۶۰۱	۷۶۴۰ = □ × ۷۶۴۰	۲۶۵ = ۲۶۵ × □

کورنۍ دنده

زده کوونکي د لاندې عددونو د ضرب حاصل په لاس راوړئ!

۱×۷۴۰=?　　　۱۸۴×۱=?　　　٦١×١=?

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ۱۰ ضربول په یوه عدد کې:

۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰=۵۰

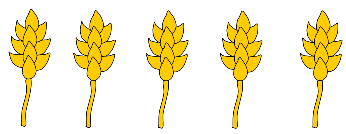

تاسو پوهیږئ چې:

۱۰ پنځه واري جمع شوی دئ.

۱۰×۵ =۵۰

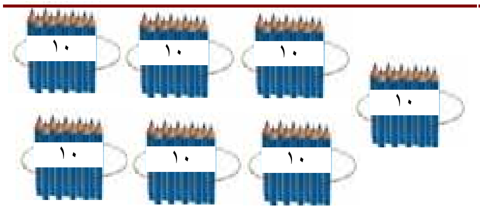

مثال : ۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰=۷۰

۱۰ اووه واري جمع شوی دئ.

۱۰×۷=۷۰

له پورته شکلونو او عملیو څخه معلومیږي که چیرې ۱۰ په هر عـدد کـې ضرب شي او یا هر عدد په ۱۰ کې ضرب شي، لومړی یو په هم هغه عـدد کې ضربوو بیا د ضرب د حاصل ښي خواته یو صفر لیکو یا په لنډه توګـه د هم هغه عدد ښي خواته یو صفر ږدو او د ضرب د حاصل په ځـای کـې یې لیکو.

لکه:

۱۰×۷۶۸=	۱۰×۱۳۴=	۱۰×۹=
۲۳۵۶×۱۰=	۷۲۱×۱۰=	۸×۱۰=

کورنی دنده

د (۱) د عدد ضربول په یوه رقمي عددونو کې او د (۱۰) ضـربول پـه یـوه رقمي عـددونو کې په نظر کې ونیسئ! د لانـدې جـدول تـش ځایونـه ډك کړئ! نتیجه یې ولیکئ! چې یو د بله سره څه توپیر لري.

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۱			۳		۵			۸	
۱۰			۳۰		۵۰			۸۰	

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

په تشو ځايونوکې مناسب عدد وليکئ!

	=		+				=		+	
	=		+				=		+	
	=		+				=		+	
	=		+				=		+	

د ۱۰۰ ضربول په يوه عدد کې:

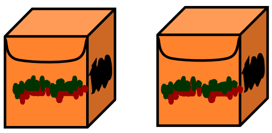

۱۰۰ + ۱۰۰ = ۲۰۰

دوه ځلې ۱۰۰ ليدل کيږي.

۱۰۰ × ۲ = ۲۰۰

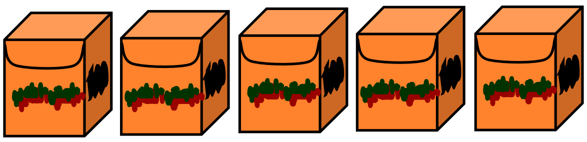

۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰ = ۵۰۰

۱۰۰×۵= ۵۰۰

د پورتنيو عمليو او شکلونو څخه نتيجه لاس ته را ځي که چېرې ۱۰۰ په يوه عدد کې يا يو عدد په ۱۰۰ کې ضرب شي کولی شو عدد د ضرب په حاصل کې وليکو او ښي خواته يې دوه صفرونه کښيږدو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې ولیکئ! د حل شوي مثال په ډول یې حل او تش ځایونه یې ډک کړئ!

	×	۱۱	=	۱۱۰۰
۱۰۰	×		=	۲۵۰۰
	×	۲۰	=	۲۰۰۰
	×	۱۰۰	=	۲۰۰۰

۱۰۰×۱۰=۱۰۰۰

۱۰۰	×		=	۴۰۰
	×	۶	=	۶۰۰
۱۰۰	×		=	۹۰۰
۹	×		=	۹۰۰

۱۰۰×۲=۲۰۰

کورنی دنده

که چېرې په یوه کارتن کې ۱۰۰ پاکټه چاکلېټ وي معلوم یې کړئ چې په ۷ کارتنو کې څو پاکټه چاکلېټونه دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ – لاندي عددونه يوله بله سره ضرب کړئ!

۱۰۰ × ۸۴	۱۰ × ۸۲	۱۰۰ × ۸۶
۱۰۰ × ۷٦۰	۱۰۰ × ۸۹۰	۱۰۰ × ۲۴۰
۷۴۰ × ۱۰۰	۱۰ × ٦۰۴	٦۰۴ × ۱۰

۲ – يوه هټۍوال ۱۰۰ متره ټوکر وپلورل که چيرې د هغه د يوه متر ټوکر بيه ۱۸ افغانۍ وي، معلوم کړئ چې څو افغانۍ يې په لاس راوړي دي.

۳ – که چيرې يوې کورنۍ په يوه مياشت کې د ۱۰۰ افغانيو بوره رانيولې وي معلوم کړئ چې نوموړې کورنۍ به، په ۱۲ مياشتو کې دڅو افغانيو بوره را ونيسي؟

کورنۍ دنده

د ۷۰، ۸۴، ۹۳، ۹۰ او ۳۵ عددونه د (۱۰) او (۱۰۰) په عدد ونو کې ضرب کړئ او د ضرب حاصل يې يوله بله سره پر تله او نتيجې يې وليکئ!

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم فصل
داندازه کولو واحدات

دوه ویشتم لوست: د اوږدوالي د اندازه کولو واحد (متر)

هدف: زده کوونکي متر داوږدوالي د واحد په توګه وپېژني او له هغه څخه په ورځني ژوند کې کار واخستلی شي.

فهېمې خپلې خورته ولیکل چې زه د کړکۍ یوې پردې ته اړتیا لرم مهرباني وکړه داسې یوه پرده راولیږه چې اوږدوالي یې ۱۰ لوېشتې او سور یې ۱۲ لوېشتې وي. د فهېمې خور ښارته ولاړه د خپلي خور له هدایت سره سم یې توکر راونیول پرده یې ور څخه و ګنډله او ور ویې لیږله. کله چې فهېمې پرده په کړکۍ باندې را وځړوله ډېره خواشینې شوه. د هغې د خواشیني توب په علت پوهیږئ څه دی؟
څرنګه چې لویشتې یوله بله سره توپیر لري او پردې یې د اړتیا سره سمې نه وې، لنډې شوې نو تاسو وواياست څه باید وکړو.

څرنګه چې د نړۍ ټول خلك د دغه ډول ستونزو سره مخامخ اولاس په ګرېوان وو، نو د نړۍ پوهانو او علماؤ د اوږدوالي واحد چې متر بلل کیږي و منل چې نن د اوږدوالي له همدې واحدڅخه کار اخستل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- خپل د ټولګي اوږدوالی او سور د هغه متر په واسطه اندازه کړئ چې تاسو په خپله جوړ کړئ دی؟

۲- ستاسو په ګروپ کې د کوم یوه غړي د تنې اوږدوالي له یوه متر څخه زیات دی؟

۳- ستاسو په ګروپ کې د کوم یوه غړي د تنې اوږدوالی له یوه متر څخه لږ دی؟

۴- ستاسو د ټولګي اوږدوالی د هغه له سور څخه څومره زیات دی؟

۵- ستاسو د میز اوږدوالی له یوه متر څخه زیات دی او که لږ؟

۶- ستاسو د میز سور له یوه متر څخه څولوېشتې لږ دی؟

۷- په پخوا وختونو کې چې خلکو متر نه پېژندل دڅه ډول ستونزو سره مخامخ وو؟

کورنی دنده

هر یو زده کوونکی دې د خپلې حویلۍ د اوږده دیوال، وره، او د حویلۍ د سور د دیوال، اوږدوالي د هغه متر په واسطه اندازه کړي چې دوی په خپله جوړ کړی دی او په خپلو کتابچو کې دې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

درویشتم لوست: د سانتي متر پېژندنه

هدف: زده‌کوونکی سانتي متر د متر د جزء (د یوه متر دسلمې برخې) په توګه وپېژني او په ورځني ژوند کې له هغه څخه کار واخلي.

تاسو به لیدلي وي چې تو کر پلورونکي د توکر د رانیولو او پلورلو له پاره دیوي فلزي توتې څخه کار اخلي تر کاڼان، معماران او مهندسان د شیانو د اوږد والي د اندازه کولو له پاره د متر له فیتو څخه کار اخلي ښاغلی ښوونکی دي د تولګي د لیك درې په مخ باندې دیوه متر په اندازه یو خط رسم کړي او د زده‌کوونکو پام دې ورته را وګرځوي. بیادې زده‌کوونکو ته دنده ورکړي هغه متر چې له لرګي، لښتې یا تار څخه یې جوړکړی دی.

څرنګه ورڅخه کار اخلي؟ تر څو د تولګي او میز اوږدوالی او سور اندازه کړي په ځینو حالاتو کې به ووینئ چې د میز اوږدوالی او سور له متر څخه زیات یا لږ دی. په دې صورت کې اړتیا پیداکیږي چې د اوږدوالي کوچنی واحد هم وپېژنو نو که چېرې یو متر په سلو مساوي برخو جلا کړو هرې برخې ته یې یو سانتي متر وایي. تاسو کولی شئ سانتي متر د خپل خط کش په لیدو سره وپېژنئ. د لښتې، کاغذ او د لرګوتو څخه دیوه سانتي متر په اندازه جلاء کړئ، د کاغذ د پاڼې په مخ باندې د یوه سانتي متر په اندازه یې رسم کړی.

۱ متر = ۱۰۰ سانتي متره

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- ستاسو خط کش څو سانتي متره دی؟

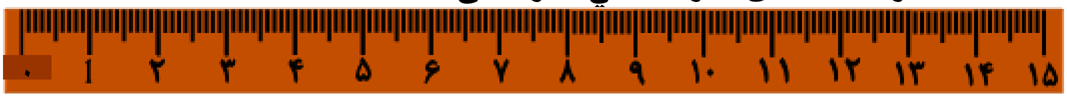

۲- ۱۰۰ سانتي متره څو متره کیږي؟

۳- د خپل کتاب اوږدوالی او سور اندازه کړئ؟

۴- که چیري ستاسو د میز اوږدوالی له یوه متر څخه زیات او له دوو مترو څخه لږ وي د اندازه کولو د کوم واحد څخه کار اخلئ؟

۵- د ا ب ، ب ج ، او ا ج د توته خطونو اوږدوالی اندازه کړئ و لیکئ چې هر یو څو سانتي متره دی؟

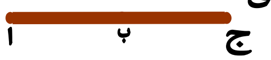

کورنی دنده

زده کوونکي دې د ۵ سانتیمترو، ۱۰ سانتیمترو او ۲۰ سانتیمترو په اندازه توته خطونه رسم کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلور و یشتم لوست: د د یسي متر پېژندنه

هدف: زده کوونکي وکولی شي د یسي متر د متر د جزء په توګه وپیژنی او د اړتیا په وخت کې کار ور څخه واخلي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

هغه خط کش چې تا سو يې له خپل ځان سره لرئ کار ور څخه واخلئ او لاندې فعالیتونه سرته ورسوئ.

١- ستاسو خط کش څو سانتیمتره دی؟
٢- د ١٠ سانتیمترو په اندازه يو توته خط رسم کړئ.
٣- د یوې لښتې یاد کاغذ له ترېښې څخه د ١٠ سانتیمترو په اندازه جلاء کړئ.
٤- د جلاء شوې لښتې يا د کاغذ د ترېښې په واسطه يو متر واټن اندازه کړئ.
٥- و واياست ستاسو د جلاء شوې برخې څو لښتې يو متر کيږي؟

هغو زده‌کوونکو چې په دقیقه توګه يې کار سرته رسولی دی ښایې ووایي چې ١٠ لښتې یا ١٠ ترېښې يو متر کیږي هغه دې تشویق شي او پوښتنې دې ور څخه وشي.

په تاسوکې څوك ويلی شي چې دغه د ١٠ سانتیمتر ولښته په بل څه نامه یادیږي؟
باید وپوهیږئ چې دا د ١٠ سانتیمتر و واټن يو دیسي متر بلل کیږي.
نو ويلی شو:

١٠ دیسي متره = يو متر   ١٠ سانتي متره = ١ دیسي متر

پوښتنې:

١- ۴ متره څو دیسي متره کیږي؟
٢- د کریم د تنې اوږدوالی ١٣٠ سانتي متره دی د کریم دتنې اوږدوالی په دیسي متر سره معلوم کړئ؟
٣- و واياست چې ١٢٥ سانتي متره څو دیسي متره او څوسانتي متره کیږي؟

کورنی دنده

د يوه دیسي متر جلا شوې لښتې څخه کار واخلئ د خپل کـور د يـوه وره سـور اندازه کړئ و يې ليکئ چې څو دیسي متره او څو سانتي متره کیږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه و يشتم لوست: د ملی متر پيژندنه

هدف: زده کوونکي کولی شي ملی متر و پيژني او د اوږدوالي د اندازه کولو د کوچني واحد په توګه ور څخه کار واخلي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعاليت

لاندې شکل ته پاملرنه وکړئ.

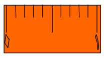

دا شکل د يوه سانتيمتر واټن (فاصله) راښيي چې په لسو مساوي برخو ويشل شوئ دی.

هرې برخې ته يې يو ملي متر وايي په دې صورت کې.

۱۰ ملي متره = ۱ سانتي متر کيږي

۱- مثال: ۲ سانتي متره څو ملي متره کيږي ؟

حل: پوهيږو چې يو سانتي متر مساوي له لسو ملي مترو سره دئ نو ۲ سانتي متره مساوي کيږي له.

۲۰ ملي متره = ۱۰ ملي متره + ۱۰ ملي متره

يا ۲۰ ملي متره = ۲×۱۰ ملي متره

۲- مثال: غواړو چې د لاندې توته خط اوږدوالی د خط کش په واسطه اندازه کړو.

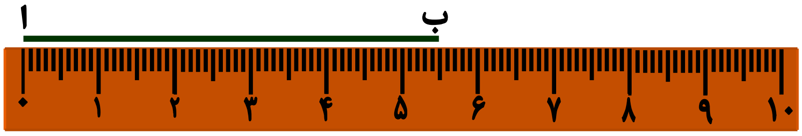

د خط کش صفر د (ا) له ټکي سره سم ږدو ليدل کيږي چې د هغه د (ب) ټکی د ۵ سانتيمترو څخه ۵ ملي متره زيات دی نو وايو چې ددې توته خط اوږدوالی ۵ سانتيمتره او ۵ ملي متره دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

د حل شوي مثال څخه په کار اخستنې سره لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

۱. ۴ سانتي متره څو ملي متره کیږي؟

۲. ٦ سانتي متره څو ملي متره کیږي؟

۳. د خپل خط کش څخه په کار اخستنې سره لاندې توټه خطونه اندازه کړئ وواياست چې هر يو د هغو څو سانتي متره او څو ملي متره کیږي؟

۴. د ۵ سانتي متر او ۵ ملي متر په اندازه يو توټه خط رسم کړئ؟

۵. يو توټه خط رسم کړئ چې له ۵ سانتي مترو څخه ۲ ملي متره لږ وي.

په عمومي توګه ليکلی شو چې:

۱۰۰ سانتي متره = ۱ متر

۱۰ ديسي متره = ۱ متر

۱۰۰۰ ملي متره = ۱ متر

۱۰ سانتي متره = ۱ ديسي متر

۱۰ ملي متره = ۱ سانتي متر

کورنۍ دنده

۳ سانتي متره څو ملي متره کیږي؟

۵ سانتي متره څو ملي متره کیږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ و یشتم لوست: د کیلو متر پېژندنه

هدف: زده کوونکي وکولی شي د متر څخه لوی واحد، کیلو متر وپېژني.

حامد له خپل پلار څخه پوښتنه وکړه. پلار جانه کوچني واټنونه مو د سانتي متر او متر په واسطه اندازه کړل، د دوو ښارونو تر منځ واټن په څه شي سره اندازه کوي؟ پلار یې ځواب ورکړ زویه، لوی واټنونه لکه د ښارونو او هیوادونو تر منځ د کیلو متر په واسطه اندازه کوي.

حامد پوښتنه وکړه کیلو متر څه شی دی؟ پلار یې ځواب ورکړ یوزر (۱۰۰۰) متر واټن ته یو کیلو متر وایي یعني.

۱۰۰۰ متره = ۱کیلو متر

مثال: که چیرې د دوو ښارونو ترمنځ واټن ٦ کیلو متره وي نوموړی واټن په متر سره حساب کړئ.

٦۰۰۰ متره = ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر+ ۱۰۰۰ متر+۱۰۰۰متر

له پورتني مثال څخه سربېره پردې چې د متر او کیلو متر ترمنځ په اړیکو باندې پوه شو، په دې هم پوه شو که چیرې یو عدد په ۱۰۰۰ کې ضرب شي نو د هم هغه عدد ښي خواته درې صفرونه ږدو او په حاصل ضرب کې لیکو.

۱. ۴ کیلو متره له څو مترو سره مساوي کیږي؟
۲. ۷ کیلو متره له څو مترو سره مساوي کیږي؟
۳. ۲۴ کیلو متره څو متره کیږي؟
۴. د کابل او هرات ترمنځ واټن ۱۰۹۳ کیلومتره دی، که چیرې د کابل او قندهار ترمنځ واټن ۵۰۵ کیلومتره وي، د قندهار او هرات ترمنځ واټن معلوم کړئ.

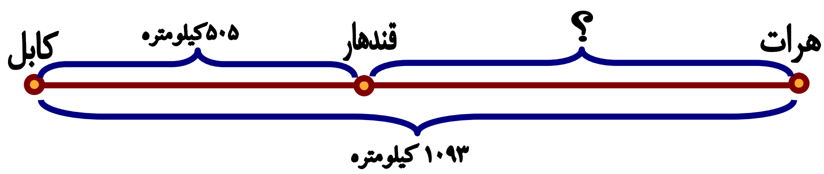

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم فصل
هندسه

اوه و يشتم لوست: په شکلونو کې د ټکی (نقطې) ټوټه خط، نيمايي خط او خط پيژندنه

هدف: زده کوونکی ټکی (نقط) توټه خط، نيمايي خط (شعاع) او خط و پيژني او يو له بله سره توپير وکړای شي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعاليت

تا سو لاندې هندسي شکلونو او نومونو ته پاملرنه وکړئ. او له هر يوه سره چې بلدتيا لرئ نوم يې واخلئ او رسم يې کړئ.

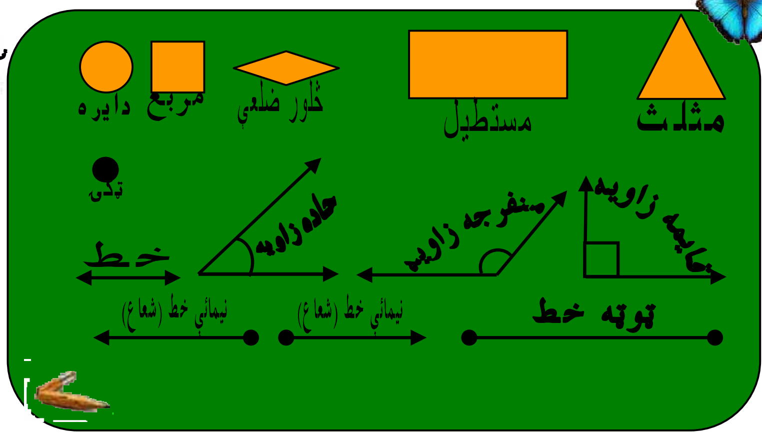

پورتني شکلونه په نظر کې ونيسئ او لاندې پوښتنو ته ځواب ووايا ست:

۱- دا (.) نښه چې د پنسل د څوکې په واسطه د کاغذ د پاڼې په مخ اينبودل شوې ده څه نوميږي؟

۲- دا (ب———ا) شکل د څه په نامه يا دېږي؟

۳- که چيرې د خپل پنسل څوکه په کاغذ باندې کښيږدو او په مستقيم ډول حرکت ورکړو څه شی لاس ته راځي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- په لاندې هر یو شکل کې څو توټې خطونه شتوالی لري؟

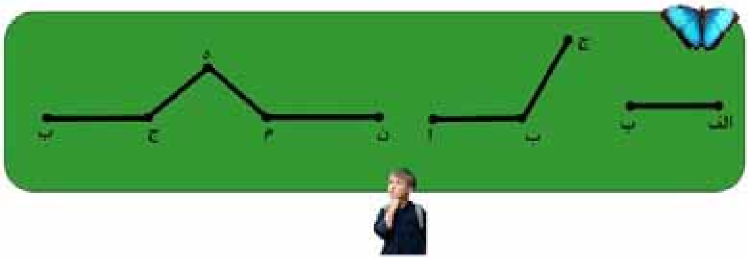

۵- که چیرې د (ا ب) توټه خط ته د ښي او کیڼې خواته امتداد ورکړو کوم هندسي شکل لاس ته راځي.

۶- که چیرې د (ا ب) له ټکي څخه یو مستقیم خط ښي خواته و کېښل شي ادامه ورکړل شي کوم شکل حاصلیږي هغه رسم کړئ.

۷- د کاغذ په مخ باندې له یوه ټکي څخه یو خط رسم کړئ. او دکاغذ په یوه بله برخه کې پاې ته ورسوئ. د پیل او پای ټکو باندې نو مونه کښیږدئ وواياست چې دا خط د څه په نامه یادیږي.

کورنی دنده

زده کوونکي دې لاندې شکلونه په خپلو کتابچو کې رسم کړي او دهغو نو مونه دې ولیکي.

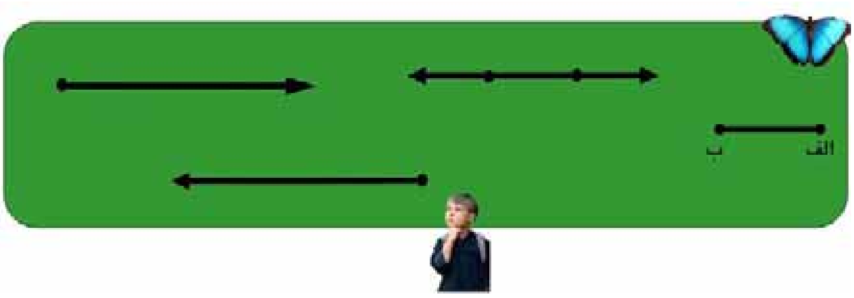

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- له دې شکلونو څخه کوم یو یې مستقیم خط، کوم یو یې نیمایي خط(شعاع) او کوم یو یې توته خط دی؟

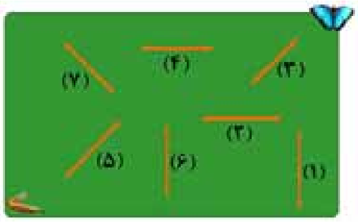

د (۱) ګڼې پوښتنې شکلونه په نظر کې ونیسئ. د شکلونو له مخې لاندې پوښتنو ته ځواب وواياست:

الف: یو مستقیم خط او یوه شعاع یو له بله څخه توپیر لري؟

ب: یوه شعاع او یو توته خط یو له بله څه توپیر لري؟

ج: یو توته خط او یو مستقیم خط یو له بله څه توپیر لري؟

۲- په لاندې شکل کې څو مستقیم خطونه، څو شعاع ګانې او څو توته خطونه دي.

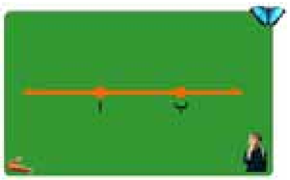

په لاندې شکل کې څو توتې خطونه لیدلی شئ؟ د دوو ټکو په واسطه یې ولیکئ.

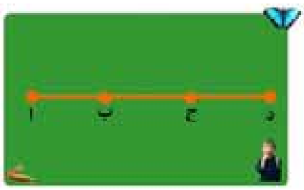

(c) ketabton.com: The Digital Library

اته ویشتم لوست: د خط د ډولو نو پېژند نه

هدف: زده کوونکي مستقیم خط، منکسر خط، او منحني خط وپېژني او هم یو له بله توپیر وکړی شي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

د چو کاټ د ننه شکلونو او نومونو ته نظر وکړئ.

پورتني شکلونه په نظر کې و نیسئ:

الف: له لاندې شکلونو څخه کوم یو یې منکسر خط دی او کوم یې منکسر خط نه دی؟

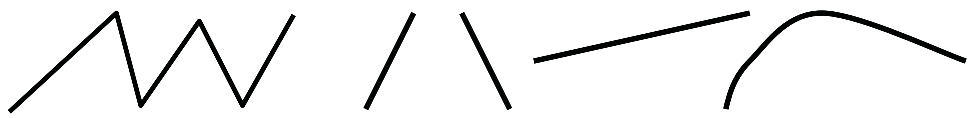

ب: ستاسو د مېز یوه څنډه یا د کتاب یوه څنډه مستقیم توته خط دی او که مستقیم خط؟

ج: دا دوه شکلونه د ا ←→ ب او ←——→ یو له بله څه توپیر لري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د: که چیرې یو تار د خپل دواړو لاسونو په واسطه ښه کش کړئ کوم خط ښيي؟ که چیرې کش یې نکړئ او خپل لاسونه سره نژدې کړئ کوم خط ښيي؟

هـ: په خپل ځان کې او یا په خپل ټولګي کې د ځوشیانو نومونه واخلئ چې دمنکسر خط او منحني خط شکلونه ولري.

و: لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ د هر یو شکل د خط نوم په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

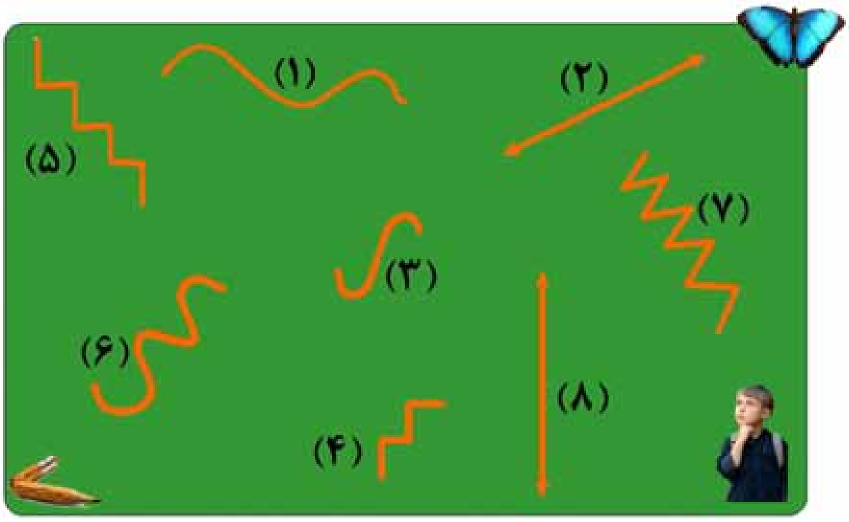

د خپل ژوند په چاپیریال کې د هغو شیانو او شکلونو نومونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ چې د منکسر، منحني او مستقیم خطو نو شکل ولري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه ویشتم لوست: د زاویو د ډولونو پیژندنه

هدف: زده کوونکي و کړای شي قایمه زاویه له کاغذ څخه جوړه کړي، زده کوونکي د خپلې جوړې کړې قایمې زاویې په کارولو سره حاده زاویه او منفرجه زاویه و پیژني.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

ګرانو زده‌کوونکو تاسو له پخوا د لاندې شکلونو سره پیژند ګلوي لرئ.

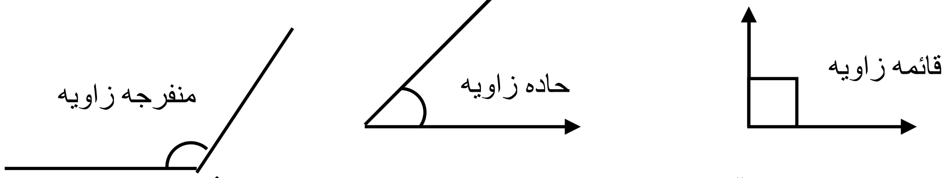

اوس غواړو چې قایمه زاویه په عملي توګه له کاغذ څخه جوړه کړو او له هغې څخه په کار اخیستنې سره نورې زاویې یې وپیژنو.

ګرانو زده‌کوونکو! تاسو هر یو یوه ټوټه کاغذ په لاس کې ونیسئ.

الف: هغه قات کړئ.

ب: قات شوی کاغذ بیا یو په بل باندې داسې قات کړئ چې د قات شوي کاغذ څنډې یو په بل باندې منطبق راشي.

ج: قات شوی کاغذ ګوټ (کنج) یوه قایمه زاویه جوړوي.

د: قات شوی ګوټ (کنج) د کاغذ په مخ باندې کښیږدئ او زاویه رسم کړئ.

هـ: خپله رسم کړې زاویې ته پاملرنه وکړئ وواياست چې د لاندې کومې یوې زاویې سره برابره ده؟ او وواياست له کومې یوې زاویې څخه لویه او له کومې یوې زاویې څخه کوچنۍ ده؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

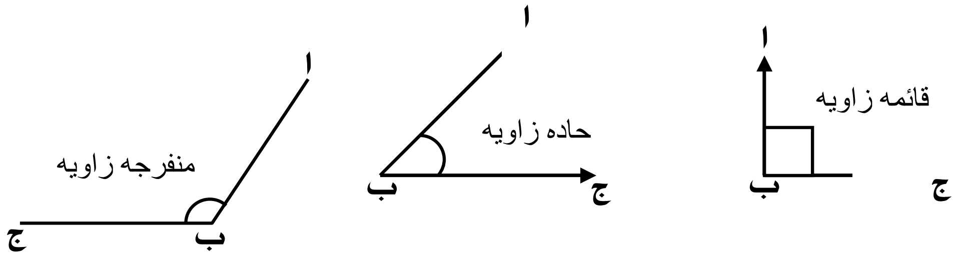

په لاندې شکلونو کې به ووینئ چې ستاسو جوړه کړې زاویه د قايمې زاويې سره برابره ده. او حاده زاويه له هغې څخه کوچنۍ او منفرجه زاويه له هغې څخه لويه ده.

زده کوونکي دې د کاغذ له يوې ټوټې څخه قايمه زاويه جوړه کړي او ټولګي ته دې راوړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- د خپلې جوړې کړې زاويې په کارولو سره لاندې شکلونه په خپلو کتابچو کې رسم او هغه زاويې پر تله کړئ وواياست. هر يو شکل څو زاويې لري او هم د هر شکل نوم وليکئ.

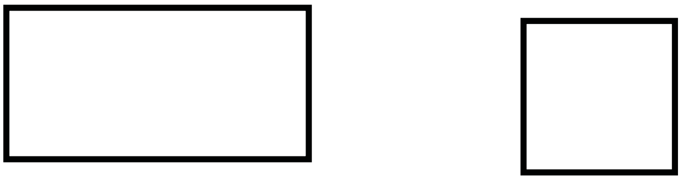

د پرتله کولو وروسته به تاسو ووينئ چې مربع د څلورو قايمو زاويو لرونکې او مستطيل هم څلور قايمې زاويې لري او هم وواياست چې د هغو تر منځ توپير څه شی دی؟

۲- د خپلې جوړې کړې زاويې څخه کار واخلئ، د حاده، قايمه او منفرجه زاويې په لاندې شکلونو کې وښياست.

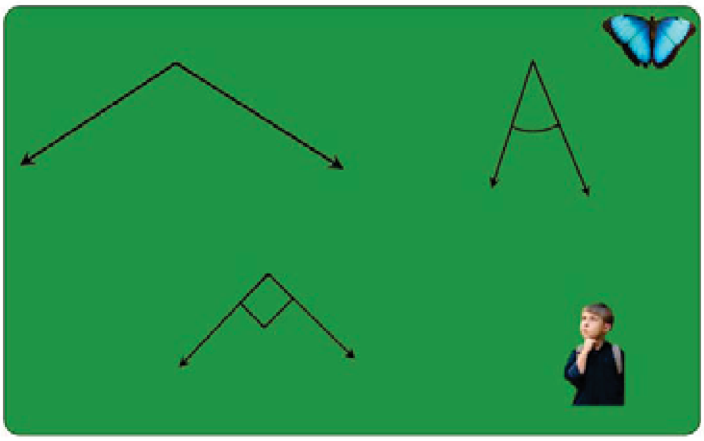

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- د خپلې قایمې جوړې کړې زاویې څخه په کار اخستنې سره دلاندې شکلونو زاویې اندازه کړئ او ووایاست چې په هر شکل کې څو قایمې زاویې لیدل کیږي او هم دهغو حاده او منفرجه زاویې وښیاست.

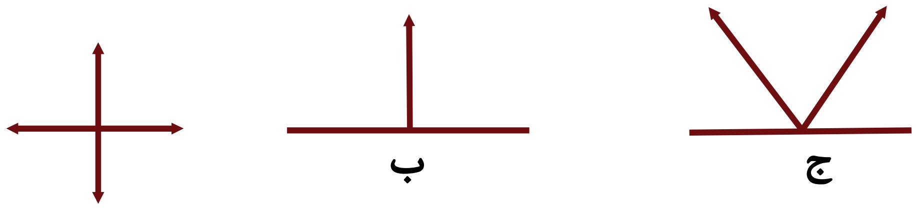

ج ب الف

۴- په لاندې شکلونو کې څو حاده زاویې څو منفرجه زاویې او څو قایمه زاویې لیدل کیږي.

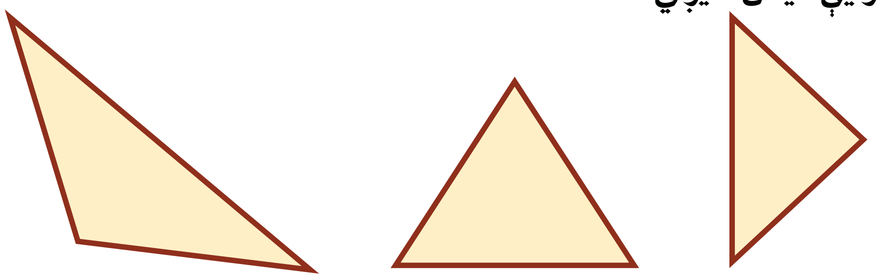

ج ب الف

۵- ووایاست ګنډونکي، معماران، ترکاڼان، فلزکاران، د کالیو پریکولو کور جوړولو، د ورونو چوکاټونو، میز او نور د اړتیاو سامان له پاره د یوې آلې څخه چې د (کج) په نامه یادیږي کار اخلي؟ د هغې ګوټ (کنج) د کومې زاویې سره برابره ده؟

کورنی دنده

د خپل تولګي او کور اسبابونو ته ښه ځیر شئ، د حاده، قایمه او منفرجه زاویې چې په نظر مو راځي ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهم فصل

خلاص او تړلي شکلونه

دېرشم لوست: د خلاص او تړلو شکلونو پیژندنه

هدف: زده کوونکي وکړای شي خلاص او تړلي شکلونه یو له بله سره توپیر او تشخیص کړي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

پاملرنه وکړئ:

دا یو خلاص شکل دی او دا 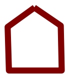 یو تړلی شکل دی. دا 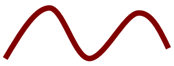 یوه خلاصه منحني او دا 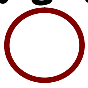 یوه تړلې منحني ده.

۱- په لاندې شکلونو کې د هغو کوم یو شکل خلاص او کوم یو یې تړلی دی؟

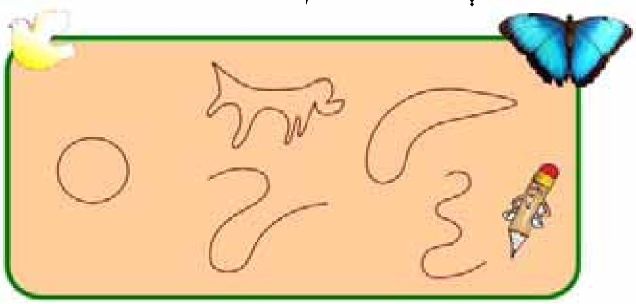

۲- په لاندې منحني ګانو کې کومه یوه یې خلاصه او کومه یوه یې تړلې ده؟

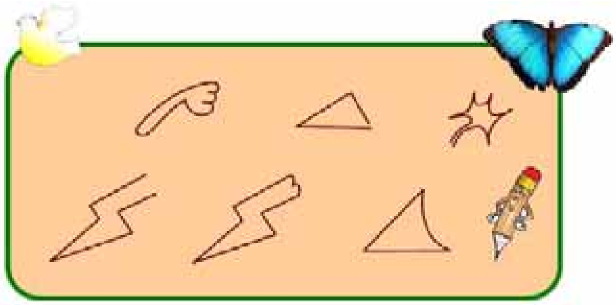

په خپله خوښه یو خلاص شکل او یو تړلی شکل رسم کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- الف: آیا مثلث یو خلاص شکل دی او که تړلی؟

ب: آیا مربع یو خلاص شکل دی او که تړلی؟

ج: آیا مستطیل یو خلاص شکل دی او که تړلی؟

هـ : آیا دایره یوه خلاصه منحني ده او که تړلې؟

۴- د لاندې شکلونو څخه کوم یو یې تړلي او کوم یو یې خلاص دي؟

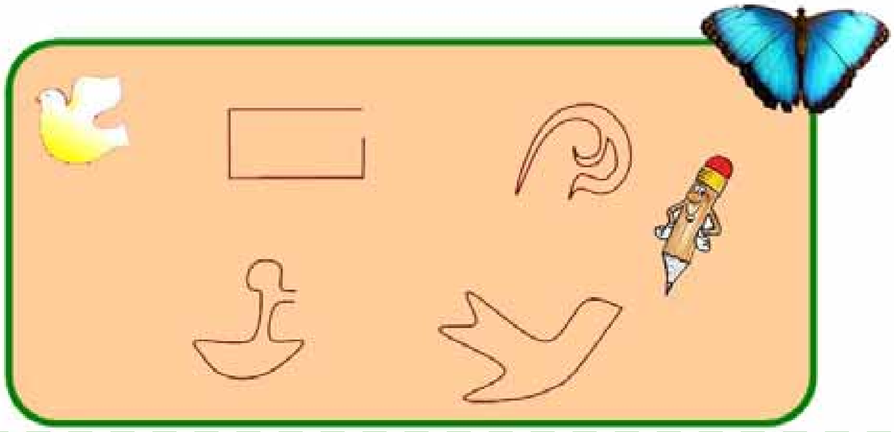

۵- کوم خلاص او تړلي شکلونه چې په خپل ټولګي کې وینئ وښیاست.

۶- د دریو ټوټه خطونو، څلورو ټوټه خطونو، په واسطه خلاص او تړلي شکلونه رسم کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو ديرشم لوست: تخميني او دقيق اندازه کول

هدف: د زده کوونکو حدس په اندازه کولو کې وده کوي او حقيقت ته نژدې کيږي.

لومړی د لاندې هر يوه توته خط اندازه تخمين کړئ او بيا د هر يوه اوږدوالی دخط کش په واسطه اندازه کړئ او په غور سره وګورئ چې ستاسو تخمين واقعيت ته تر کومه حده نږدې دی.

د درکړل شوو توته خطونو د تخمين او دقيق اندازه کولو وروسته مخامخ جدول بشپړ کړئ.

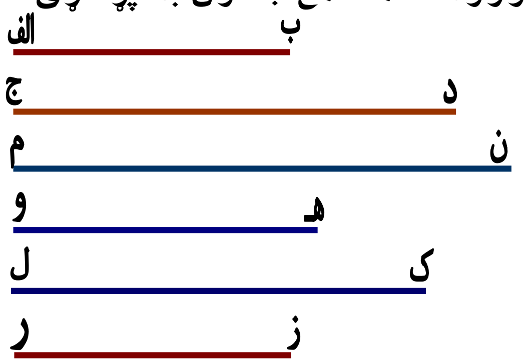

توته خطونه	تخميني اندازه	دقيق اندازه
ب الف		
د ج		
ن م		
هـ و		
ك ل		
ز ر		

کورنی دنده

زده کوونکي دې د پورتنيو توته خطونو اوږدوالی په نظر کې ونيسي. له اوږده توته خط څخه دې د لنډ توته خط خواته ترتيب او وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

لاندې جدول ته پاملرنه وکړئ هر ګروپ دې د لاندې جدول په ډول یو جدول رسم کړي، د ګروپونو د یوه، یوه زده کوونکي تنه او اندامونه دې د مثال په توګه لــومړی تخمین او وروسته دې په دقیقه توګه اندازه کړي.

د هر ګروپ د زده کوونکو نومونه	د تنې اندازه		د ملا اندازه		د سر د شااو خوا اندازه	
	تخمینی	دقیق	تخمیني	دقیق	تخمیني	دقیق

هــر ګــروپ دې د اړونــد جــدول د بشپړولو وروســته پــه خپلــه د ګروپ زده کوونکي پرتله کړي چې د کوم یوه زده کوونکي تخمین حقیقت تــه ډیــر نــږدې دی. او هغــه دې یادداشــت کــړي او بیــا دې لومړی تن د هر ګروپ سره پرتله شي په ګروپونو کې دې لــومړی، دویم او دریم معلوم کړي او ممتاز زده کوونکي دې پیدا کړي.

کورنی دنده

هرزده کــوونکی دې د ښــوونځي او کــور تــرمنځ واټــن پــه پښو ووهي لومړی دې د عادي قــدمونو د شــمیر پــه واســطه تخمــین کړي او ودې لیکي بیا دې قدم کړي او پرتله دې کړي چــې تخمــین یې تر کومې اندازې پــورې حقیقــت تــه نــږدې دی، پــه وروســتي لوست کې دې نورو زده کوونکو ته ووایې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه دېرشم لوست: د مربع، مستطیل او مثلث د محیط (چاپیریال) پیدا کول

هدف: زده کوونکي محیط د تولو خوا و (چاپیریال) مفهوم وپېژني، د مربع، مثلث او مستطیل محیط اندازه کړئ شي.

لاندې شکل ته پاملرنه وکړئ:

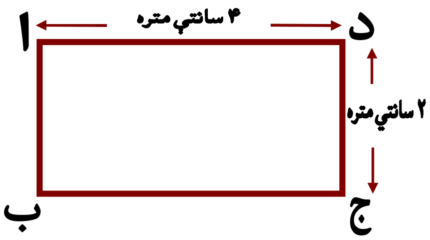

پورته شکل یو تړلی شکل دی که چیرې د (۱) له ټکي څخه وخوځېږو او د هغه په ټولو ضلعو باندې په ترتیب سره ولاړ شو او بیا د (۱) ټکي ته راورسیږو په حقیقت کې د مستطیل ټولې خواوې مو وهلې دي چې دا د شا او خوا (چاپیریال) واټن د مستطیل محیط بلل کیږي.

څرنګه چې د مستطیل مخامخ ضلعې یو له بله سره مساوي دي. نو د نوموړي مستطیل د ضلعو مجموعه ۱۲ سانتي متر=۲+۴+۲+۴ کیږي.

په دې صورت کې د راکړل شوي مستطیل محیط ۱۲ سانتي متره دی. څرنګه چې مربع هم ۴ مساوي ضلعې لري نو د مربع د څلورو واړو ضلعو مجموعه د هغې محیط بلل کیږي او همدارنګه د مثلث د درې واړو ضلعو مجموعه د هغه د محیط څخه عبارت ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- په لاندې مستطيل کې د دوو ضلعو اوږدوالی درکړل شوی دی، د دوو نورو ضلعو اوږدوالی اندازه کړئ او محيط يې په لاس راوړئ.

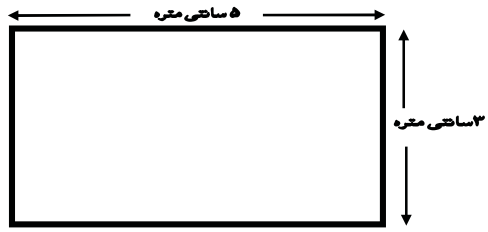

۲- که چيرې د يوې مربع هره ضلعه ۱۲ سانتي متره وي د نوموړې مربع محيط پيدا کړئ.

۳- که چيرې د يوه تولګي اوږدوالی ۸ متره او سور يې ۴ متره وي محيط يې پيدا کړئ.

۴- د يوې مربع محيط چې د هرې ضلعې اوږدوالی يې ۴ سانتي متره دی د هغه مستطيل له محيط سره يې پرتله کړئ چې اوږدوالی يې ٦ سانتي متره او سور يې ۲ سانتي متره وي؟

۵- که چيرې د يوه مستطيل شکلي بڼ اوږدوالی ۳۵۰ متره او سور يې ۲۳۰ متره وي څو متره اغزن سيم ته اړتيا ده تر څو د بڼ شا او خوا (چاپير يال) وتړي.

۶- د هغه فرش محيط پيدا کړئ داسې يوه کوټه چې اوږدوالی يې ۴ متره او سور يې ۳ متره وي فرش کړئ او په کار يووړل شي؟

۷- د خط کش او خپل قايمې جوړې کړې زاويې په کارولو سره يوه مربع رسم کړئ چې د هرې ضلعې اوږدوالی يې ۵ سانتي متره وي.

کورنۍ دنده

د کاغذ له يوې پاڼې څخه يو مستطيل پريکړئ چې اوږدوالي يې ۷ سانتي متره او سور يې ۳ سانتي متره وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- په لاندې شکل کې څو مستطیلونه او څو مثلثونه دي د هرې ضلعې اوږدوالی اندازه کړئ محیطونه یې معلوم کړئ.

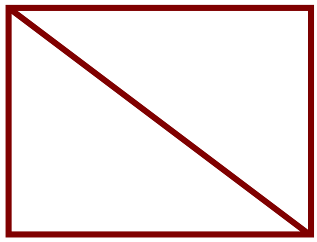

۹- په لاندې شکل کې د (ز) او (ح) ټکی او همدارنګه د (هـ) او (و) ټکی یو له بل سره ونښلوئ.

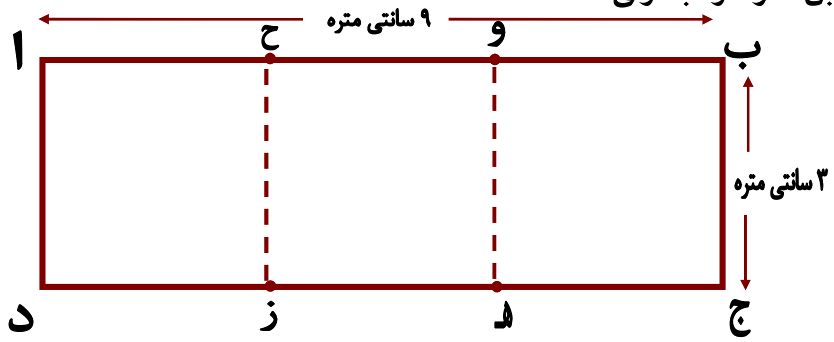

الف: څو مستطیلونه او څو مربع ګانې لیدلای شئ؟

ب : د هرې یوې مربع محیط معلوم کړئ؟

ج : د هر یوه مستطیل محیط معلوم کړئ.

کورنی دنده

که چیرې د یوه مثلث اضلاع وې په ترتیب سره ۷،۳ او ۵ سانتي متره وي محیط یې پیدا کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم فصل
د کتلې، وخت او مایعاتو اندازه کول

دري ديرشم لوست: د کتلې د اندازه کولو واحد (کیلوګرام)

هدف: زده کوونکي د کتلې د اندازه کولو بین المللی واحد وپيژني او په ورځني ژوند کې ورځخه کار واخستلی شي.

د تلې شکل ته چې د هغې په پلو کې منې او د کیلوګرام وزنونه ایښودل شوي دي پاملرنه وکړئ.

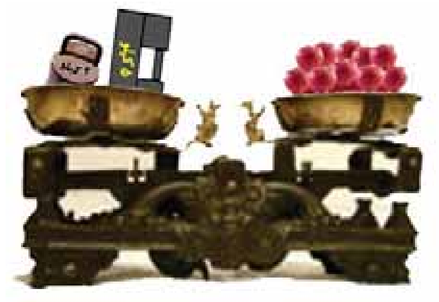

کیلوګرام: د دې له پاره چې د کتله لرونکو شیانو د پلورلو او رانیولو تاکل په ځیر سره وشي. له هغو وزنونو ځخه کار اخیستل کیږي. چې د تولو د پاره پيژندل شوي دي. چې د دې ډېر نامتو وزن ۱ کیلو ګرام دی. چې په مخامخ شکلونو کې یې ښه لیدلی شئ.

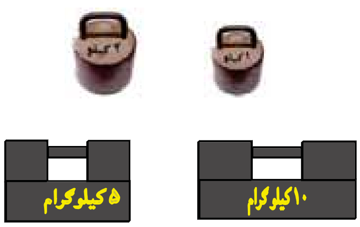

د ۱ کیلو ګرام ځخه لوی وزنونه یعنې ۲ کیلوګرامه، ۵ کیلوګرامه، ۱۰ کیلوګرامه او ۲۰ کیلوګرامه دي هم د کار اخېستلو وړ دي او کار ورځخه اخلي. د ډېرو کوچنيو شیانو داندازه کولو د پاره د کوچنيو وزنونو ځخه چې هغه هم پيژندل شوي دي کار اخېستل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې شکلونو ته پاملرنه وکړئ. ډېر درانه او ډېر سپك وزنونه په ترتيب سره په خپلو کتابچو کې وليکئ.

زده کوونکي: ښاغلی ښوونکی! گرام څه شی دی؟

ښوونکی: ۱ گرام په تقريبي ډول د ۱۰ عدسو (نسکو) په اندازه دی.

زده کوونکی: ښاغلی ښوونکی! نو ۱ کيلو گرام څو گرامه دی؟

ښوونکی: گرانو زده‌کوونکو! بايد پوه شئ چې ۱ کيلو گرام مساوي له ۱۰۰۰ گرامه سره کيږي.

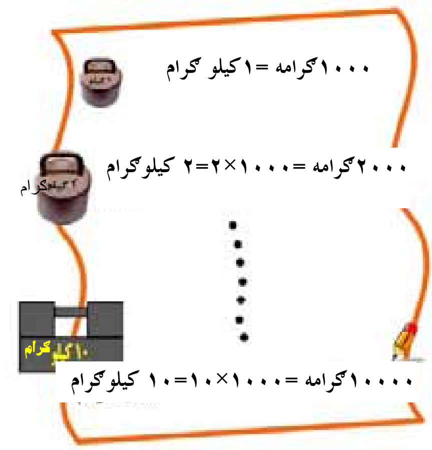

د گروپونو هر يو زده کوونکی دې د پورتنيو وزنونو په ډول، دوه، دوه وزنونه د ختې څخه جوړ او سباته دې ټولگي ته راوړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- که چېرې د ۱ کیلو ګرام وزن ونه لرئ څرنګه کولی شئ د نورو وزنونو په کارولو سره یو کیلو ګرام منې اندازه کړئ؟

۲- د >، = او < نښو څخه کار واخلئ تش ځایونه په مناسبو نښو سره ډک کړئ؟

۵ کیلو ګرامه	☐	۵۰۰۰ ګرامه
۵۰۰۰ ګرامه	☐	۱۰۰ ګرامه+ ۲۰۰ ګرامه+۴۰۰ ګرامه
یو ۵۰ ګرامه او درې ۲۰ ګرامه	☐	۱۰۰ ګرامه
۵۰۰ ګرامه	☐	نیم کیلو ګرام
۵۰۰ ګرامه	☐	دوه ، ۲۰۰ ګرامه ، یوه ۵۰ ګرامه او درې ۱۰ ګرامه
۷ کیلو ګرامه کچالو	☐	۷۰۰۰ ګرامه یوه بوجی پنبه

۳- یو هټۍ وال د تلې په یوه پله کې د ۵ کیلو ګرامو یو وزن او په بله کې یې یوه دانه هندوانه کېښودله ویې لیدل چې هندوانه سپکه ده. نو کله چې د تلې په بله پله کې یې د ۱ کیلو ګرام وزن کېښود تلې د تعادل حالت ونیو وواياست چې د هندوانې درونداوالی څومره دی؟

کورنی دنده

زده کوونکی دې د قوطیانو د نارنج، کدو له پلو، یا نورو شیانو څخه تله جوړه کړې او تولګي ته دې راوړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زده کوونکی: ښاغلی ښوونکی! ډېر درانده شیان د څه شي په واسطه اندازه کوي؟

ښوونکی: ګرانو زده‌کوونکو ډېر زیات درانده شیان لکه بار لرونکي موټرونه او نور د ټن په واسطه اندازه کوي.

زده کوونکی: ښاغلی ښوونکی! ټن څه شی دی؟

ښوونکی: یو کیلو ګرام مو وپېژنده باید پوه شئ چې ۱۰۰۰ کیلو ګرامه یو ټن کېږي.

۱۰۰۰ کیلو ګرامه = ۱ ټُن

۲۰۰۰ کیلو ګرامه = ۲×۱۰۰۰ = ۲ ټُن

کورنی دنده

که چیرې یو موټر د بار سره ۱۲۰ ټن وزن ولري او د موټر وزن ۲۰ ټنه وي د موټر د بار وزن پیدا کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ساعت (ګړی) پېژند نه

هدف: ۱- زده کوونکی د ګړی له مودل څخه د ګړیو د پیژندلو له پاره کار واخلي.
۲- زده کوونکي ساعت (ګړۍ) د وخت د واحد په توګه وپیژني، زده کوونکي د ګړی او دقیقه ښودونکي ترمنځ په اړیکوباندې پوه شي.

د ساعت لوستل:

ګرانو زده‌کوونکو! که چیرې کوم وخت موساعت لیدلی وي د ساعت مخ یا ابره په ۱۲ مساوي برخو ویشل شوی ده چې ددوو پرله پسې رقمو نو ترمنځ اړوندواټن یو ساعت را ښیي کله چې د ساعت ښوونکی عقربه ددووپرله پسې رقمونو ترمنځ واټن ووهي یو ساعت را ښیي، چې ددې وخت په اوږدوالي کې د دقیقې ښودونکې عقربه دساعت د ابرې بشپړه دوره وهي، دیوه ساعت دوخت او ږدوالي په ۶۰ مساوي برخو ویشلې ده چې هرې برخې ته دقیقه ویل کیږي او همدارنګه دهر دوو پرله پسې رقمونو ترمنځ واټن په پنځو مساوي برخو ویشل شوي ده چې هره برخه، یې یوه دقیقه را ښیي.

په ټولګي کې د زده کوونکو فعالیت

زده کوونکی دې لاندې پوښتنو ته ځواب ووایي.

د کارك یا کاغذ په یوې ټوټې باندې دګیلاس یا پیالې په مرسته یوه دایره رسم کړئ ددې دایرې محیط په ۱۲ مساوي برخو وویشئ هره برخه په مسلسله توګه د ارقامو په واسطه، له (۱) څخه تر (۱۲) پورې وښیاست دوه عقربې چې اوږدوالی یې یو له بله سره توپیرولري جوړې کړئ بیا دا عقربې ددایرې په مرکزکې د یوه سنجاق یا ستنې په واسطه ونښلوئ چې په حقیقت کې د یوه ساعت مودل مو بشپړکړی دی او د هغه په واسطه لاندې مختلف وختونه وښیاست.

۱-۶بجې، ۲- ۶ بجې او ۵ دقیقې، ۳- ۷ بجې او ۱۵ دقیقې ۴- ۴ بجې او ۳۰ دقیقې،۵-۳بجې او ۴۵ دقیقې ۶-آیا ویلای شئ چې ستاسو ښوونځی په څو بجو پیل کیږي ۷- آیا ویلای شئ که چیرې د ساعت ښودونکی عقربه یوه بشپړه دوره ووهي څو ساعته تیر شوي دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلور دېرشم لوست: ساعت (ګړۍ) پيژند نه

هدف: زده کوونکي ګړۍ وپيژني، د ګړۍ ښودونکی، دقيقه ښودونکی او ثانيه ښودونکی په موقعيت سره وخت تشخيص او ولوستلای شي.

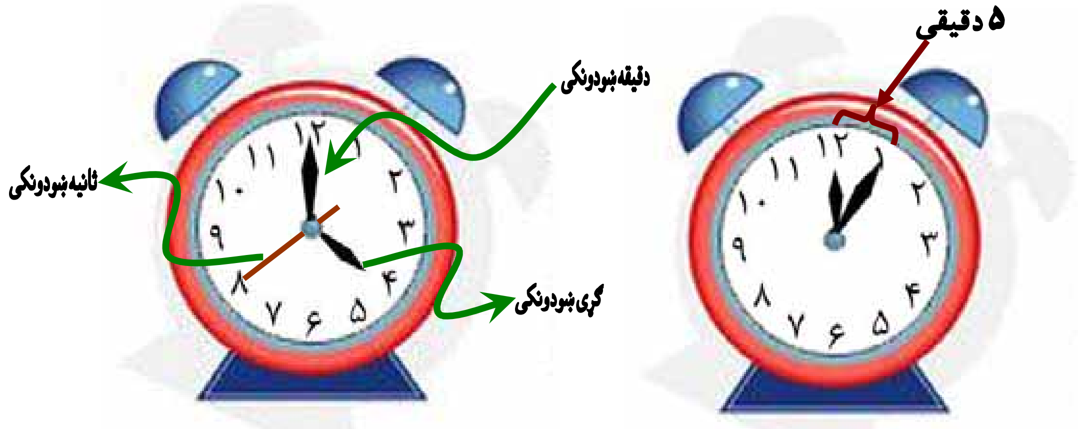

د ساعت په يوه مخ باندې چې په عمومي توګه دايره وي شکل لري ۱۲ عددونه په معلومو ځايونو کې وينئ، د هرو دوارو عددونو په منځ کې ۵ واړه خطونه يا نقطې دي کوم وخت چې ثانيه ښودونکی له يوه عدد څخه پيل وکړي او يوه بشپړه دوره ووهي دقيقه ښودونکی له يوې نقطې څخه بلې نقطې ته رسيږي، ويل کيږي چې يوه دقيقه تيره شوې ده. که چيرې دقيقه ښودونکی له يوه عدد څخه په حرکت پيل وکړي د يوې بشپړې دورې وهلو وروسته يعنې له ۶۰ نقطو يا خطونو څخه تير شي چې په حقيقت کې ۶۰ دقيقې يا يو ساعت تير شوی دی په دې صورت کې د ساعت ښودونکی عقربه له يوه عدد څخه بل عدد ته رسيږي نو په دې صورت کې ليکلی شو چې:

۶۰ دقيقې = ۱ ساعت

۶۰ ثانيې = ۱ دقيقه

۱۰ پاتې ۵ ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ساعت لوستل:

الف

ب

که چیرې د الف شکل ګړۍ ته پاملرنه وکړئ لیدل کیږي چې دقیقه ښودونکی د ۱۲ د عدد مخامخ او ګړۍ ښودونکی د ۴ د عدد په مقابل کې قرار لري داسې لوستل کیږي چې ګړۍ ۴ بجې دي. او یا داسې ۴:۰۰.
اوس که چیرې دقیقه ښودونکی له ۱۲ څخه حرکت وکړي لکه د (ب) شکل د ۳ د عدد په مقابل کې قرار ونیسي د ګړۍ ښودونکی ځای هم د ۴ رقم څخه بدلون کوي په دې حالت کې ګړۍ داسې لوستل کیږي له څلورو څخه پنځلس دقیقې تیرې دي یا ۴:۱۵ یا پنځلس د پاسه ۴ بجې دي.

پوښتنې:

۱. لاندې شکلونو ته ځیر شئ، وختونه لکه د ښې خوا د ساعت وختونه په دوو طریقو سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

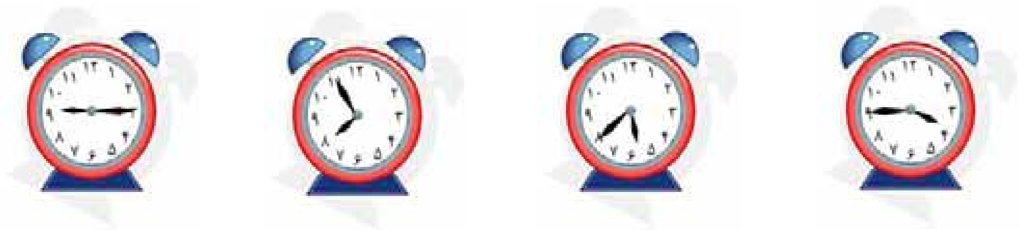

۳:۴۵
۱۵ پاتې ۴ ته
او یا ۱۵ کم ۴ بجې دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. مخامخ شکل په خپلو کتابچو کې رسم کړئ.

رسم ته ځير شئ لکه د ۵، ۱۰، او ۱۵ عددونه د ګړۍ د دايرې څخه د باندې د نورو عددونو مخې ته په ترتيب سره د ۵،۵ په زياتولو د هغه مناسب عدد وليکئ په پای کې وواياست چې د ۱۲ په عدد باندې کوم عدد ليکل کيږي، ليکل شوی عدد څه شئ ښيي؟

لاندې هر يو ساعت په خپلو کتابچو کې رسم کړئ او وواياست هره يوه يې کوم وخت ښيي، ساعتونه په پام کې ونيسئ د هر ساعت وخت په خپلو کتابچو کې وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه دېرشم لوست: د ساعت په واسطه د وخت ټاکل

هدف: زده کوونکي وکړای شي د ساعت په واسطه خپل د کار وخت تنظیم او برابر کړي.

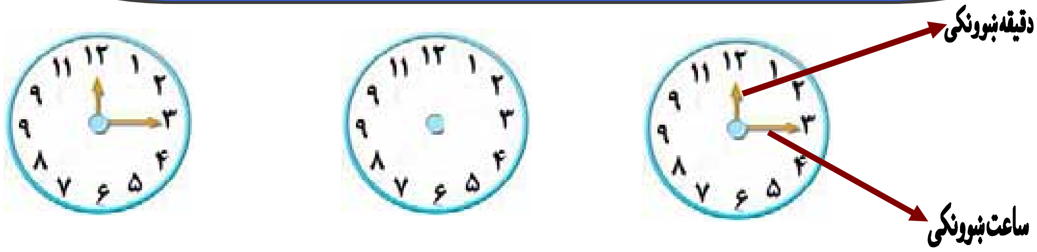

۱. پورتنی هر یو شکل کوم وخت راښيي؟

۲. یو له بله څه توپیر لري؟

۳. ساعت ښوونکی او دقیقه ښوونکی یو له بله څه توپیر لري؟

۴. د ساعت مخ په څو مساوي برخو ویشل شوی دی؟

۵. که چیرې د ساعت ښوونکي عقربه د ۳ د عدد مخامخ او دقیقه ښوونکی عقربه د ۲ د عدد مخامخ وي. کوم وخت راښيي؟

۶. په ساعت کې د ۲ او ۳ دوو عددو تر منځ څو دقیقې دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې ساعتونه د نمونې په توګه درکړل شوي دي هغو ته ځير شئ.
د هغو د هر يوه تر لاندې تش ځاى شته. اړوند وخت يې په خپلو کتابچو کې وليکئ.

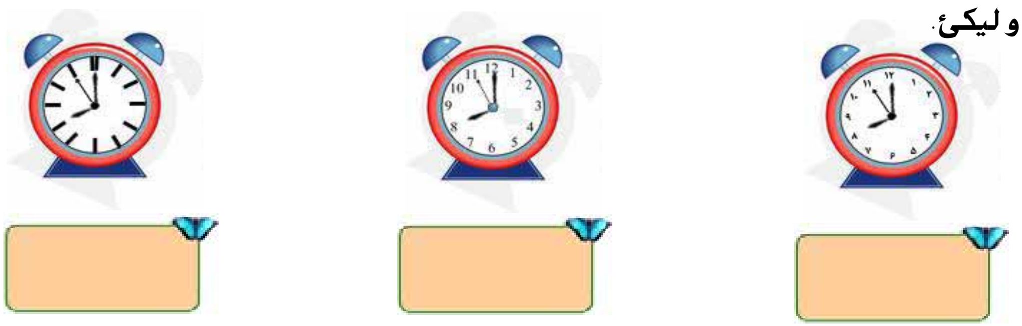

د پورته ساعتونو رسمونو ته پاملرنه وکړئ او ځوابونه يې ووایاست.

الف: درې واړه ساعتونه يو له بله څه توپير لري؟

ب: که چيرې دقيقه ښودونکى د ۱۲ له عدد څخه د ۲ عددته ورسيږي نوموړي ساعتونه کوم وخت ښيي؟

ج: که چيرې دقيقه ښودونکى له ۱۲ څخه حرکت وکړي او د ٦ عدد ته ورسيږي په پورتنيو شکلونو کې ساعتونه څو بجې راښيي.

د: که چيرې دقيقه ښودونکى د ۱۲ له عدد څخه حرکت وکړي او يوه بشپړه دوره ووهي او بيا د ۱۲ عدد ته را ورسيږي هر يو ساعت کوم وخت راښيي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

لاندې عبارتونه بشپړ کړئ د ساعتونو عقربې په خپلو کتابچو کې رسم کړئ.

۱. زه له خوبه په.............................. بجو وېښېږم.

۲. زموږ ښوونځی په.......................... بجو پیل کیږي.

۳. زه د غرمې ډوډۍ په....................... بجو خورم.

۴. زه په.......................... بجو کورنۍ دنده سرته رسوم.

۵. زه په.......................... بجو له ښوونځي څخه رخصت کیږم.

زده کوونکي دې د یوه ساعت مودل له کاغذ څخه قیچي کړي او د مازیګر د لمانځه وخت دې په هغه کې وښیي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ دیرشم لوست: اونۍ ، میاشتې او کال

هدف: زده کوونکي وکړای شي، اونۍ، میاشت او کال وپېژني.

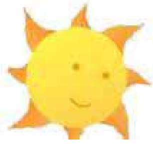

۲۴ ساعته = یوه شپه او ورځ
۷ شپې او ورځې = یوه اونۍ
۴ (اونۍ) = یوه میاشت
۳۰ ورځې = یوه میاشت
۱۲ میاشتې = یو کال
۳٦۵ ورځې = یو کال
۴ فصله = یو کال

لاندې تش ځایونه د حل شوي مثال په توګه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ!

مثال:

یوه میاشت ___۳۰___ ورځې ده.
یو کال ______ ورځې دي.
یوه اونۍ ______ ورځې ده.
یوه میاشت ______ اونۍ ده.
یو کال ______ میاشتې دي.

اوه دېرشم لوست: د جنتري پېژندنه

هدف: زده کوونکي جنتري وپېژني او د هغې څخه کار واخستلی شي.

حمل - وری ۱۳۸۵ (March – April 2006)

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۴ (24)	۳ (23)	۲ (22)	۱ (21)			
۱۱ (31)	۱۰ (30)	۹ (29)	۸ (28)	۷ (27)	۶ (26)	۵ (25)
۱۸ (7)	۱۷ (6)	۱۶ (5)	۱۵ (4)	۱۴ (3)	۱۳ (2)	۱۲ (April 1)
۲۵ (14)	۲۴ (13)	۲۳ (12)	۲۲ (11)	۲۱ (10)	۲۰ (9)	۱۹ (8)
	۳۱ (20)	۳۰ (19)	۲۹ (18)	۲۸ (17)	۲۷ (16)	۲۶ (15)

ثور - غویی ۱۳۸۵ (April – May 2006)

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۱ (21)					۳۱ (21)	۳۰ (20)
۸ (28)	۷ (27)	۶ (26)	۵ (25)	۴ (24)	۳ (23)	۲ (22)
۱۵ (5)	۱۴ (4)	۱۳ (3)	۱۲ (2)	۱۱ (May 1)	۱۰ (30)	۹ (29)
۲۲ (12)	۲۱ (11)	۲۰ (10)	۱۹ (9)	۱۸ (8)	۱۷ (7)	۱۶ (6)
۲۹ (19)	۲۸ (18)	۲۷ (17)	۲۶ (16)	۲۵ (15)	۲۴ (14)	۲۳ (13)

جوزا - غبرګولی ۱۳۸۵ (May – June 2006)

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۵ (26)	۴ (25)	۳ (24)	۲ (23)	۱ (22)		
۱۲ (2)	۱۱ (June 1)	۱۰ (31)	۹ (30)	۸ (29)	۷ (28)	۶ (27)
۱۹ (9)	۱۸ (8)	۱۷ (7)	۱۶ (6)	۱۵ (5)	۱۴ (4)	۱۳ (3)
۲۶ (16)	۲۵ (15)	۲۴ (14)	۲۳ (13)	۲۲ (12)	۲۱ (11)	۲۰ (10)
		۳۱ (21)	۳۰ (20)	۲۹ (19)	۲۸ (18)	۲۷ (17)

سرطان - چنګاښ ۱۳۸۵ (June – July 2006)

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۲ (23)	۱ (22)					۳۱ (22)
۹ (30)	۸ (29)	۷ (28)	۶ (27)	۵ (26)	۴ (25)	۳ (24)
۱۶ (7)	۱۵ (6)	۱۴ (5)	۱۳ (4)	۱۲ (3)	۱۱ (2)	۱۰ (July 1)
۲۳ (14)	۲۲ (13)	۲۱ (12)	۲۰ (11)	۱۹ (10)	۱۸ (9)	۱۷ (8)
۳۰ (21)	۲۹ (20)	۲۸ (19)	۲۷ (18)	۲۶ (17)	۲۵ (16)	۲۴ (15)

اسد - زمری ۱۳۸۵ (July – August 2006)

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۶ (28)	۵ (27)	۴ (26)	۳ (25)	۲ (24)	۱ (23)	
۱۳ (4)	۱۲ (3)	۱۱ (2)	۱۰ (August 1)	۹ (31)	۸ (30)	۷ (29)
۲۰ (11)	۱۹ (10)	۱۸ (9)	۱۷ (8)	۱۶ (7)	۱۵ (6)	۱۴ (5)
۲۷ (18)	۲۶ (17)	۲۵ (16)	۲۴ (15)	۲۳ (14)	۲۲ (13)	۲۱ (12)
			۳۱ (22)	۳۰ (21)	۲۹ (20)	۲۸ (19)

سنبله - وږی ۱۳۸۵ (August – September 2006)

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۳ (25)	۲ (24)	۱ (23)				
۱۰ (September)	۹ (31)	۸ (30)	۷ (29)	۶ (28)	۵ (27)	۴ (26)
۱۷ (8)	۱۶ (7)	۱۵ (6)	۱۴ (5)	۱۳ (4)	۱۲ (3)	۱۱ (2)
۲۴ (15)	۲۳ (14)	۲۲ (13)	۲۱ (12)	۲۰ (11)	۱۹ (10)	۱۸ (9)
۳۱ (22)	۳۰ (21)	۲۹ (20)	۲۸ (19)	۲۷ (18)	۲۶ (17)	۲۵ (16)

۱- د حمل میاشت پیدا کړئ. په حمل کې ۱۷ د حمل په کومه ورځ راځي؟

۲- د سرطان میاشت کومه ده؟ د سرطان ۱۱ نېټه په کومه ورځ راځي.

۳- نورې میاشتې هم په دغه ډول تر کار لاندې ونیسئ!

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

میزان - تله ۱۳۸۵

September October 2006 — شعبان المعظم ۱۴۲۷ رمضان المبارک

fri جمعه	thu پنجشنبه	wed چهارشنبه	tue سه شنبه	mon دوشنبه	sun یکشنبه	sat شنبه
۷ 29 ۶	۶ 28 ۵	۵ 27 ۴	۴ 26 ۳	۳ 25 ۲	رمضان المبارک ۲ 24	۱ 23 ۲۹
۱۴ 6 ۱۳	۱۳ 5 ۱۲	۱۲ 4 ۱۱	۱۱ 3 ۱۰	۱۰ 2 ۹	۹ October ۸	۸ 30 ۷
۲۱ 13 ۲۰	۲۰ 12 ۱۹	۱۹ 11 ۱۸	۱۸ 10 ۱۷	۱۷ 9 ۱۶	۱۶ 8 ۱۵	۱۵ 7 ۱۴
۲۸ 20 ۲۷	۲۷ 19 ۲۶	۲۶ 18 ۲۵	۲۵ 17 ۲۴	۲۴ 16 ۲۳	۲۳ 15 ۲۲	۲۲ 14 ۲۱
					۳۰ 22 ۲۹	۲۹ 21 ۲۸

عقرب - لړم ۱۳۸۵

October November 2006 — رمضان المبارک ۱۴۲۷ شوال المکرم

fri جمعه	thu پنجشنبه	wed چهارشنبه	tue سه شنبه	mon دوشنبه	sun یکشنبه	sat شنبه
۵ 27 ۴	۴ 26 ۳	۳ 25 ۲	شوال المکرم ۲ 24	۱ 23 ۳۰		
۱۲ 3 ۱۱	۱۱ 2 ۱۰	۱۰ November ۹	۹ 31 ۸	۸ 30 ۷	۷ 29 ۶	۶ 28 ۵
۱۹ 10 ۱۸	۱۸ 9 ۱۷	۱۷ 8 ۱۶	۱۶ 7 ۱۵	۱۵ 6 ۱۴	۱۴ 5 ۱۳	۱۳ 4 ۱۲
۲۶ 17 ۲۵	۲۵ 16 ۲۴	۲۴ 15 ۲۳	۲۳ 14 ۲۲	۲۲ 13 ۲۱	۲۱ 12 ۲۰	۲۰ 11 ۱۹
			۳۰ 21 ۲۹	۲۹ 20 ۲۸	۲۸ 19 ۲۷	۲۷ 18 ۲۶

قوس - لیندی ۱۳۸۵

November December 2006 — ذیقعده الحرام ۱۴۲۷

fri جمعه	thu پنجشنبه	wed چهارشنبه	tue سه شنبه	mon دوشنبه	sun یکشنبه	sat شنبه
۳ 24 ۳	۲ 23 ۲	ذیقعده الحرام ۱ 22				
۱۰ December ۱۰	۹ 30 ۹	۸ 29 ۸	۷ 28 ۷	۶ 27 ۶	۵ 26 ۵	۴ 25 ۴
۱۷ 8 ۱۷	۱۶ 7 ۱۶	۱۵ 6 ۱۵	۱۴ 5 ۱۴	۱۳ 4 ۱۳	۱۲ 3 ۱۲	۱۱ 2 ۱۱
۲۴ 15 ۲۴	۲۳ 14 ۲۳	۲۲ 13 ۲۲	۲۱ 12 ۲۱	۲۰ 11 ۲۰	۱۹ 10 ۱۹	۱۸ 9 ۱۸
	۳۰ 21 ۳۰	۲۹ 20 ۲۹	۲۸ 19 ۲۸	۲۷ 18 ۲۷	۲۶ 17 ۲۶	۲۵ 16 ۲۵

جدی - مرغومی ۱۳۸۵

December 2006 January 2007 — ذیحجه الحرام ۱۴۲۷ محرم الحرام ۱۴۲۸

fri جمعه	thu پنجشنبه	wed چهارشنبه	tue سه شنبه	mon دوشنبه	sun یکشنبه	sat شنبه
ذیحجه الحرام ۱ 22						محرم الحرام ۳۰ 20
۸ 29 ۸	۷ 28 ۷	۶ 27 ۶	۵ 26 ۵	۴ 25 ۴	۳ 24 ۳	۲ 23 ۲
۱۵ 5 ۱۵	۱۴ 4 ۱۴	۱۳ 3 ۱۳	۱۲ 2 ۱۲	۱۱ January ۱۱	۱۰ 31 ۱۰	۹ 30 ۹
۲۲ 12 ۲۲	۲۱ 11 ۲۱	۲۰ 10 ۲۰	۱۹ 9 ۱۹	۱۸ 8 ۱۸	۱۷ 7 ۱۷	۱۶ 6 ۱۶
۲۹ 19 ۲۹	۲۸ 18 ۲۸	۲۷ 17 ۲۷	۲۶ 16 ۲۶	۲۵ 15 ۲۵	۲۴ 14 ۲۴	۲۳ 13 ۲۳

دلو - سلواغه ۱۳۸۵

January February 2007 — محرم الحرام ۱۴۲۸ صفر المظفر

fri جمعه	thu پنجشنبه	wed چهارشنبه	tue سه شنبه	mon دوشنبه	sun یکشنبه	sat شنبه
۶ 26 ۷	۵ 25 ۶	۴ 24 ۵	۳ 23 ۴	۲ 22 ۳	۱ 21 ۲	
۱۳ 2 ۱۴	۱۲ February ۱۳	۱۱ 31 ۱۲	۱۰ 30 ۱۱	۹ 29 ۱۰	۸ 28 ۹	۷ 27 ۸
۲۰ 9 ۲۱	۱۹ 8 ۲۰	۱۸ 7 ۱۹	۱۷ 6 ۱۸	۱۶ 5 ۱۷	۱۵ 4 ۱۶	۱۴ 3 ۱۵
۲۷ 16 ۲۸	۲۶ 15 ۲۷	۲۵ 14 ۲۶	۲۴ 13 ۲۵	۲۳ 12 ۲۴	۲۲ 11 ۲۳	۲۱ 10 ۲۲
				صفر المظفر ۳۰ 19	۲۹ 18 ۳۰	۲۸ 17 ۲۹

حوت - کب ۱۳۸۵

January 2007 February — محرم الحرام ۱۴۲۸ صفر المظفر

fri جمعه	thu پنجشنبه	wed چهارشنبه	tue سه شنبه	mon دوشنبه	sun یکشنبه	sat شنبه
۴ 23 ۵	۳ 22 ۴	۲ 21 ۳	۱ 20 ۲			
۱۱ 2 ۱۲	۱۰ March ۱۱	۹ 28 ۱۰	۸ 27 ۹	۷ 26 ۸	۶ 25 ۷	۵ 24 ۶
۱۸ 9 ۱۹	۱۷ 8 ۱۸	۱۶ 7 ۱۷	۱۵ 6 ۱۶	۱۴ 5 ۱۵	۱۳ 4 ۱۴	۱۲ 3 ۱۳
۲۵ 16 ۲۶	۲۴ 15 ۲۵	۲۳ 14 ۲۴	۲۲ 13 ۲۳	۲۱ 12 ۲۲	۲۰ 11 ۲۱	۱۹ 10 ۲۰
			ربیع الاول ۲۹ 20	۲۸ 19 ۲۹	۲۷ 18 ۲۸	۲۶ 17 ۲۷

۱- د چنګاښ د میاشتې د ورځو تش ځایونه د جنتري له مخې ډك كړئ!

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
June July 2006		سرطان - چنګاښ ۱۳۸۵				جمادی الاول ۱۴۲۷ جمادی الاخر
۲ (۲۶ / 23)	۱ (۲۵ / 22)					۳۱ (۲۵ / 22)
۹ (۳ / 30)	۸ (۲ / 29)	۷ (28)	۶ (۳۰ / 27)		۴ (۲۸ / 25)	۳ (۲۷ / 24)
۱۶ (۱۰ / 7)	۱۵ (۹ / 6)			۱۲ (۶ / 3)	۱۱ (۵ / 2)	۱۰ (۴ / July)
۲۳ (۱۷ / 14)	۲۲ (۱۶ / 13)		۲۰ (۱۴ / 11)	۱۹ (۱۳ / 10)		
		۲۸ (۲۲ / 19)	۲۷ (۲۱ / 18)			۲۴ (۱۸ / 15)

۲- د جنتري له مخې د كال كومې میاشتې ۳۱ ورځې دي؟

....

۳- د كال كومې میاشتې ۳۰ ورځې دي؟

....

۴- د كال كومې میاشتې ۲۹ ورځې دي؟

....

۵- سږ كال د ژمي د میاشتې ۲۸ نېټه د اونۍ له كومې ورځې سره سمون لري؟

....

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زمري د مياشتې د چهارشنبې په ورځ کوم کوم تاريخونه دي؟

٦. زه د .... کال د.......... په مياشت کې ښوونځي ته شامل شوی یم.

٧. زه په.......... کال کې له دويم ټولګي څخه دريم ټولګي ته برياللی شوی یم.

٨. د اونۍ ورځې د جنتري له مخې وليکئ!

٩. د کال د مياشتو نومونه په ترتيب سره د جنترۍ له مخې په خپلو کتابچو کې وليکئ!

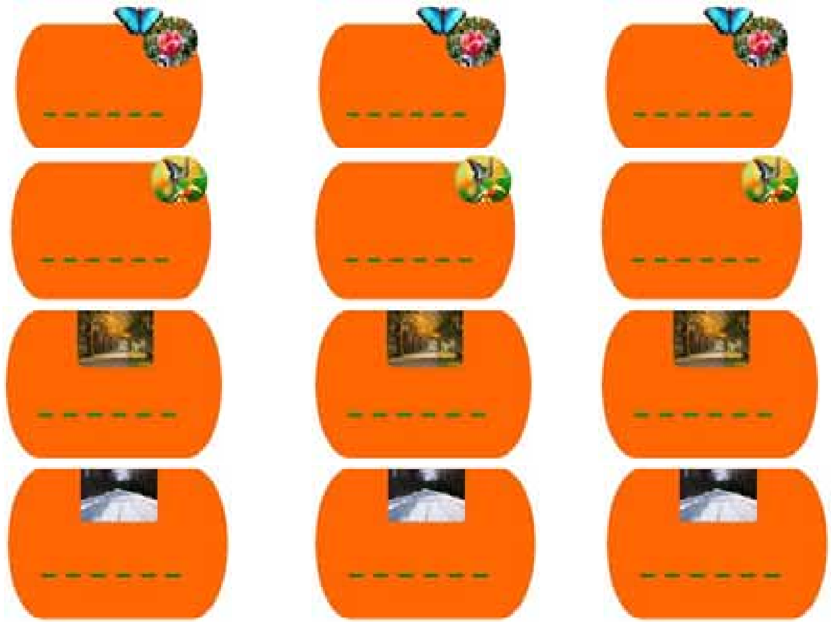

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې هر يو د پلار او مور په مرسته د خپلو زيږېدلو، کال، مياشت او ورځ په خپلو کتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اته دېرشم لوست: د ليتر پېژندنه

هدف: زده کوونکي پوه شي په ورځنی ژوند کې مايعات په ليتر باندې اندازه کېږي.

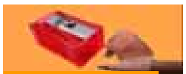

پوښتنې:

۱. څوك پوهيږي چې تېل د څه شي په واسطه اندازه کيږي؟
۲. شيدې د څه شي په واسطه اندازه کيږي؟
۳. اوبه د څه شي په واسطه اندازه کوي.

ګرانو زده‌کوونکو! که چيرې ځير شوي ياست د تيلو په ګيلنو، په مايع دواګانو د اوبو په بوشکو او په مايع غوړيو باندې د ليتر کلمه ليکل شوې وي.

نو بايد پوه شئ چې مايعات د ليتر په واسطه اندازه کيږي. که چيرې ۴ معمولي ګيلاس اوبه په يوه لوښي او يا يوه جك کې واچوو نو تقريباً يو ليتر اوبه کيږي.

تاسو کولای شئ چې دغه ۴ معمولي ګيلاسو اوبو مقدار، د يوه ليتر په توګه ومنئ. دتيلو، شيدو، مايع غوړيو او اوبو په رانيولو او پلورلو کې د ليتر څخه کار واخلئ ډېرو تيل پلورونکي سر خلاصی بوتل او يا ګيلن په نښه کوي په پلورلو او رانيولوکي له هغو څخه د مايعاتو د واحد په توګه کار اخلي.

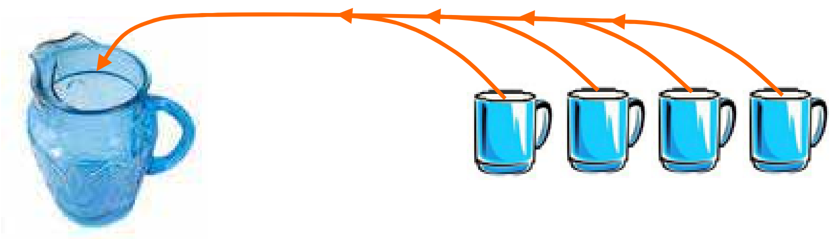

پوښتنې:

۱- څو ګیلاسه اوبه یو لیتر کیږي؟

۲- ۲ ګیلاسه اوبه څو لیتره کیږي؟

۳- که چیرې د یوه لیتر تیلو بیه ۲۵ افغانۍ وي د ۵ لیترو تیلو بیه چې یو ګیلن کیږي څو افغانۍ کیږي؟

۴- که چیرې د دوو ګیلاسونو شیدو بیه ۲۰ افغانۍ وي یو لیتر څو افغانۍ کیږي؟

۵- د وه لیتره څو ګیلاسه اوبه کیږي؟

۶- د (أ، آر، اِس) په پاکټونو باندې لیکل شوي دي چې په یوه لیتر اوبو کې حل او کار ور څخه واخلئ که چیرې د لیتر اندازه ونه لرئ د ګیلاسونو په واسطه څرنګه لیتر اندازه کوئ؟

۷- د =، < او > نښو څخه په کار اخیستنې د لاندې لوښو ظرفیت پرتله کړئ!

الف ب ث ث

ب ☐ الف | الف ☐ ت | ب ☐ ت | ب ☐ ث

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د (أ، آر، اس) د پاکټونو د حل کولو له پاره د یوه لیتر اندازه کول د ګیلاسونو په واسطه خپلو کورنیو ته وښيي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهه دېرشم لوست: د يوه رقمي عددونو ضرب کول په څو رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي وکړای شي يو رقمي عددونه په څو رقمي عددونو کې ضرب کړي.

گرانو زده‌کوونکو! تاسو مخکې ديوه رقمي عددونو ضرب کول په دوه رقمي عددونو کې زده کړي دي.

اوس غواړو چې د ۲۱۴ درې رقمي عددد ٦ په عدد کې ضرب کړو.

لومړی:

د ٦ عدد د ۲۱۴ د عدد د يويزو په رقم کې چې ۴ دی ضربوو.

(٦ × ۴=۲۴)

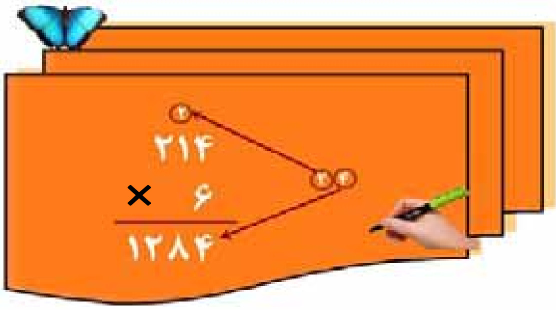

د ۲۴ د عدد د يويزو رقم هم چې ۴ دی د ضرب د حاصل د يويزو په مرتبه کې ليکو او د ۲۴ د لسيزو رقم چې ۲ دی د ۲۱۴ د عدد د لسيزو د مرتبې پورته ليکو.

دويم:

د ٦ عدد د ۲۱۴ د عدد د لسيزو په رقم کې چې (۱) دی ضرب کوواو د ۲ رقم سره چې حاصل نيول شوی دی جمع کوو.

۸=۲+(٦ × ۱)

چې د ۸ عدد حاصل کيږي او د ضرب د حاصل د لسيزو په مرتبه کې يې ليکو.

دريم:

د ٦ عدد د ۲۱۴ د عدد په سليزوکې چې ۲ دی ضرب کوو ۱۲=(۲ × ٦) کيږي د ۱۲ د عدد د ۲ رقم د ضرب د حاصل د سليزو په مرتبه کې او د (۱) رقم يې د زريزو په مرتبه کې ليکو او د ۱۲۸۴ عدد په لاس راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د ۱۱۲ عدد د ۹ په عدد کې ضرب کړئ!

۲- د ۴۰۸ عدد د ۷ په عدد کې ضرب کړئ!

۳- د ۳۰۰ عدد د ۸ په عدد کې ضرب کړئ!

۴- لاندې پوښتنې حل کړئ!

۶۵۴ × ۷ = ☐	۷۴۵ × ۶ = ☐	۳۴۱ × ۵ = ☐

۵- د لاندې مثال نه په کار اخستنې سره لاندې پوښتنې حل کړئ.

مثال :

(۱)(۵)(۶)

$$
\begin{array}{r}
۳۸۷۲ \\
\times \quad ۸ \\
\hline
۳۰۹۷۶
\end{array}
$$

۹۶۰۴ × ۷ = ☐	۶۰۰۲ × ۸ = ☐	۱۲۸۴ × ۵ = ☐

۶ – لاندې پوښتنې حل کړئ!

۷۳۲ × ۶ = ☐	۵۱۴ × ۷ = ☐	۱۱۷۸ × ۵ = ☐	۷۰۴۳ × ۸ = ☐

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ!

۱۷۴ × ۴ = ☐	۶۰۰۲ × ۹ = ☐	۹۰۴۴ × ۸ = ☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلوېښتم لوست: د دوو رقمي عددونو ضرب کول په دوو رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي وکړای شي دوه رقمي عددونه په دوه رقمي عددونو کې ضرب کړي.

مثال: غواړو د ۲۳ عدد د ۱٦ په عدد کې ضرب کړو.

لومړی:

د ۱٦ د عدد دیویزو مرتبه چې د ٦ عدد دی د یوه رقمي او دوه رقمي عددونو د ضرب په ډول سره ضربوو چې د ضرب حاصل یې ۱۳۸ کیږي.

```
   ۲۳
×  ۱٦
-----
  ۱۳۸
```

دویم:

د ۱٦ د عدد لسیز مرتبه چې د ۱ عدد دی د ۲۳ په عدد کې ضرب کوو چې په حقیقت کې د ۱۰ ضرب کول په ۲۳ کې دی چې د ضرب د حاصل د ۳ رقم یې د لسیزو د مرتبې لاندې او د ۲ رقم یې د سلیزو د مرتبې لاندې لیکو په پای کې د ۱۳۸،او ۲۳ د جمعې حاصل په لاس راوړو په نتیجه کې د ۳٦۸ عدد حاصل کیږي. چې د ۱ د ۱٦ او ۲۳ عددونو د ضرب حاصل دی.

```
   ۲۳
×  ۱٦
-----
  ۱۳۸
+ ۲۳
-----
  ۳٦۸
```

لاندې پوښتنې حل کړئ!

```
   ۲۵        ۱۹        ۱۵
×  ۱۱     ×  ۱۳     ×  ۲۱
-----     -----     -----
```


(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې له پاره چې صفر لرونکي عددونه په آسانۍ سره ضرب کړای شو لاندې مثال په نظر کې نیسو.

۴۰ × ۳۰ =?

لومړی حالت:

```
    ۴۰
 ×  ۳۰
 ------
    ۰۰
+ ۱۲۰
 ------
  ۱۲۰۰
```

دویم حالت:

۴۰× ۳۰ =?

په دې حالت کې د عددونو صفرونه په نظر کې نه نیسو یوازې د ۳ او ۴ رقمونه یو له بل سره ضرب کوو یعنې (۱۲=۳ × ۴)

بیا د ضرب د دواړو اجزاو د صفرونو په شمېر صفرونه د ضرب د حاصل مخې ته لیکو یعنې. ۴۰ × ۳۰=۱۲۰۰

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې د حل شوي مثال نه په کار اخستنې سره په خپلو کتابچو کې حل کړئ!

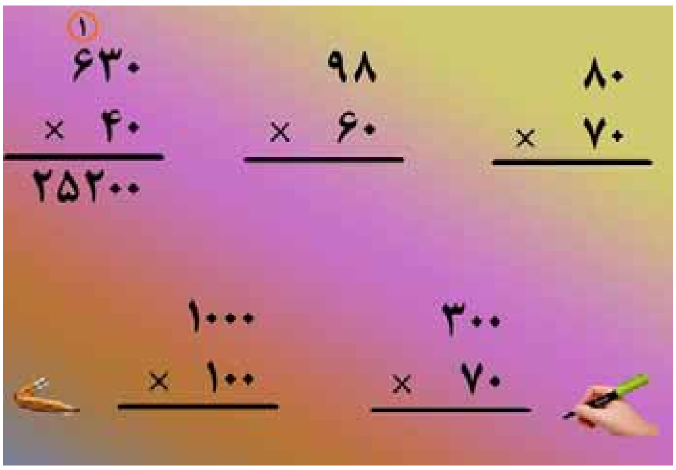

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. د لاندي عددونو د ضرب حاصل په لاس راوړئ!

الف: ۳۰ او ۴۰	ذ: ۱۰ او ۲۰۰
ب: ۶۱ او ۹۰	ر: ۶۳ او ۱۰۰
د: ۶۰ او ۳۰۰	ز: ۱۷۲ او ۸۰

۲. د ضرب د حاصل په کارولو سره لاندي تش ځایونه د حل شوي مثال په ډول د مناسبو صفرونو په شمیر سره ډك کړئ.

مثال: ۴۲۰۰ = [۰] ۶۰×۷

ج: ۴۰۰۰ = [ ] ۸ × [ ] ۵

الف: ۴۲۰۰ = [ ] ۷۰×۶

د: ۷۳۰۰ = ۷۳× [ ] ۱

ب: ۶۵۰ = [ ] ۶۵×۱

هـ: ۲۰۰ = [ ] ۴×۵

کورنۍ دنده

څو دوه رقمي عددونه چې د هغو ښي خواته صفر وي ولیکئ، بیا یې یو له بله سره ضرب کړئ او د ضرب حاصل یې لاس ته راوړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۳. لاندې پوښتنو ته په شفاهي توګه ځواب ووایاست.

۱۰×۰=?	۱×۷=?	۲×۵=?
۸۰×۰=?	۱×۲۲=?	۵۰×۲۰=?
۱۰×۵۰=?	۳۲×۱=?	۸۰×۴۰=?
۰×۱=?	۸۰×۱۰=?	۷۰×۴۰=?
۱۴۰×۰=?	۹۰×۲۰=?	۶۰×۸=?
۲۲×۲۰=?	۱۱×۱=?	۴۰×۹۰=?
۳۰×۰=?		
۲۰×۲۲۰=?		

۴. الف: د لاندې شکل لـه مخـې د ضـرب یـوه پوښـتنه ولیکـئ او د ضرب عملیه په هغه باندې سرته ورسوئ.

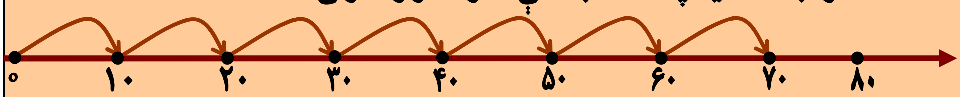

___ × ___ = ___

ب: لاندې پوښتنه ضرب کړئ او په شکل کې وښیاست.

۳ × ۱۰ =?

کورنۍ دنده

۵. لاندې پوښتنې حل کړئ!

۳۱	۶۳	۷۸	۹۵	۸۰	۹۹
× ۲۲	× ۳۵	× ۵۲	× ۲۷	× ۴۰	× ۹۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو ځلويښتم لوست: د دوو رقمي عددونو ضرب په درې رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي وکړای شي دوه رقمي عددونه په درې رقمي عددونو کې ضرب کړي.

ګرانو زده‌کوونکو تاسو په تېرو لوستونو کې ديوه رقمي او دوه رقمي عددونو ضرب له دوه رقمي عددونو سره زده کړی او د هغه په طريقه باندې پوه شوي ياست اوس درې رقمي عددونه له دوه رقمي عددونو سره ضرب کوو.

مثال: غواړو چې د ٧٦٥ عدد د ٥٨ له عدد سره ضرب کړو.

لومړی د ٨٥ د عدد د يويزو رقم يعنې ٨ د ٧٦٥ په عدد کې ضرب کوو چې د٦١٢٠ عدد په لاس راځي بيا د ٥٨ د عدد، د لسيزو رقم يعنې ٥ د ٧٦٥ په عددکې ضرب کوو. چې د ٣٨٢٥ عدد حاصلېږي. چې ددې عدد د يويزو رقم د ٦١٢٠ د عدد د لسيزو تر مرتبې لاندې ليکو په پای کې دواړه لاس ته راغلي عددونه يوله بله سره جمع کوو چې د ٤٤٣٧٠ عدد لاس ته راځي.

```
   ٧٦٥
 × ٥٨
 ------
  ٦١٢٠
+ ٣٨٢٥
 ------
 ٤٤٣٧٠
```

لاندې درکړل شوي عددونه يو له بله سره ضرب کړئ.

٩٠٠	٨٤٠	٢٠٨	١٣٦	٦٠١	٧٢٥	٩١٠
٧١ ×	٦٧ ×	٩٦ ×	٢٧ ×	١۴ ×	٢٠ ×	٦٢ ×

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. لاندې درکړل شوي عددونه يو له بله سره ضرب کړئ.

۷٦۴ × ۷۳	۱۷۳ × ٦۴	۱۰۱ × ۷۳	۹۰۰ × ۱۰
۷۰۴ × ٦۲	۱۰۲ × ۴۴	۱۹۸ × ۸۷	٦۸۷ × ۹۸

۲. که چيرې د يوې نکلي چاينکې بيه ۱۵۷ افغانۍ وي د يوه درجن (۱۲ دانو) بيه به څو افغانۍ وي؟

۳. کـه چيرې د يوه صندوق منو بيه ۲۱۸ افغانۍ وي د ۹۰ صندوقونو بيه معلومه کړئ؟

۴. شريف د يوې ځغاستې په مسابقه کې ٦۰ متره لاره په يوه دقيقه کې وهي معلوم کړئ چې په يوه ساعت کې به څو متره لاره ووهي؟

۵. د يوې قطۍ ګوګړو بيه يوه افغانۍ ده.د يوه درجن (۱۲ قطيو) بيه څو افغانۍ کيږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶. د یوه کیلو ګرام غوړیو بیه ۴۰ افغانۍ ده د ۱۲ کیلو ګرامو غوړیو بیه څو افغانۍ کیږي؟

۷. یو پلورونکی په یوه ورځ کې ۲۰۰ افغانۍ ګټه لري او په یوه ورځ کې ۱۹۰ افغانۍ خرڅ لري معلوم کړئ چې په یوه میاشت کې څو افغانۍ سپمولای شي؟

کورنی دنده

۱- که چیرې یوه کورنۍ په ورځ کې ۱۰۰ ګرامه بوره مصرف کړي معلوم کړئ چې په یوه میاشت کې به څو ګرامه بوره په مصرف ورسوي؟

۲- یو تن په یوه شپه او ورځ کې ۳۲ رکعته لمونځ کوي په یوه میاشت کې به څو رکعته لمونځ وکړي؟

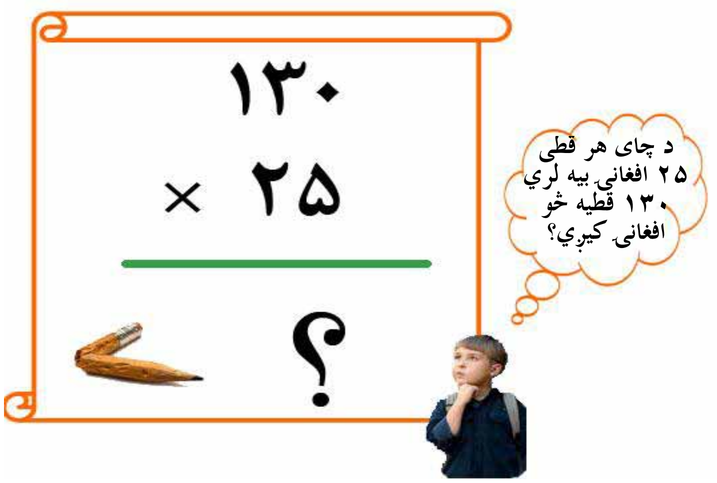

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوولسم فصل

دوه څلويښتم لوست: د ويش (تقسيم) د عمليې پېژندنه

هدف: زده کوونکي د تقسيم په مفهوم باندې پوه شي او وکولی شي د تقسيم د عمليې په واسطه خپلې ورځينی ستونزې حل کړي؟

د زده کوونکو فعالیت په ټولګي کې

- دري زده کوونکي دې د ټولګي مخې ته ودرېږي.
- ښاغلی ښوونکی دې ۱۲ دانې لوبیاوي، ورېږ دبرې او یا د چاپیریال نور مواد په لاس کې ونیسي. په لومړي وار دې هر زده کوونکي ته یوه، یوه دانه لوبیا ورکړي.
- دویم وار دې له پاتی شوي ۹ دانو څخه یوه، یوه دانه هر زده کوونکي ته ورکړي. ۱۲-۳=۹
- دریم وار دې له ٦ پاتې شوو څخه یوه، یوه دانه هر زده کونکي ته ورکړي. ۹-۳=۶ ، ۶-۳=۳
- څلورم وار دې له ۳ پاتې شوو څخه یوه، یوه دانه هر زده کوونکي ته ورکړي. ۳-۳=۰

په پای کې:

- هر زده کونکي ته څو دانې لوبیا وې یا نور مواد رسیدلي دي؟
- د ویش عملیه څو وارې سرته رسول شوې ده؟
- د څو وارې ۳ له ضرب کولو څخه د ۱۲ عدد لاس ته راځي.
- په ټولو حالاتوکې مو ولیدل چې د ۱۲ له عدد څخه ۳ څلور وارې تفریق شوی او یا ۳ څلور وارې د ۱۲ په عدد کې شامل دی د تفریق دا تکراري عملیه د تقسیم په توګه داسې لیکو:

$$۱۲ \div ۳ = ۴$$

باید پوه شو چې د ۱۲ عدد دمقسوم، د ۳ عدد مقسوم علیه او د ۴ عدد د تقسیم د حاصل یا خارج قسمت په نامه یادیږي.

پوښتنې:

۱. د درکړل شوي شکل له مخې د ویش ځواب ولیکئ.

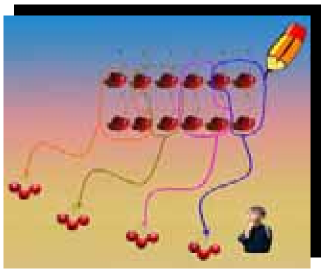

۱۲÷۴=◯

۲. په تشو ځایونو کې مناسب عدد ونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ او په هغه کې مقسوم، مقسوم علیه او خارج قسمت وښیاست.

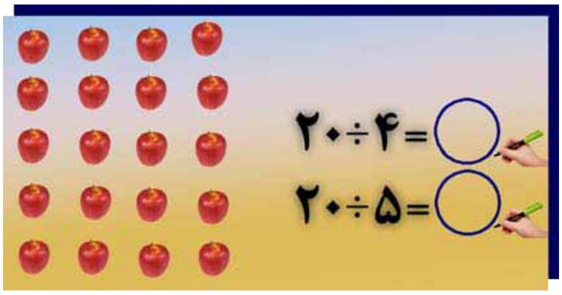

۳. پورته شکل او له حل شوي پوښتنې څخه په کار اخیستنې سره تش ځایونه به په مناسبو عددونو سره په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

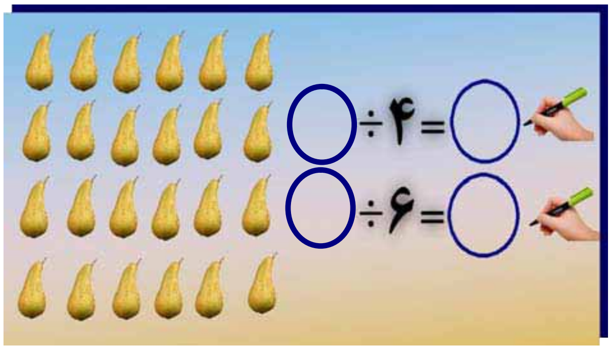

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. د ویش د حاصل یا (خارج قسمت) د پیدا کولو لـه پاره د حـل شـوي مثال په ډول د تفریق عـملیه سـرته ورسوئ او ځـواب یې ولیکئ.

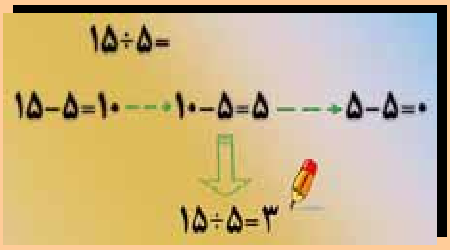

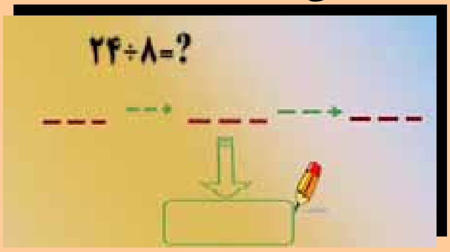

۲. د عددونو د خط په مرسته دحل شـوي مثال پـه ډول د تفریـق عـملیې سرته ورسوئ.

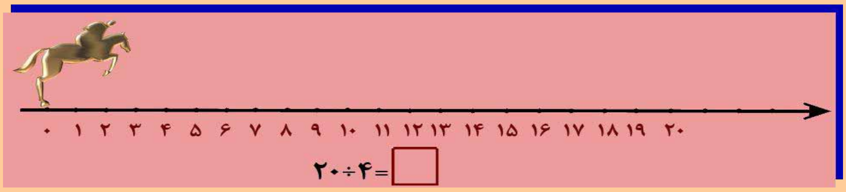

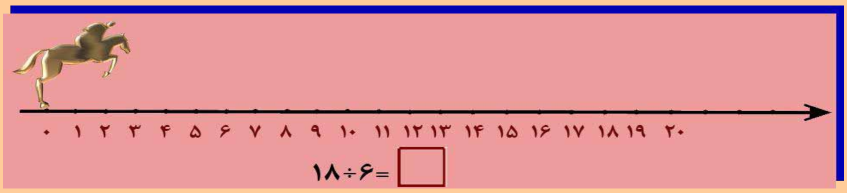

کورنی دنده

د عددونو د خط په مخ باندې د ?=۴÷۱٦ افادې د ویش حاصل په لاس راوړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

درې څلوېښتم لوست: د دوه رقمي عددونو ویشل په یوه رقمي عددونو باندې

هدف : زده کوونکي وکړای شي دوه رقمي عددونه په یوه عدد باندې وويشي.
د دوه رقمي عددونود ویش طریقه په یوه رقمي عدد باندې یوه شي

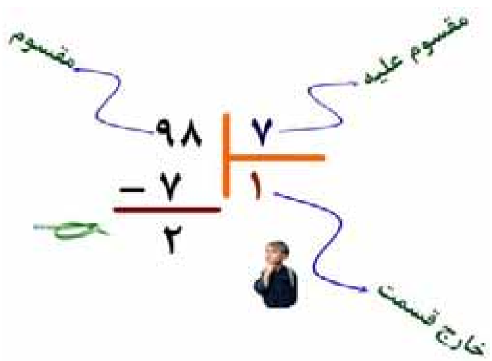

لومړی مثال: غواړو د ۹۸ عدد په ۷ باندې وویشو لیدل کیږي چې د مقسوم د کیڼې خوا رقم یعنې ۹ د مقسوم علیه یعنې د ۷ څخه لوی دی او په هغه باندې ویشل کیږي. چې خارج قسمت یې (۱) دی، هغه په ۷ کې ضرب کوو او د ضرب حاصل یې تر ۹ لاندې لیکو او تفریق کوو یې چې د تفریق حاصل یې ۲ کیږي. بیا ۸ را کښته کوواو د تفریق د حاصل ښي خواته یې لیکو چې د ۲۸ عدد لاس ته راځي چې د ۲۸ عدد لاس ته راغي اوس د ۲۸ عدد په ۷ باندې ویشو د ژبني ضرب څخه په کار اخیستني سره پوهیږو چې.

۲۸= ۷ × ۴

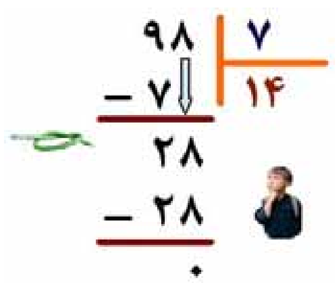

کیږي د ۴ عددپه خارج قسمت کې لیکو او په ۷ کې ضرب کوو دا د ضرب حاصل د ۲۸ لاندې لیکو او تفریق کوو. په نتیجه کې لیدل کیږي چې د تفریق حاصل یې صفر او خارج قسمت یې د ۱۴ عدد په لاس راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم مثال: د ۸۲ عدد په ٦ باندې ویشو. که چیرې دویش د حاصل د پیدا کولو له پاره ژبني ضرب ته پاملرنه وکړو لیدل کیږي چې. ۴۸ = ٦ × ۸ نو لیکلی شو چې: ۸ = ٦ ÷ ۴۸

او یا

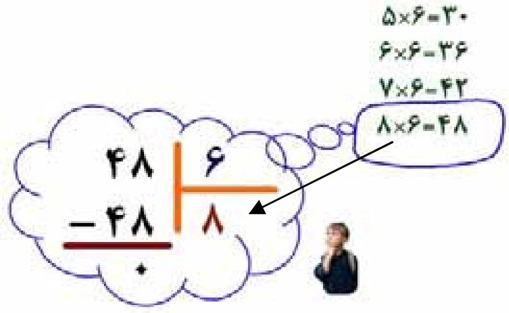

دریم مثال: د لاندې پوښتنې د حل طریقی ته پاملرنه وکړئ.

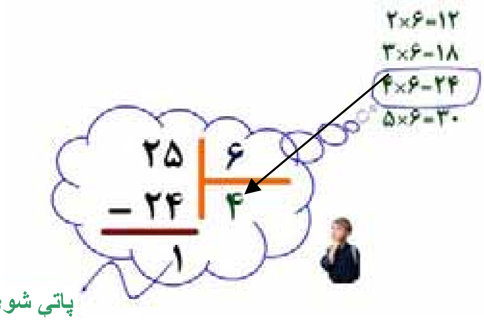

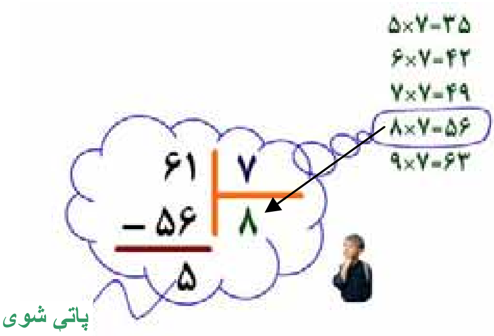

لاندې پوښتنې خپلو کتابچو ته نقل او حل یې کړئ.

۷۲ | ۹

٦۳ | ۸

۹۴ | ٦

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرين

۱- د لاندې عمليو خارج قسمت يا د ويش حاصل له پاتې شوې (باقيمانده) سره پيداکړئ.

۴۹	۷	۳٦	۸	۲۸	۷	۲۲	۷
۴٦	٦	۳۲	۸	۳۴	۴	٦۷	۸

۲- د مقسوم عليه، ژبني ضرب په کار ولو سره هغه لوی عدد پيدا کړئ او په تشو ځايونوکې وليکئ. په داسې حال کې چې د ضرب حاصل يې له مقسوم عليه سره مساوي او يا کوچنی له مقسوم څخه وي چې په دې صورت کې بايد پاتې شوی له مقسوم عليه څخه کوچنی وي لکه لاندينی مثال:

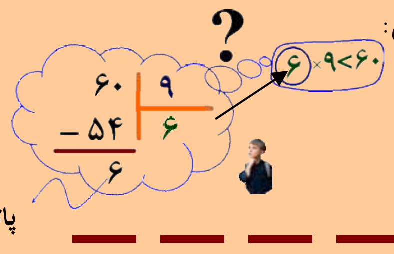

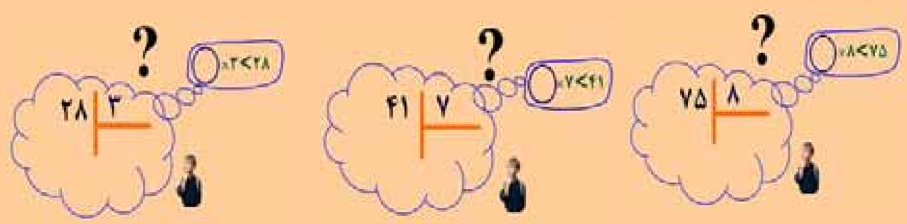

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- عبدالله غواړي چې ۸۸ دانې نيالګي په ۹ پټيو کې په مساوي توګه کېښېنوي، معلوم کړئ چې څو نهاله زيات پاتې کېږي.

۲- که چيرې په يوه موټر کې ۹ تنه ځای شي نو د ۷۲ تنو له پاره څو موټرو ته اړتيا ده؟

۳- که چيرې په يوه غوري کې ۲ تنه ډوډۍ و خوري معلوم کړئ چې د ٦۸ تنو له پاره څو غوريا نو ته اړتيا ده؟

۴- که چيرې يو زده کوونکی ٦ توکو کتابچو ته اړتيا ولري ۵٦ توکه کتابچې څو زده‌کوونکو ته رسيږي او څو کتابچې پاتې کيږي؟

۵- که چيرې يوې کورنۍ په يوه اونۍ کې ۸٦ کيلو واټ برق مصرف کړی وي، معلوم کړئ چې په يوه ورځ کې يې څو کيلو واټ برق مصرف کړی دی؟

۶- که چيرې يوتن په يوه ورځ ۸ ګرامه بوره مصرف کړي نو ۹٦ ګرامه بوره د هغه د څو ورځو له پاره بس کوي؟

۷- ٦۳ تنه په ۹ موټرو کې ځي، که چيرې په هر موټرکې د سړيو شمېر سره مساوي وي معلوم کړئ چې په هر موټرکې څوتنه ناست دي؟

۸- په يوه فارم کې ۴۸ څاروي شته دي که چيرې په نوموړي فارم کې ٦ ډوله څاروي په مساوي توګه وي. د هر ډول څارويو شمير پيداکړئ.

۹- ۴۸ زده کوونکي په مساوي ګروپونو کې په وار سره د خپل استاد د پوښتنې له پاره روغتون ته ولاړل معلوم کړئ چې په هر ګروپ کې څوتنه زده کوونکي دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلور څلویښتم لوست: د دري رقمي عددونو ویشل په یوه رقمي عدد باندې

هدف: زده کوونکي وکړای شي دري رقمي عددونه په یوه رقمي عدد باندې تقسیم کړي.

لومړی مثال: د ۶۹۳ عدد د ۳ په عدد باندې ویشو.

حل: لومړی د مقسوم د سلیزو مرتبه یعنې ۶ د ۳ په عدد باندې ویشو چې خارج قسمت یې ۲ دی. په خارج قسمت کې لیکو بیا ۲ په ۳ کې ضرب کوو او د ضرب حاصل د ۶ لاندې لیکو او تفریق کوو یې چې د تفریق حاصل یې صفر کیږي.

په همدې ډول د لسیزو او یویزو مرتبو رقمونه را کښته کوو او د ویش عملیه سرته رسوو. په پای کې لیدل کیږي چې پاتې یې صفر دی.

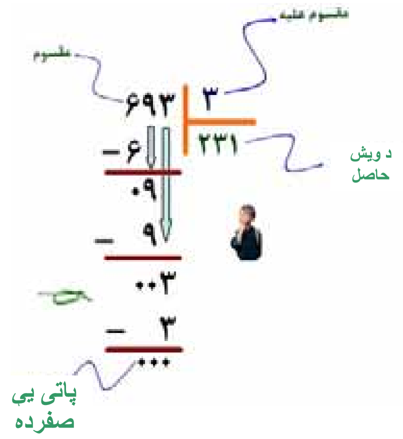

دوهم مثال: د ۱۳۶ عدد، د ۵ په عدد باندې ویشو. لیدل کیږي چې دسلیزو رقم له مقسوم علیه څخه کوچنی دی نو د لسیزو رقم دسلیزو له رقم سره چې ۱۳ کیږي. په ۵ باندې ویشو. په دې صورت کې د ویش حاصل یې ۲ دی. ۲ په ۵ کې ضرب کوو. د ضرب حاصل له ۱۳ څخه تفریق کوو چې تفریق حاصل یې ۳ کیږي اوس د مقسوم دیویز رقم یعنې ۶ را کښته کوو د۳۶عدد حاصل کیږي. هغه په ۵ باندې وېشو چې د وېش، حاصل یې ۷ کیږي. د ۷ عدد په ۵ کې ضرب کوو او د ضرب حاصل یې له ۳۶ څخه تفریق کوو په پای کې لیدل کیږي چې د (۱) عدد پاتې شوی او له مقسوم علیه څخه کوچنی دی.

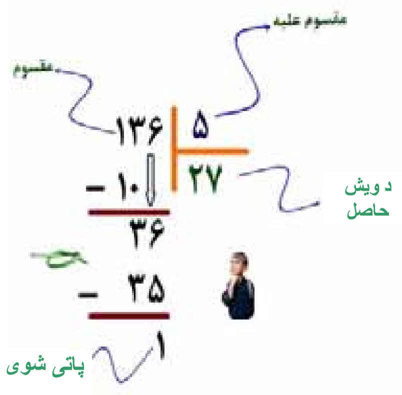

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لاندې پوښتنو حل په نظر کې ونیسئ:

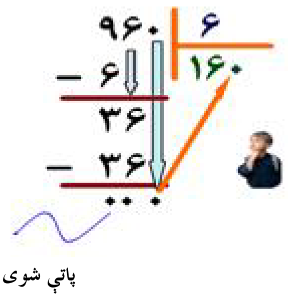

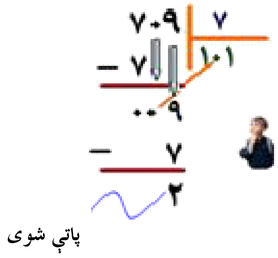

۵۷۴	۸
۵٦	۷۱
۱۴	
ـ ۸	
٦ پاتې	

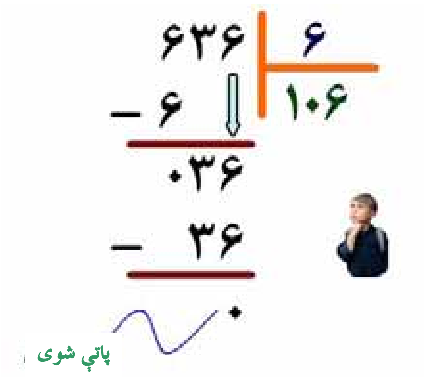

خرنګه چې د لسیزو د مرتبې رقم یعنی ۳ له مقسوم علیه څخه کوچنی دی د خارج قسمت په اړوند مرتبه کې صفر لیکو. او بیا دمقسوم بل عدد را کښته کوو.

کورنی دنده

هر یو زده کوونکی دې د وېش یوه پوښتنه په خپله کتابچه کې ولیکې او حل دې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- په لاندې پوښتنو کې د وېش عملیې سرته ورسوئ او د وېش حاصل یې پیدا کړئ؟

۹	۱۷۰	۷	٦٦	٦	۴۱	۵	۸٦۷
۳	۲۸۵	۸	۱٦۸	۱	۳۷۵	۱	۴۲۰
۸	۴۹۸	۷	۱۰۰	۷	۷۰۹	٦	۹٦۰

۲- یوه بزګر ۹۸۰ کیلو ګرامه غنم حاصل واخیست که چیرې نوموړی بزګر د ورځې ۷ کیلو ګرامه غنم مصرف ولري معلوم کړئ چې نوموړي غنم د بزګر د څو ورځو له پاره بس کوي.

۳- یوه بنوال ۸۰۱ کیلو ګرامه زردآلو حاصل واخیست. که چیرې وغواړي هغه په ۹ کیلو ګرامه صندوقونو کې وویشي. نو څو صندوقونو ته اړتیا پیدا کوئ د اړتیا وړ صندوقونو شمېر معلوم کړئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه څلویښتم لوست: د ضرب او وېش د عملیو ازموینه د یو بل په واسطه

هدف: زده کوونکی وکړای شي د ضرب او وېش عملیې د یو بل په واسطه وآزمويي. پاملرنه وکړئ: تا سو وینئ چې د ضرب هر یوه تساوي له پاره، دویش یا تقسیم دوه تساوي لیکلای شو:

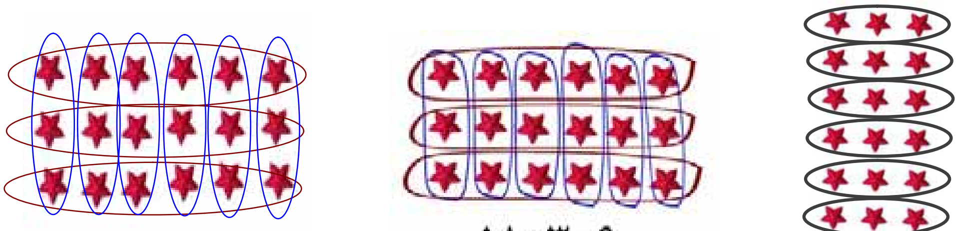

$18 \div 6 = 3$ $18 \div 3 = 6$ $6 \times 3 = 18$

د ضرب او وېش د آزمولو د عملیو په کار ولو سره لیکلی شو چې:

$5 \times 6 = 30$

$30 \div 6 = 5$

$30 \div 5 = 6$

$7 \times 4 = 28$

$28 \div 4 = 7$

$28 \div 7 = 4$

$11 \times 6 + 2 = ?$

$66 + 2 = 68$

٦٨	٦
- ٦	١١
٨	
- ٦	
٢	

د پورتنیو پوښتنو له حل څخه نتیجه اخستلای شو که چیرې د ضرب حاصل په یوه جز دضرب باندې و ویشو بل جزء د ضرب لاس ته راځي او همدارنګه که چیرې مقسوم علیه په خارج قسمت کې ضرب او له پاتې شوي عدد سره جمع کړو مقسوم لاس ته راځي.

د ٦ او ٨ د ضرب حاصل په لاس راوړئ او د هغه له پاره د وېش یا تقسیم دوه عملیې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

شق او تمرين

۱- په تشو ځايونو کې مناسب عدد وليکئ.

□ = ٦ ÷ ۵۴	□ = ۹÷ ۷۲
٦ = ۹ ÷ □	□ = ۸ ÷ ۷۲
۵۴= □ × ٦	۷۲ = ۸ × □
□ = ۴ ÷ ۳۲	□ = ۳÷ ۲۱
۴ = ۸ ÷ □	۳ =۷ ÷ □
۳۲ = ۸ × □	۲۱= □ ×۳

۲- تش ځايونه په مناسبو عدد و نو سره ډك کړئ.

۷×۸= ۵٦	۹×۸= ۷۲	۹×۷= ٦۳
۵٦÷۸= □	۷۲÷۸= □	٦۳÷۷= □
۵٦÷۷= □	۷۲÷۹= □	٦۳÷۹= □

۳- په لاندې پوښتنه کې د مقسوم ، مقسوم عليه او خارج قسمت ترمنځ اړيکې په غور سره وګورئ.

خارج قسمت		مقسوم عليه		مقسوم
۵	=	۳	÷	۱۵
۱۵	=	۵	×	۳

د (....) ويشل په مقسوم عليه باندې د خارج قسمت د پيدا کولو څخه عبارت دي که چيرې خارج قسمت په (.....) ضرب کړو مقسوم په لاس راځي.

۴- لاندې پوښتنې حل او امتحان کړئ.

۹۷۰ | ۸	۶۴۰ | ۵	۹۷۲ | ۸
۱۰۰ | ۹	۱۰۵ | ۸	۷۰۶ | ۶

۵- د ۵ مترو تهوکر بیه ۷۵ افغانۍ ده د یوه متر تهوکر بیه معلومه کړئ.

۶- که چیرې یو کارګر په میاشت کې ۲۱۰ متره تهوکر و اوبدي معلوم کړئ چې نوموړی کارګر په ۹ ورځو کې څو متره تهوکر اوبدلای شي؟

۷- که چیرې یو مامور په یوه اونۍ کې ۵٦۰ افغانۍ تنخا (معاش) واخلي معلوم کړئ چې په یوه ورځ کې څو افغانۍ تنخا لري.

کورنی دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ.

٦۰۹ | ۸	٦۱۱ | ۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولسم فصل
کسر

شپږ ځلویښتم لوست: د کسر پیژندنه

هدف: زده کوونکی $\frac{۱}{۲}$ د یوه شي د نیمايي په توګه وپیژني او $\frac{۱}{۳}$ د یوه شي د دریمې برخې په توګه وپیژني. او $\frac{۲}{۳}$ د یوه شي دوه دریم برخي په توګه وپیژني.

پاملرنه وکړئ:

که مونږ یوه منه په دوو مساوي برخو وویشو په حقیقت کې مومنه نیمايي کړې ده چې په رياضي کې داسې ليکل کيږي: $\frac{۱}{۲}$

که مونږ یوه منه په درې مساوي برخو وویشو او له هغه څخه یوه برخه واخلو دا یو دريمه برخه داسې ښودل کيږي. $\frac{۱}{۳}$

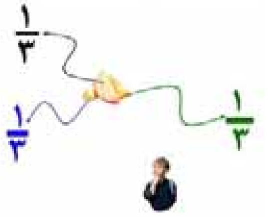

که چيرې اوس د منې له دريو برخو څخه یوه برخه په یوه غاب کې او دوه برخې يې په بل غاب کې کښيږدو داسې ليکو:

الف

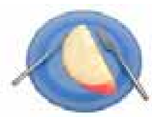

$\frac{۱}{۳}$

الف: $\frac{۱}{۳}$ برخه په یوه غاب کې

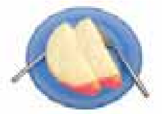

$\frac{۲}{۳}$

ب: $\frac{۲}{۳}$ برخې په بل غاب کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لاندې شکلونو اړوند کسرونو ته پاملرنه وکړئ.

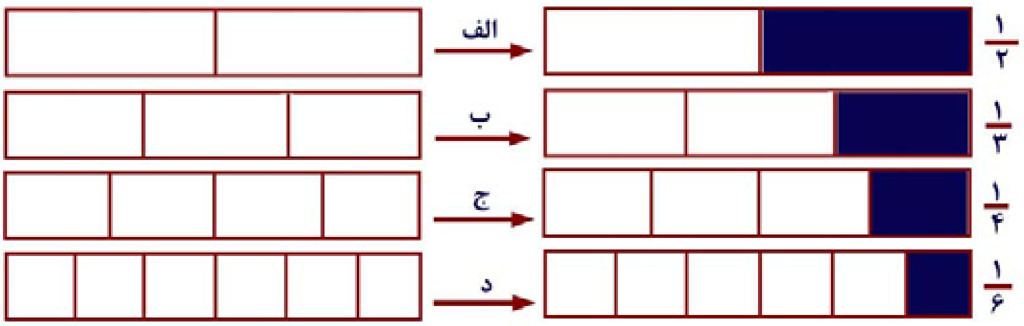

د الف په شکل کې د $\frac{۱}{۲}$ کسر ښيي چې د دوو برخو څخه يوه برخه يې جلا شوې ده.

د (ب) په شکل کې د $\frac{۱}{۳}$ کسر ښيي چې له دريو برخو څخه يوه برخه يې جلا شوې ده.

د (ج) په شکل کې د $\frac{۱}{۴}$ کسر ښيي چې له څلورو برخو څخه يې يوه برخه جلا شوې ده.

د (د) په شکل کې د $\frac{۱}{۶}$ کسر ښيي چې له شپږو برخو څخه يوه برخه جلا شوې ده.

د دې دپاره چې تا سو د يوه کسر سره ښه پيژندګلوي پيدا کړئ لاندې کسر ته پاملرنه وکړئ.

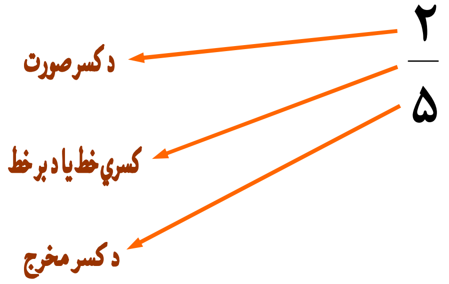

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د لاندې شکلونو د تورو شوو، او سپينو برخو، کسري برخې په خپلو کتابچو کې وښاياست او و يې ليکئ.

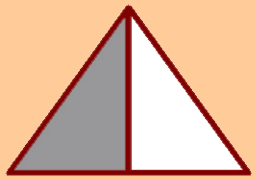

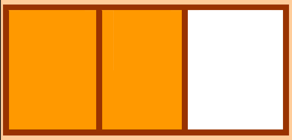

توره ——— سپينه ———

توره ——— سپينه ———

۲- لاندې جدول بشپړ کړئ.

مخرج	صورت	کسر
۲	۱	$\frac{۱}{۲}$
		$\frac{۲}{۳}$
		$\frac{۳}{۵}$
		$\frac{۴}{۵}$
		$\frac{۵}{۶}$

کورنۍ دنده

د $\frac{۲}{۵}$، $\frac{۴}{۵}$، $\frac{۲}{۳}$ په کسرونو کې صورت او مخرج وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- له لاندې جدول څخه کسرونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

صورت	۳	۴	۵	٦	۲	۱
مخرج	۴	۷	۸	۷	۵	٦
اړوند کسر	$\frac{۳}{۴}$					

۴- کوم شکل په دوو مساوي برخو ویشل شوی دی د هغه اړوند کسر په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

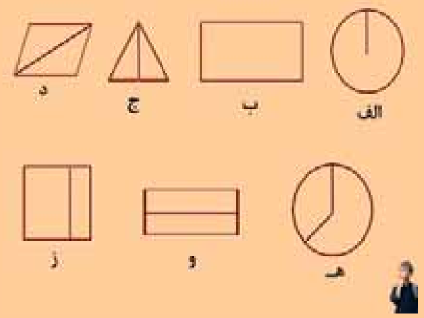

۵- کوم شکل په درې مساوي برخو ویشل شوی دی د هغه اړوند کسر په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

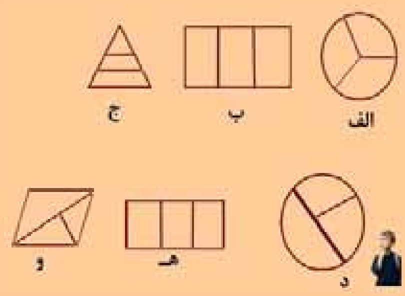

کورنۍ دنده

د $\frac{۱}{۳}$، $\frac{۲}{۳}$، $\frac{۱}{۴}$ کسر د شکلو نو په واسطه په خپلو کتابچو کې وښیاست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶- په لاندې شکلونو کې کوم یوه ته $\frac{۱}{۴}$ کسر لیکلی شو. د هغه کسر ولیکئ!

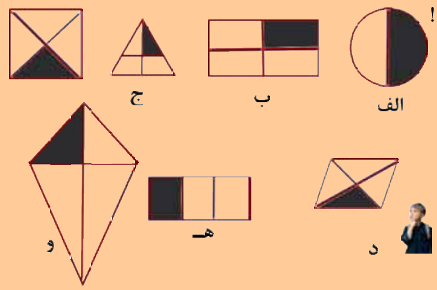

۷- په لاندې شکلونو کې د رنګ شوې برخو او سپينيو برخو کسرونه، د نمونې په ډول په تش ځایونو کې ولیکئ.

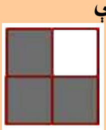

مساوي برخې	څلور
رنګ شوې	$\frac{۳}{۴}$
سپينه	$\frac{۱}{۴}$

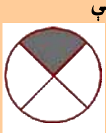

مساوي برخې	
رنګ شوې	
رنګ شوې نه دي	

مساوي برخې	
رنګ شوې برخې	
سپيني برخې	

۸- لاندې شکلونو ته پاملرنه وکړئ.

الف

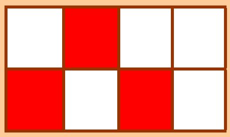

مساوي برخې	
رنګ شوې برخې	
سپيني برخې	

ب

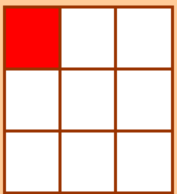

مساوي برخې	
رنګ شوې برخې	
سپيني برخې	

ج

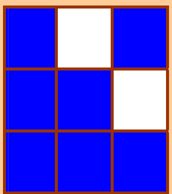

مساوي برخې	
رنګ شوې برخې	
سپيني برخې	

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹- لاندې هر یو شکل په خپلو کتابچو کې رسم کړئ د هر شکل د اړوند کسر په نظر کې نیولو سره د هغه برخې په خپلو کتابچو کې توري کړئ!

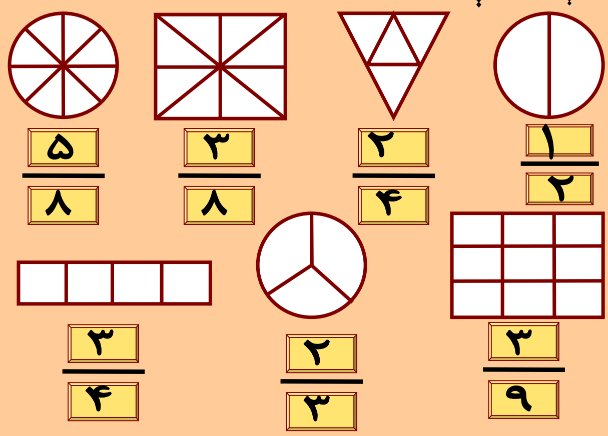

۱۰- د حل شوي مثال په ډول د لاندې شکلونو د رنګ شوو برخو کسر کینې خواته او د سپینو برخو کسر ښي خواته ولیکئ.

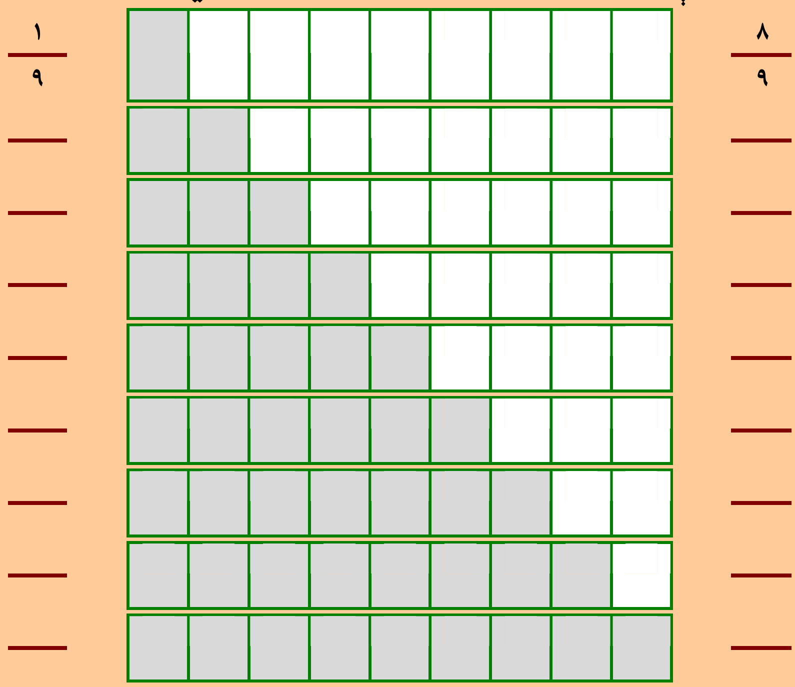

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱- د لاندې شکلونو د رنګ شوو برخو او سپینو برخو اړوند کسرونه په غور سره وګورئ. د اړوند شکل په کارولو سره، لوی کسر او کوچنی کسر په شفاهي توګه وښیاست.

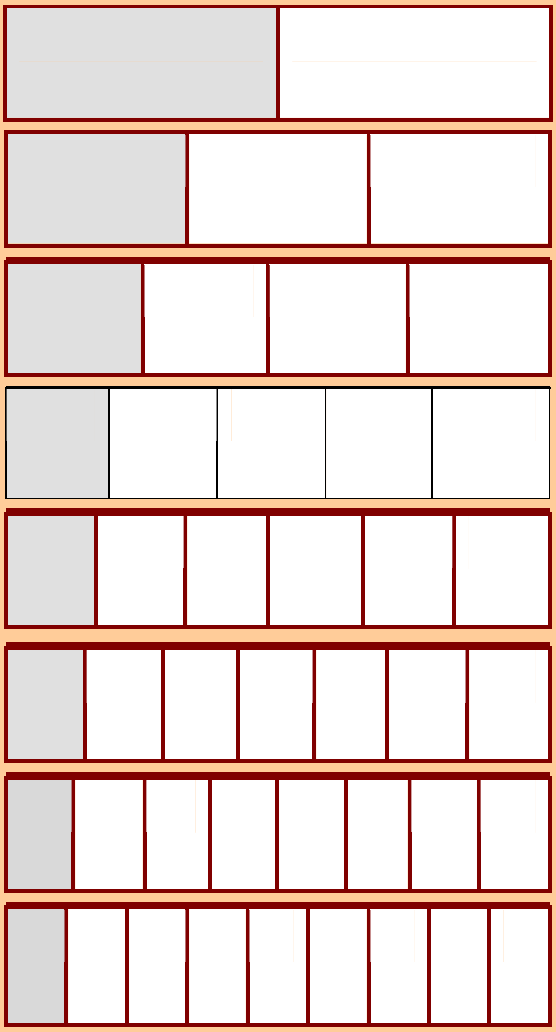

$\frac{۱}{۲}$	$\frac{۱}{۲}$
$\frac{۲}{۳}$	$\frac{۱}{۳}$
$\frac{۳}{۴}$	$\frac{۱}{۴}$
$\frac{۴}{۵}$	$\frac{۱}{۵}$
$\frac{۵}{٦}$	$\frac{۱}{٦}$
$\frac{٦}{۷}$	$\frac{۱}{۷}$
$\frac{۷}{۸}$	$\frac{۱}{۸}$
$\frac{۸}{۹}$	$\frac{۱}{۹}$

کورنی دنده

د $\frac{۲}{۳}$، $\frac{۲}{۵}$، $\frac{۲}{۷}$، $\frac{۲}{۸}$ او $\frac{۲}{۹}$ کسرونه د شکل په رنګ کولو سره وښیاست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲- د $\frac{3}{5}$ ، $\frac{3}{7}$ ، $\frac{3}{8}$ او $\frac{3}{9}$ کسرونه د شکل د رنګ کولو په واسطه وښیاست.

۱۳- د $\frac{4}{5}$ ، $\frac{4}{6}$ ، $\frac{4}{7}$ ، $\frac{4}{8}$ او $\frac{4}{9}$ کسرونه په شکل کې وښیاست.

۱۴-د $\frac{5}{6}$ $\frac{5}{7}$ $\frac{5}{8}$ او $\frac{5}{9}$ کسرونه د شکل د رنګ کولو په واسطه وښیاست. رنګ شوي او سپینې برخې سره پرتله کړئ

د $<$، $>$ او $=$ نښو په واسطه يې وښياست.

۱۵- د لاندې شکلونو د رنګ شوو برخو کسر ښئ خواته او د سپينو برخو اړوند کسر کیڼې خواته وليکئ.

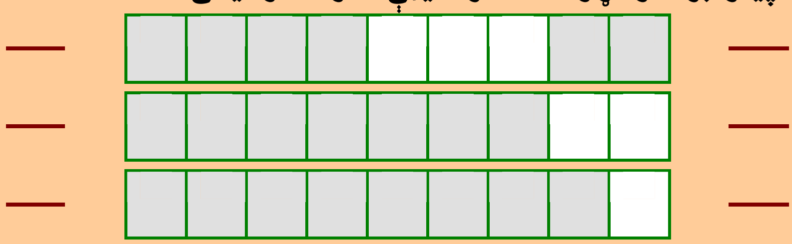

۱۶- د لاندې شکلونو د رنګ شوي برخو کسر ښئ خواته او د سپينو برخو کسر کیڼې خواته وليکئ او يو له بله سره يې پرتله کړئ.

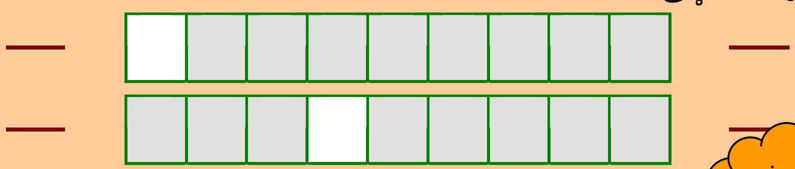

د لاندې شکل د رنګ شوو برخو کسر کیڼې خواته او د سپينو برخو کسر ښی خواته وليکی او پرتله يې کړی.

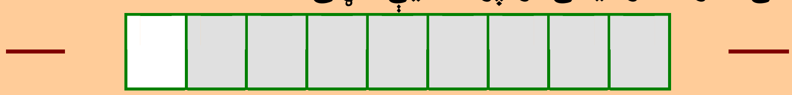

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتني:

۱- احمد د یوه مستطیل کاغذ څخه $\frac{۱}{۳}$ برخه پرېکړه، تاسو هم دا کار په عملي توګه سرته ورسوئ او وواياست چې څومره برخه يې پاتې ده په کسر سره يې وښياست.

۲- کریم یوه دایره په دريو مساوي برخو ووېشله او د هغې $\frac{۲}{۳}$ برخې یې توري کړې څومره برخه يې سپينه پاتې ده د رسم په واسطه يې وښياست.

۳- د لاندې شکلونو د رنګ شوو او سپينو برخو کسر په خپلو کتابچو کې وليکئ!

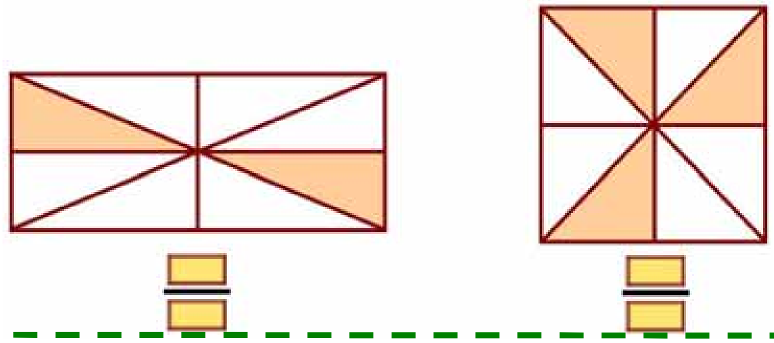

۴- یو لیتر او به څو ګیلاسه کیږي؟

۵- یوه دایره رسم کړئ $\frac{۱}{۴}$ برخه يې توره کړئ.

۶- له یوه ګیلن او بو څخه یو لیتر او به څرنګه جلاء کوئ؟

۷- د <،> او = نښو په کارولو سره لاندې درکړل شوي وزنونه سره پرتله کړئ.

الف:	۵۰۰ ګرامه	☐	۲ کیلو ګرامه
ب:	۳ کیلو ګرامه	☐	۳۰۰ ګرامه
ج:	۷۵۰ ګرامه	☐	نیم کیلو ګرامه
د:	۲۵۰ ګرامه	☐	۷۵ ګرامه + ۱۰۰ ګرامه + ۲۵ ګرامه

کورنی دنده

یو مستطیل رسم کړئ چې اوږدوالی یې ٦ سانتي متره او سور یې ۳ سانتي متره وي او بیا د هغې $\frac{۱}{۲}$ برخه توره کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- یوه پخوونکی ۷۵۰ ګرامه وریجې درلودلې چې ۴۵۰ ګرامه یې د هغو څخه پخې کړې معلوم کړئ چې څو ګرامه وریجې پاتې دي.

۹- یوه ډوډۍ پخوونکی یو کیلو ګرام خمیره درلودله چې له ۳ ورځو څخه وروسته ۲۵۰ ګرامه خمیره ورسره پاتې وه معلوم کړئ چې په درې ورځو کې یې څومره خمیره مصرف کړی ده؟

۱۰- یوې مور ۵ کیلو ګرامه وریجې، ۵۰۰ ګرامه بوره، ۲۵۰ ګرامه غوړي او ۲۵۰ ګرامه لوبیا راونیول. د مور د کڅوړې د شیانو وزن معلوم کړئ.

۱۱- لاندې شیان د څه شي په واسطه اندازه کیږي ځوابونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ؟

الف: نفت ☐

ب: د وره لوړوالی ☐

ج: اوبه ☐

د: بوره ☐

که چیرې یو لوښی د ۱۲ معمولي ګیلاسونو او بوځای ولري. معلوم کړئ چې په نوموړي لوښي کې څو لیتره اوبه ځائیږي؟

۱۲- د لوست مواد او لوازم چې لاندې اندازې ولري وښیاست.

الف: له ۹ سانتیمترو څخه لږ وي.

ب: د یوه متر په حدود کې وي.

ج: د ۱۰ او ۲۰ سانتي مترو په منځ کې وي.

۱۳- د ۳ سانتي مترو، ۷ سانتي مترو او ۱۲ سانتي مترو په اندازه خطونه رسم کړئ.

۱۴- د هر غوري ډوډۍ له پاره ۳ منې لرونکي یو غاب ته اړتیا ده. که چیرې ۲۱۰ دانې منې ولرو څو دانو غوریو او څو دانو غابونو ته اړتیا ده؟

۱۵- د ٦ دانو قلمونو بیه ٦٦ افغانۍ ده د ۷ دانو قلمونو بیه معلومه کړئ؟

۱۶- زرغونه اوس ۱۲ کلنه ده که چیرې له ۳ کلو وروسته د هغې عمر د هغې د مور د عمر نیمایې شي د زرغونې د مور اوسنی عمر معلوم کړئ.

۱۷- که چیرې احمد د ورځې ۹ افغانۍ سپما وکړي. د هغه د یوې میاشتې او یوه کال د سپما اندازه معلومه کړئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library